

Analysrapport för Falun kommuns LUPP 2018

Sammanfattning

Falu kommun har för tredje gången genomfört undersökningen Lokal uppföljning av ungdomspolitiken, nedan kallat Lupp. Här presenteras en sammanfattning av vad unga i Falun berättar om sitt liv. Det baseras på resultat från 2018 års Lupp-undersökning och utgår från respektive frågeområde: Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete och Framtid.

Vidare i rapporten finns mer utförliga resultat och analyser för varje enskilt frågeområde.

Fritid

7 av 10 ungdomar i Falun tycker att det finns ganska eller mycket saker att göra på fritiden. Som mötesplats är det vanligast att ses hemma hos varandra, på sociala medier eller i centrum. Generellt sätt är killar och högstadiel elever mer nöjda med mängden fritidsaktiviteter än vad tjejer och gymnasieelever är. En fjärdedel av de unga svarar däremot att de tycker att det saknas fritidsaktiviteter i Falun. Främsta anledningen till detta uppges vara att det inte finns något som intresserar dem.

De tre mest populära fritidsaktiviteterna i Falun är träning och idrott, spela tv-spel, onlinespel eller dataspel samt att vara ute i naturen. Vilka som gör vad skiljer sig beroende på kön och årskurs. Exempelvis spelar killar och högstadiel elever i högre utsträckning tv- och dataspel än vad tjejer och gymnasieelever gör.

Sedan Lupp 2015 är det fler som anger att de aldrig ägnar sig åt estetiska fritidsintressen såsom att spela teater, skapa musik, pyssla, fota och filma. Det är även fler som uppger att de aldrig läser böcker eller besöker bibliotek.

Skola

8 av 10 ungdomar trivs med stämningen på sin skola enligt Lupp 2018, vilket är en minskning sedan 2015. Överlag är gymnasieeleverna mer nöjda med skolan än vad högstadiel eleverna är.

I jämförelse med tidigare undersökningsår visas en ökning i hur unga uppfattar att olika diskrimineringsformer förekommer på skolan. Andelen som upplever att det förekommer mobbning, rasism, sexuella trakasserier eller våld har totalt sett ökat.

De unga tycker att det finns en god tillgång till datorer på skolan men att maten är dålig. Maten är även det som de unga allra helst vill vara med och bestämma om på skolan samtidigt som de upplever att det är det de allra minst får bestämma om.

Politik och samhälle

Intresset för politik och samhälle är svalt hos de unga. Högstadiel eleverna är de som enligt resultatet minst intresserar sig för dessa frågor. Intresset för samhällsfrågor i allmänhet samt vad som händer i andra länder har minskat sedan 2015.

Strax över hälften av alla unga vill vara med och påverka i kommunen. Skolan, kollektivtrafiken och fritidsaktiviteter är områden som de unga vill påverka. För att göra detta skulle de först och främst vända sig till någon som de känner och i sista hand till en organiserad ungdomsgrupp såsom ungdomsråd.

Trygghet

De unga känner sig som tryggast i sitt hem och som minst trygga i centrum eller på stan. Killarna känner sig totalt sett tryggare än vad tjejerna gör.

En femtedel av de unga har utsatts för mobbning enstaka gånger under de senaste sex månaderna och de allra flesta av dem utsattes i skolan. Mobbning och trakasserier i skolan har ökat från tidigare undersökning med över tio procentenheter.

Majoriteten av de unga vet var de kan vända sig om de blivit orättvist behandlade. Närmare fyra av tio unga har de senaste sex månaderna minst en gång blivit så illa be-

”Att lära känna våra ungdomar genom en enkät är kanske något vi vuxna ska reflektera över. Men om vi använder resultatet från LUPP 2018 till att hitta viktiga områden att prata med ungdomarna om så kan det komma något riktigt gott ut av undersökningen. Det är upp till oss.”

Pernilla Wigren, Kommundirektör

handlade att de mått dåligt. De som uppgett att de utsatts för orättvis behandling svarar i störst utsträckning att det är andra elever eller andra unga som utsatt dem. En fjärdedel anger att personal inom skolan är de som utsatt dem.

Hälsa

Totalt sett uppskattar 7 av 10 ungdomar sin hälsa som mycket eller ganska bra. Sett till kön är det fler tjejer som uppskattar sin hälsa som sämre än vad killarna gör. Jämförs killar och tjejers mående och hur ofta de upplever stress, sömnsvårigheter, magont och huvudvärk har tjejerna genomgående oftare dessa besvär.

Fler unga hoppar över lunchen i årets Lupp-mätning jämfört med 2015 års undersökning. Andelen unga som hoppar över lunch har ökat med 11 procentenheter, ökningen visas främst hos tjejer och bland de på högstadiet.

Bruk av cigaretter och stark-alkoholhaltiga drycker har minskat sedan tidigare undersökning 2015. Andelen unga som dricker så att de blir berusade har också minskat sedan 2015. Användningen av snus har däremot ökat.

Arbete

Fyra av tio ungdomar hade i somras ett sommarjobb och en femtedel har extrajobb. Det är 15% av de unga som har sökt extrajobb, men inte fått något och närmare sex av tio önskar att de hade ett extrajobb. De unga som har eller har haft sommarjobb har främst fått det med hjälp av någon i familjen. Att få sommarjobb via kommunen är också vanligt. Närmare 60% av gymnasieungdomarna kan tänka sig att starta eget företag.

Framtid

Nio av tio ungdomar ser positivt på framtiden. Gymnasieelever vill och tror att de kommer att studera vidare efter gymnasiet, direkt eller senare. Tjejerna vill i högre grad resa, studera eller jobba utomlands medan killarna vill studera på högskola eller universitet i Sverige eller arbeta i kommunen eller angränsande kommun.

Majoriteten av högstadiel eleverna vill och tror att de kommer läsa på gymnasiet efter grundskolan. Fler tjejer vill gå gymnasiet medan killarna i större utsträckning inte vet vad de vill göra efter grundskolan. Drygt fyra av tio som vill läsa vidare vet inte vad de ska välja för gymnasieprogram.

I Lupp-undersökningen uttrycker ungdomarna att det bästa med Falun är familjen, kompisar och deras fritidsintressen. Över hälften av de unga tror däremot att de kommer att flytta från Falun och det med anledning av studier eller arbete.

Innehåll

Bakgrund _____	6	Fritid _____	14
Syfte _____	6	Saker att göra på fritiden _____	14
Målgrupp och genomförande _____	7	Det här vill vi göra på fritiden _____	15
Datahantering _____	8	Hur ofta ungdomar gör saker på fritiden _____	16
Disposition _____	8	Var man umgås _____	17
Kontaktinformation _____	8	Avslutande reflektioner och analys _____	18
Läsinstruktioner _____	9	Skolan _____	21
Rapportens tabeller läser du så här _____	10	Stämningen på skolan _____	21
Ungdomarnas demografi _____	11	Diskriminering i skolan _____	22
Bakgrund _____	11	Skolmiljö och undervisning _____	25
Ekonomisk oro _____	12	Att få och vilja bestämma i skolan _____	25
Nöjdhet med livet _____	13	Avslutande reflektioner och analys _____	27
		Politik och samhälle _____	30
		Intresse för politik _____	30
		Förtroende för vuxna och politiker _____	30
		Hur engagerade har ungdomar varit? _____	31
		Att vara med och påverka _____	31
		Det här vill unga påverka i Falu kommun _____	32
		Att inte vara med och påverka _____	33
		Kommunspecifika frågor _____	33
		Avslutande reflektioner och analys _____	35

Trygghet	39	Fördjupning	66
Mobbning	39	Medlemskap i förening	66
Orättvis behandling	40	Psykisk ohälsa	71
Trygga och otrygga platser	42	Mobbning och utsatthet	73
Avslutande reflektioner och analys	44	Referenser	76
Hälsa	48		
Självskattad hälsa	48		
Mat och träning	48		
Bruk av anabola steroider, cigaretter, snus och alkohol	50		
Narkotika	51		
Avslutande reflektioner och analys	52		
Arbete	56		
Avslutande reflektioner och analys	57		
Framtid	59		
Högstadiееleverna vill studera efter grundskolan	59		
Gymnasieelever vill läsa vidare efter gymnasiet	59		
Att flytta eller stanna	60		
Det bästa med Falun	61		
Att få gifta sig med vem man vill	62		
Ungdomarna ser positivt på framtiden	63		
Vad kan kommunen göra för de unga	63		
Avslutande reflektioner och analys	64		

Bakgrund

Falu kommun har för tredje året genomfört undersökningen Lokal uppföljning av ungdomspolitiken, nedan kallat Lupp. Lupp har utvecklats av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Enkäten är ett verktyg för att få veta hur kommunens ungdomar tänker, känner och mår.¹ Tidigare Lupp-undersökningar i Falun genomfördes 2014 och 2015. Genom Lupp-undersökningen får Falu kommuns invånare, politiker och tjänstepersoner kunskap om ungas liv och erfarenheter och därigenom möjlighet att förbättra ungas situation i kommunen.

Därmed inte sagt att ungdomar som grupp är homogen, utan bör ses som den heterogena grupp som den är med en mångfald av olika individer. Resultatet från Lupp är ett bra underlag för att ge ungdomar, vuxna, verksamma politiker och kommunala tjänstepersoner en gemensam syn kring ungas livssituation. Genom Lupp får Falu kommun en sektorsövergripande bild över hur ungdomar i Falun mår, tycker och känner. Lupp möjliggör att också följa resultat över tid. Resultat från Lupp, tillsammans med andra lokala, regionala och nationella undersökningar ger ett faktabaserat underlag för att arbeta vidare med utmaningarna kopplade till Falu kommuns unga medborgarna.

Falu kommuns arbete med Lupp ingår i den regionala satsningen om att Dalarna ska bli Sveriges bästa ungdomsregion. En del i den regionala satsningen är att varje kommun i Dalarna avser att arbeta kunskapsbaserat med ungdomsfrågor. Lupp är ett av verktygen som löpande ämnas användas för att *”kunna mäta att det arbete och de insatser som görs faktiskt gör skillnad”*². Även nationellt finns direktiv om hur samhället strategiskt ska verka för att ge alla ungdomar inflytande och makt till att forma sina liv såsom de vill. Nedan skrivet mål är sektorsövergripande, det innebär att alla insatser som politiken gör bör ha ett integrerat ungdomsperspektiv.

”Alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.”³

För att på ett bra sätt kunna göra insatser i en kommun, som riktar sig till ungdomar måste underlaget baseras på verkligheten. Ungdomarna är experter på sina liv och därför bedöms det viktigt att fråga de unga medborgarna själva om deras eget liv. Lupp har genomförts av cirka hälften av Sveriges alla kommuner för att ta reda på hur ungas livssituation ser ut lokalt och fungerar som en vägvisare på samhällets utveckling. Datainsamlingen genomförs av kommunerna där mestadels av enkätsvaren samlats in på skolorna.

Genomförandet av Lupp i Dalarna görs i samverkan med alla andra Dalakommuner där Region Dalarna ansvarar för samordning och det regionala analysarbetet. Attityd i Karlstad AB har på uppdrag av Falu kommun genomfört övergripande sammanfattning av Lupp-resultat och statistikanalys per frågeområde, med beskrivande text och reflektioner. Tjänstepersoner på Falu kommun har i en kommunövergripande arbetsgrupp definierat flera fördjupningsområden och i samarbete med Attityd i Karlstad AB valdes de slutliga tre fördjupningstema; Medlemskap i förening, Psykisk ohälsa samt Mobbning & utsatthet. Mer information kring denna process finns i kapitlet Fördjupning s 66.

Syfte

Syftet med framtagna rapport är att ge Falu kommun en överskådlig och fördjupad bild av Faluns Lupp-resultat 2018. Den ska hjälpa Falu kommun att förstå hur ungdomar i Falun har det idag samt jämfört mot 2015. Jämförelser på regional och nationell nivå ska bidra till att

¹ MUCF (2019) Det här kan du göra inom ungdomspolitik, <https://www.mucf.se/det-har-kan-du-gora-inom-ungdomspolitik> (Hämtad: 2019-03-28)

² Region Dalarna (2015) Dalarna – Sveriges bästa ungdomsregion, *Strategidokument*

³ Utbildningsdepartementet (2014) Prop. 2013/14:191

kunna hitta signifikanta skillnader och därmed särskilda utmaningar för Falu kommun på lokal nivå.

Målgrupp och genomförande

Målgrupp för Lupp-undersökningen är ungdomar som går grundskolans årskurs åtta, gymnasieskolans årskurs två samt ungdomar i 14- respektive 17-årsåldern som inte går i skolan.

Enkäten är uppdelad i sju temaområdena; Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete och Framtid. Enkäten genomförs elektroniskt i skolan där MUCF står för enkätportalen som behövs för datainsamlingen. Datainsamlingen har genomförts mellan 1 oktober – 31 november 2018. Majoriteten av ungdomarna har svarat i klassrumsmiljö under lektionstid. Ett fåtal ungdomar har svarat på annan plats.

Dalakommuner har ingått avtal som gjort det möjligt att dela svar över kommungränserna, detta för att kunna inkludera ungdomar som är bosatta i Falun men läser gymnasieutbildning på annan ort. Resultatet har justerats med hänsyn till detta och presenteras på totalnivå.

Urval, svarsfrekvens och bortfallsanalys

Bruttourvalet i denna undersökning har varit skolor som tackat ja till att delta i 2018 års Lupp-enkät. De elva deltagande skolorna i Falu kommun är: Erlaskolan, Friskolan Mosaik, Bjursåsskolan, Britsarvsskolan, Hälsningårdsskolan, Montessoriskolan, Svärdsjöskolan, Västra skolan, Falu Frigymnasium, Kristinegymnasiet, Lugnetgymnasiet (inkl. IM-Lugnet) och Annan skola (bl.a. Grundsärskolan). Elever som inte går i skolan, utan omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) har kontaktats personligen och erbjudits möjlighet till att svara på Lupp-enkäten.

Totalt bruttourval för 2018 års Lupp är 1 171 ungdomar. Av dessa har 824 ungdomar svarat på enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 70 procent. När vi bryter ner svarsfrekvensen per skola ser vi att deltagande högstadieskolor har en svarsfrekvens mellan 76 och 100 procent. För gymnasium varierar svarsfrekvensen mellan 49 och 100 procent. Skillnaden i den totala svarsfrekvensen mellan årskurserna är att högstadiet har en total svarsfrekvens om 82 procent, jämfört med 66 procent för gymnasiet. I rapportens totalresultat är högstadieelever därmed något överrepresenterade medan gymnasieelever är något underrepresenterade. När det finns statistiska skillnader mellan årskurserna belyses det i rapporten.

Skola	Totalt antal elever	Elever som svarat	Svarsfrekvens (%)
Högstadiet			
Erlaskolan	46	35	76
Friskolan Mosaik	23	19	83
Bjursås skolan	62	51	82
Britsarvsskolan	109	93	85
Hälsningårdsskolan	118	102	86
Montessoriskolan	28	22	79
Svärdsjöskolan	41	34	83
Västra skolan	133	101	76
Annan skola (bl.a. Grundsärskolan)	2	2	100
Totalt	562	459	82
Gymnasiet			
Falu Frigymnasium	138	67	49
Kristinegymnasiet	212	103	49
Lugnetgymnasiet (inkl. IM-Lugnet 5 elever)	255	171	67
Annan skola	4	4	100
Totalt	609	345	57
Totalt	1171	804	69

I Falu kommun finns det ett antal ytterligare skolor som i 2018 års Lupp-undersökning inte valt att delta. Det gäller Engelska Skolan, Söderbaumska Skolan, Praktiska Gymnasiet, Musikonservatoriet, Hagströmska Gymnasiet och Drottning Blankas Gymnasieskola vilka omfattar ett elevunderlag om 261 ungdomar. Alla skolor som inte valt att delta i årets Lupp-undersökning är friskolor, resultatet kan därför bli något snedvridet då kommunala skolor är överrepresenterade.

Vad gäller kön är fördelningen jämn mellan tjejer och killar fränsett att det är något färre tjejer än killar på högstadiet som svarat på enkäten. Undersökningen kan anses vara representativt utifrån kön. Andelen som svarat att de har annan könstillhörighet/identitet är få (*) och i de statistiska analyserna kommer dessa att selekteras bort. Alla statistiska tester redovisar endast skillnader mellan killar och tjejer.

Kön	Åk 8	Gy 2	Totalt
Tjej	45,3	50,3	47,5
Kille	53,8	48,6	51,5
Annan könstillhörighet/identitet	0,9*	1,1*	1
Summa procent	100	100	100
Summa antal	461	358	819

Datahantering

Efter genomförd datainsamling har databas skickats från MUCF till Falu kommun. Falu kommun har sedan levererat databas till Attityd i Karlstad AB, som genomfört alla statistiska analyser som presenteras i rapporten. För att kunna göra jämförelser har Attityd i Karlstad AB slagit samman databaser till att innehålla resultat från både 2015 och 2018 års undersökningar, samt båda målgrupperna; högstadieelever och gymnasieelever.

Resultat från 2014 års Lupp-undersökning gick inte att inkorporera då levererat material inte gick att sammanfoga till en och samma databas. Kompletterande detta genomförde MUCF en stor förändring av frågeunderlaget mellan 2014 och 2015 där frågekonstruktion och svarsskalor ändrades, vilket påverkar möjligheten att dra slutsatser om förändringar mellan åren.

Undersökningens resultat är hanterat på totalnivå där resultatet genomgående har delats upp på kön, årskurs och undersökningsår. I rapporten redovisas dessa när det finns *signifikanta (betydande) skillnader* inom gruppen.

Samtliga 66 enkätfrågor av olika karaktär och storlek har hanterats och presenteras i rapporten. Lupp-enkätens mer kvalitativa frågor har också hanterats genom att kategoriseras för att få fram om ungdomarna uppger liknande svar. Utifrån kategoriseringen har relevanta citat plockats ut och presenteras i citatbubblor. För att se frekvensfördelning, mer likt en resultatrapport med tabell och/eller diagram, hänvisar vi till kontakt på Falu kommun som kan tillhandahålla relevant material. För närmare beskrivning av hur du läser rapporten, se kapitel Läsinstruktioner, s 9.

Attityd i Karlstad AB har gjort en egen resultatbearbetning av nationellt Lupp-resultatet. Den baseras på resultatet från den webbaserade plattformen Luppportalen, som sedan 2015 används för Lupp-undersökningen. Falu kommuns Lupp-resultat har genomgående ställts i relation till det nationella totalresultatet för 2018 års Lupp. Jämförelser har växelvis skrivits i text och i tabeller.

För analys och reflektioner som belyser viktiga och betydande LUPP-resultat har sekundärkällor använts. Bland annat hänvisar vi till BRÅ – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott, Folkhälsomyndigheten, Friends, MUCF, SCB, Internetstiftelsen och Tillväxtverket.

Disposition

Rapporten är indelad i tre större avsnitt och följs av områdesavsnitt. Inledande avsnitt redogör för ungdomarnas demografi som visar hur ungdomar i Falun svarat på frågor om bland annat kön, sexuell läggning, födelseort och oro för sina föräldrars ekonomi. Därefter följer rapportens resultatavsnitt som delas in enligt Lupp-enkätens områden; Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete och Framtid. Varje områdes resultat presenteras med tabeller och beskrivande texter och avslutas med en analys och reflektion kring särskilt intressanta eller betydande resultat. Rapporten avslutas med en statistisk fördjupning inom tre valda områden; Medlemskap i förening, Psykisk ohälsa och Mobbning & utsatthet.

Kontaktinformation

Falu kommun
Kontaktcenter
E-post: kontaktcenter@falun.se
Telefon: 023-830 00

Attityd i Karlstad AB
Anna Staake, projektledare
E-post: anna@attitydikarlstad.se
Telefon: 054-777 06 05

Läsinstruktioner

Rapporten du nu läser är en sammanställning och en analys av Falu kommuns Lupp-undersökning för 2018. Rapporten är indelad i tre delar; bakgrund, resultat med tillhörande analys och reflektioner samt fördjupning.

Lupp-undersökningens resultat presenteras tematiskt i samma ordning som Lupp-enkäten följer; Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete och Framtid. Resultatet presenteras i tabell och i text, med vissa diagram som belyser särskilt intressant resultat. Signifikanta (betydande) skillnader mellan killar och tjejer, högstadies elever och gymnasieelever samt förändring mellan 2015 och 2018 års undersökning, markeras med rosa i tabell och beskrivs i text.

Vi presenterar frågorna med hjälp av olika mått. Vilket mått som används avgörs beroende på hur frågan är ställd i enkäten:

Medelvärde:

Används för skalfrågor och visar det genomsnittliga värdet för frågan. De som svarat "vet ej" eller de som inte besvarat frågan beräknas inte med i medelvärdet. Skalan för vad medelvärdet baseras på varierar beroende på fråga och förtydligas genom att beskrivas i tabellhuvudet. Luppens skalfrågor varierar mellan 1-3, 1-4 och 1-5.

Standardavvikelse:

Standardavvikelse är ett mått på hur mycket målgruppens svar avviker från medelvärdet. Om de olika värdena ligger samlade nära medelvärdet blir standardavvikelsen låg, medan värden som är spridda långt över och under medelvärdet ger en hög standardavvikelse.

Andel "Ja":

andel som svarat ja på en fråga eller ett påstående. Presenteras i procent (%).

Andel "Minst en gång i veckan":

andel som svarat alternativ "I stort sett varje dag", "Flera gånger i veckan" och "En gång i veckan". De svarande har summerats och presenteras som andel som svarat "Minst en gång i veckan". Presenteras i procent (%).

Andel "Minst en gång i månaden":

andel som svarat alternativ "I stort sett varje dag", "Flera gånger i veckan", "En gång i veckan" och "Någon eller några gånger i månaden". De svarande har summerats och presenteras som andel som svarat "Minst en gång i månaden". Presenteras i procent (%).

Vi presenterar också ungdomarnas svar utifrån ett antal olika statistiska begrepp. Här följer en kortfattad beskrivning av vad begreppen innebär:

Signifikans (Chi-square test):

Statistiskt test som jämför två eller flera olika grupper svar på en envalsfråga och ser om skillnaden i svar är tillräckligt stor för att inte bero på slumpen. När det är en signifikant skillnad mellan grupperna markeras det som rosa i tabellen samt beskrivs i text under respektive tabell. Vid frågor där respondenterna kan svara flera svarsalternativ kan inte detta test göras. Då skriver vi istället att det finns en skillnad, men det innebär inte att vi kan säga att den är statistiskt signifikant. För testet Person Chi-Square Asymp. Sig använder vi 0,050 som gränsvärde för att kunna säga att det finns en statistisk skillnad mellan grupperna.

Bas:

antal som besvarat en viss fråga.

Rapportens tabeller läser du så här

Efter varje tabell följer en text som beskriver tabellens innehåll i ord. Om det föreligger signifikanta skillnader mellan någon eller några av grupperna lyfts detta i texten. Var den skillnaden mellan grupperna ligger beskrivs med andelar (%).

För att öka läsbarhet och för att belysa det högsta och lägsta värdet i tabeller med många underfrågor markeras dessa med orange och grönt. **Gul** står för det negativa värdet, oavsett om det är det högsta eller lägsta, och **grön** står för det positiva värdet.

I exempeltexten nedan beskrivs innehållet i exempeltabellen:

”Majoriteten av ungdomarna, 88,0% svarar att de får gifta sig med den de vill. Sett till **kön** är det något fler tjejer som svarar ja på frågan, 92,0% jämfört med 85,3% av killarna. Killar svarar i större utsträckning att de inte vet om de får gifta sig med vem de vill, 6,2% jämfört med 2,8% av tjejerna. Killarna svarar också i större utsträckning än tjejer att de får gifta sig men bara om personen har ett annat kön än en själv, 3,3% jämfört med 0,8% av tjejerna.”

Här visas det värde som beskriver frågan. Vi använder antingen **Medelvärde**, **Andel "Ja" (%)** eller **Andel "Minst en gång i veckan/månaden" (%)**.

Standardavvikelse: Används vid medelvärde, är ett spridningsmått.
Vet ej (%): Andelen som svarat vet ej.

Markeringen i rutorna visar vilken grupp som har det högsta värdet.
K = Kille / **T** = Tjej
Åk8 = Högstadiet / **Gy2** = Gymnasiet
15 = 2015 / **18** = 2018

	Andel "Ja" (%)	Bas	Standard-avvikelse	Vet ej (%)	Kön	Årskurs	År
H5. Får du gifta dig med vem du vill?	88,0	824	-	4,6	T		

Här ser du vilken eller vilka frågor som behandlas.

Bas: Hur många som svarat på frågan.

Om rutan är rosa finns det en **signifikant skillnad** mellan grupperna, om rutan inte är rosa är skillnaden inte signifikant.

Ungdomarnas demografi

Nedan presenteras demografin bland de ungdomar som svarat på enkäten. Fördelningen presenteras i tabeller. I tabellerna framkommer procentuell fördelning, summerad procent och summerat antal personer som svarat.

De unga har som en bakgrundsfråga fått svara på hur de definierar sin sexuella läggning. Majoriteten av ungdomar uppger att de har en heterosexuell läggning.

Det finns en viss skillnad mellan **årskurserna**. Det är fler gymnasieelever som uppger att de är bisexuella medan det hos högstadieläverna är fler som är osäkra på sin sexuella läggning. Andelen som svarat att de har en homosexuell läggning eller annan sexuell läggning i årskurs åtta är få (*). I de statistiska analyserna kommer de som definierar sig som annat än heterosexuella att behandlas som en grupp.

Frekvens av frågan "Vilken är din sexuella läggning?"

Sexuell läggning	Åk 8	Gy 2	Totalt
Heterosexuell	87,7	82,3	85,3
Bisexuell	1,8	6,4	3,8
Homosexuell	1,1*	1,9	1,5
Osäker på min sexuella läggning/Vet inte	4,6	2,5	3,7
Annat	0,9*	2,5	1,6
Vill inte definiera	3,9	4,4	4,2
Summa procent	100	100	100
Summa antal	457	361	818

Vidare har de unga fått frågan om de har någon sjukdom eller nedsatt funktion. Det är närmare två av tio ungdomar som uppger att de har någon sjukdom eller nedsatt funktion som innebär att de har svårigheter att delta i olika aktiviteter i t.ex. skolan, på sin fritid eller tillsammans med vänner. Sett till **årskurs** är det fler ungdomar på gymnasiet än på högstadiet som anger att de har en sjukdom eller en nedsatt funktion.

Frekvens av frågan "Har du någon sjukdom eller någon nedsatt funktion, som inte är tillfällig, och som innebär att du har svårigheter att delta i olika aktiviteter, t.ex. i skolan, med vänner eller på din fritid?"

Sjukdom eller nedsatt funktion	Åk 8	Gy 2	Totalt
Ja	10,4	16,4	13
Nej	83,8	78,6	81,5
Vill ej svara	5,8	5	5,5
Summa procent	100	100	100
Summa antal	462	359	821

Bakgrund

De unga har vidare fått svara på frågor som rör deras bakgrund och var de är födda. Större andelen av de unga är födda i Sverige. En av tio anger att de är födda utanför Europa. Jämförs **årskurserna** är det några fler som är födda utanför Sverige bland gymnasieeleverna. Värt att notera är även att andelen som svarat att de är födda i Norden, i båda årskurserna, och i Europa, i årskurs 8, är få (*).

Frekvens av frågan "Var är du och din förälder eller dina föräldrar födda? [Du själv]"

Född i:	Åk 8	Gy 2	Totalt
Sverige	89,7	82	86,3
Norden	0,7*	0*	0,4
Europa	2*	3,9	2,8
Utanför Europa	7,7	14,1	10,5
Summa procent	100	100	100
Summa antal	456	355	811

De som inte är födda i Sverige har fått följdfrågan om hur länge de bott i Sverige. Här svarar närmare 40% att de har bott i Sverige i 10 år eller längre, 36,3% svarar mellan 4–9 år och 25% mellan 0–3 år.

Fördelningen ser lite annorlunda ut mellan **årskurserna**. På gymnasiet uppger omkring två av tio att de är födda

utanför Sverige. Inom den gruppen har cirka hälften bott i Sverige i 0–3 år, 23,4% mellan 4–9 år och 28,1% 10 år eller längre. På högstadiet är det närmare en av tio ungdomar som är födda utanför Sverige och de har bott i Sverige längre än de utlandsfödda gymnasieeleverna. En fjärdedel av högstadieleverna anger att de har bott i Sverige i 0–3 år. I högstadiet är det 36,3% i högstadiet som bott i landet i 4–9 år och 38,6% 10 år eller längre.

Frekvens av frågan "Du angav att du inte är född i Sverige. Hur länge har du bott i Sverige?"

Antal år i Sverige	Ak 8	Gy 2	Totalt
10 år eller längre	38,6	28,1	32,4
4–9 år	36,3	23,4	28,7
0–3 år	25	48,4	38,8
Summa procent	100	100	100
Summa antal	44	64	108

De unga har också fått svara på hur deras föräldrar bakgrund ser ut, var föräldrarna är födda och vad de har för sysselsättning.

Totalt är det 83,7% av alla ungdomar som har minst en förälder som är född i Sverige (bas=820). Var förälder A och B är födda korrelerar med varandra, som visar att ungdomarnas föräldrar i stor utsträckning har samma födelseplats. 73,5% uppger att båda deras föräldrar är födda i Sverige (bas=820).

Det är 15,5% av alla ungdomar vars båda föräldrar är födda utanför Sverige. Det är 11,3% som uppger att båda deras föräldrar är födda utanför Europa, och 4,1% vars båda föräldrar är födda i Europa inklusive Norden. (bas=820).

Frekvens av frågan "Var är du och din förälder eller dina föräldrar födda? [Förälder a och b]"

Förälder A	Ak 8	Gy 2	Totalt
Sverige	82,5	78,3	80,7
Norden	1,3*	1,9*	1,6
Europa	3,5	6,1	4,6
Utanför Europa	12,7	13,6	13,1
Summa procent	100	100	100
Summa antal	458	360	818

Förälder B	Ak 8	Gy 2	Totalt
Sverige	78,9	75,6	77,5
Norden	1,8*	1,4	1,6
Europa	4,6	7,3	5,8
Utanför Europa	14,7	15,7	15,1
Summa procent	100	100	100
Summa antal	456	357	813

På frågan om vad den svarandes föräldrar har för sysselsättning svarar majoriteten att föräldrarna arbetar. Det är 94,3% av alla ungdomar som har minst en arbetande förälder och 77,2% har två arbetande föräldrar (bas=782).

Det är i Falun 5,7% av alla ungdomar som uppger att de inte har någon arbetande förälder. Flertalet inom denna grupp uppger att de inte vet vad deras föräldrars sysselsättning är, 88,6%. De som vet uppger att deras föräldrar studerar 31,8% eller är arbetslösa 29,5%. Ett fåtal föräldrar är föräldralediga, långtidssjukskrivna samt ålderspensionärer. 36,4% av föräldrarna gör "annat" inom gruppen.

Frekvens av frågan "Vad gör din förälder eller dina föräldrar huvudsakligen? [Förälder A och B]"

Sysselsättning	Förälder A	Förälder B	Totalt
Arbetar	89,1	82,7	32,4
Studerar	3,2	2,8	28,7
Föräldraledig	0,4	0,4	32,4
Arbetslös	1,5	2	28,7
Långtidssjukskriven/ sjukpensionär	1,1	2,7	38,8
Ålderspensionär	1	0,9	28,7
Annat	1,6	3,4	32,4
Vet inte	2,1	5,1	28,7
Summa procent	100	100	100
Summa antal	809	784	108

Ekonomisk oro

I Lupp-undersökningen har de unga fått svara på om de känner sig oroliga för sina föräldrars ekonomi. Totalt är det omkring 10% av ungdomarna som uttrycker att de är ganska eller mycket oroliga för sina föräldrars ekonomi.

Frekvens av frågan "I vilken grad är du orolig för sina föräldrars ekonomi?"

	Ak 8	Gy 2	Totalt
Inte alls orolig	59,7	54,5	57,4
Inte särskilt orolig	31,9	33,4	32,6
Ganska orolig	7,2	9,3	8,1
Mycket orolig	1,1*	2,8	1,8
Summa procent	100	100	100
Summa antal	457	356	813

Vidare har ungdomarna även fått svara på om de under det senaste halvåret fått stå över ett köp eller inte kunnat delta i en aktivitet på grund av att familjen inte har haft råd. Totalt uppger omkring två av tio ungdomar att de inte kunnat göra något eller köpa något för att deras familj inte haft råd, hälften av dessa uppger att det skett flera gånger.

Sett till årskurs är det något fler på gymnasiet som mer än en gång inte kunnat delta i en aktivitet eller köpa något på grund av att familjen inte haft råd, 11,7% jämfört med 6,5% i högstadiet.

Frekvens av frågan "Under de senaste sex månaderna, har det hänt att du inte kunnat göra någon eller inte kunnat köpa något som många andra i din ålder gör eller köper för att din familj inte har haft råd?"

	Åk 8	Gy 2	Totalt
Ja, flera gånger	6,5	11,7	8,8
Ja, en gång	11,9	9,5	10,8
Nej	81,7	78,8	80,4
Summa procent	100	100	100
Summa antal	447	358	805

Nöjdhet med livet

Nedan presenteras resultatet för frågan om hur nöjda eller missnöjda ungdomarna är med skolan, kompisar, familjen, sin ekonomi, fritiden samt livet som helhet. Det som ungdomarna uttrycker att de är mest nöjda med i sina liv är familjen och kompisar. Det som de unga är minst nöjda med är skolan och sin ekonomi.

Det finns skillnad mellan **könen** där killar är mer nöjda med sina kompisar, 62,5% av mycket nöjda jämfört med 51,7% av tjejerna. Tjejerna svarar istället att de är ganska nöjda, 40,1% jämfört med 31,6% av killarna. Totalt är 94,0% av killarna ganska eller mycket nöjda med sina kompisar, jämfört med 91,7% av tjejerna.

Det finns även en skillnad mellan könen sett till i hur nöjd man är med utbildningen. 93,8% av tjejerna är ganska eller mycket nöjda med sin utbildning, jämfört med 84,8% av killarna.

Killar är i högre grad nöjda med sin ekonomi. 52,4% av gymnasiekillarna är mycket nöjda med sin ekonomi, jämfört med 39,8% av gymnasietjejerna. Även högstadiekillarna svarar att de är mycket nöjda med sina pengar, 37,2% jämfört med 29,4% av högstadietjejerna.

Tjejerna däremot är mer missnöjda med sin ekonomi och sina pengar, 13,1% av gymnasietjejerna är ganska missnöjda jämfört med 6,1% av gymnasiekillarna. Samma skillnad visas för högstadieelever där 22,6% av högstadietjejerna är ganska missnöjda med sina pengar, jämfört med 11,0% av högstadiekillarna.

Sett till fritid finns det även där en skillnad mellan könen, där killar är mer nöjda. 56,6% av killarna är mycket nöjda, jämfört med 37,2% av tjejerna. 15,3% av tjejerna svarar att de är mycket eller ganska missnöjda med sin fritid, jämfört med 8,0% av killarna.

I frågan om hur nöjda de unga är med livet som helhet är det även här fler killar än tjejer som är nöjda. 48,0% av killarna är mycket nöjda, jämfört med 32,4% av tjejerna. 21,2% av tjejerna svarar att de är mycket eller ganska missnöjda med livet som helhet, jämfört med 13,3% av killarna.

Sett till **årskurs** är det fler högstadieelever som är nöjda med sin fritid, 53,3% är mycket nöjda, jämfört med 39% av gymnasieeleverna. Det är 16,1% av gymnasieeleverna som svarar att de är mycket eller ganska missnöjda med sin fritid, jämfört med 8,5% av högstadieeleverna. Högstadieelever uppger också att de i högre grad är nöjda med livet som helhet. 45,4% svarar att de är mycket nöjda, jämfört med 33,9% av gymnasieeleverna. 21,3% av gymnasieeleverna svarar att de är mycket eller ganska missnöjda, jämfört med 14,4% av högstadieeleverna.

Sett till **undersökningsår** är det färre ungdomar som är nöjda med skolan år 2018 än 2015. 30,0% är mycket nöjda med skolan jämfört med 37,3% 2015. I årets undersökning är det 5,4% som är mycket missnöjda med skolan, jämfört med 3,4% 2015. Det är däremot fler unga 2018 som är nöjda med sin ekonomi – 33,1% är mycket nöjda jämfört med 25,3% 2015.

Nöjdhet med livet

A9. Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det handlar om följande?	Andel "Mycket nöjd" (%)	Andel "Mycket och ganska nöjd" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
Skolan	30,0	82,6	822			15
Utbildningen	41,3	87,7	358	T		
Kompisar	57,1	92,6	820	K		
Familjen	69,1	91,9	807			
Dina pengar	46,5	85,3	456	K		
Din ekonomi	33,1	75,3	356	K		18
Fritiden	47,0	88,0	815	K	Åk8	
Livet som helhet	40,3	82,5	818	K	Åk8	

Fritid

Nedan presenteras resultatet för området fritid. Resultatet behandlar frågeområdena om hur mycket ungdomarna tycker att de har att göra på fritiden, om de tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor, vad de ofta gör på sin fritid samt om de är medlem i någon förening.

Saker att göra på fritiden

De unga fick svara på hur mycket eller lite som de tycker att det finns att göra på fritiden. 72,1% av alla ungdomar svarade att de tycker att det finns väldigt mycket eller ganska mycket saker att göra på fritiden. På en fyrgradig skala, graderad från väldigt lite/ingenting till väldigt mycket, blir medelvärdet 2,94.

Sett till **kön** är det fler killar än tjejer som tycker att det finns ganska mycket eller väldigt mycket att göra på fritiden, 78,1% jämfört med 66,7%. Tjejerna uppger i större utsträckning än killarna att det finns ganska lite eller väldigt lite/ingenting att göra, 33,3% jämfört med 21,9%.

Sett till **årskurs** uppger högstadiel elever i större utsträckning än gymnasieelever att det finns ganska mycket eller väldigt mycket att göra på fritiden, 77,1% jämfört med 65,8%. Högstadiel elever uppger inte heller i lika hög grad som gymnasieelever att det inte finns något att göra. 22,9% svarar att det finns ganska lite eller väldigt lite/ingenting jämfört med 34,4% av gymnasieeleverna som svarar samma sak.

Vidare har de unga fått svara på om de tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor. Då svarar en fjärdedel av ungdomarna att de tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor.

De har också fått svara på om de är medlem i någon förening vilket 55,5% av ungdomarna svarar att de är. I enkäten exemplifieras förening med religiös förening eller församling, kultur- eller idrottsförening, politiskt ungdomsförbund, frilufts-, data- eller spelförening.

Sett till **kön** är det något fler tjejer, 26,9%, som tycker att det saknas aktiviteter på fritiden, jämfört med 23,3% av killarna.

Även mellan **årskurserna** skiljer det sig då det är fler gymnasieelever som tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor, 31,8% jämfört med 19,7% av högstadiel eleverna. Sett till årskurs är det även fler högstadiel elever än gymnasieelever som är medlem i någon förening, 61,0% jämfört med 48,6%.

Saker att göra på fritiden

	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
B1. Hur mycket eller lite tycker du att det finns att göra på fritiden?	2,94	818	0,805	K	Åk8	

	Andel "Ja" (%)	Bas	Vet ej (%)	Signifikant högst för:		
				Kön	Års-kurs	År
B5. Tycker du att det saknas fritidsaktiviteter där du bor?	25,0	819	36	T	Gy2	
B6. Är du medlem i någon förening?	55,5	812			Åk8	

Det här vill vi göra på fritiden

125 ungdomar har lämnat kommentar om vilka fritidsaktiviteter de tycker att de saknar. Flera kommentarer rör sportaktiviteter, idrottsplaner för fotboll och innebandy samt sociala platser att umgås på. Det är också några kommentarer som uttrycker "vad som helst, bara det blir något mer".

8,1% av ungdomarna tycker att det finns saker att göra på fritiden, men att det inte finns någonting som intresserar dem. Detta är den främsta anledningen till varför ungdomarna upplever att det inte finns någonting att göra.

Det minsta problemet uppges vara att deras familj säger nej till att göra saker de vill, 3,1%.

Sett till **årskurs** är det något fler högstadiel elever än gymnasieelever som uppger att det finns saker att göra men att deras familj säger nej. 23,4% av högstadiel eleverna uppger att det delvis stämmer jämfört med 5,1% bland gymnasieeleverna. Högstadiel eleverna säger däremot i lägre grad än gymnasieeleverna att det finns saker att göra men att de kostar för mycket, 9,7% jämfört med 14,7% uppger att det stämmer helt.

Det här vill vi göra på fritiden

B2. Hur stämmer dessa påståenden in på dig?	Medelvärde skala 1-3	Bas	Standardavvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
Det finns saker att göra men inget som intresserar mig	1,72	816	0,603			
Det finns saker att göra men min familj säger nej	1,22	811	0,481		Åk8	
Det finns saker att göra men jag kan inte ta mig dit	1,45	806	0,626			
Det finns saker att göra men det kostar för mycket	1,56	808	0,696		Gy2	

Hur ofta ungdomar gör saker på fritiden

Träning och idrott är den aktivitet som flest ungdomar gör minst en gång i veckan. 74,0% av alla unga uppger att de tränar eller idrottar minst en gång i veckan. Det som de unga gör mest sällan på fritiden är att besöka ett museum eller en utställning.

31% har svarat "Annat" på frågan om vad de gör på sin fritid. Här har de allra flesta, 26,0%, svarat att de umgås med vänner. Ungdomarna uppger även här att de ägnar sig åt aktiviteter som går att kategorisera in i de alternativ som Lupp-enkäten angivit på förhand, bland annat olika typer av sportaktiviteter så som ridning, cykling, gymträning och judo. Det fanns även svar om att de tittar på serier och YouTube, mekar med bilar eller EPA-traktorer, shoppar, tar hand om husdjur och hänger på sociala medier. Flera svarar också att de pluggar på fritiden.

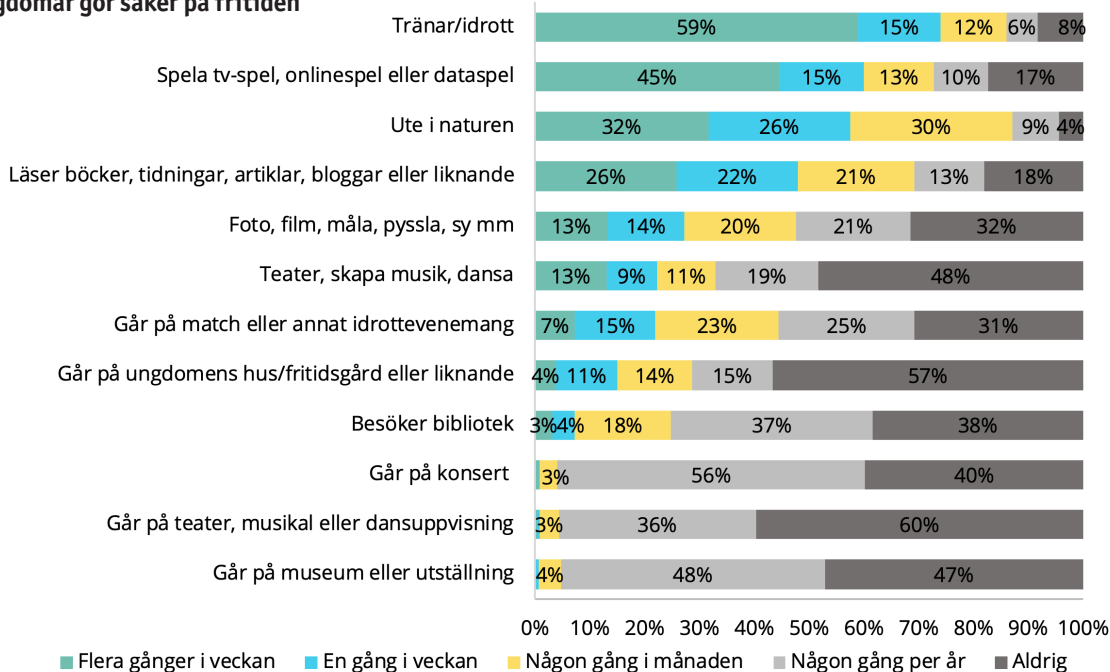
Men utifrån diagrammet ser vi inga skillnader mellan könen. Vi tittar lite mer noga på de topp fem mest förekommande aktiviteterna, för att se skillnaden mellan killar och tjejer. Vad gäller träning/idrott finns en liten skillnad där fler tjejer tränar minst en gång i veckan. Stora skillnader visar sig när det kommer till att spela tv-spel, online- eller dataspel vilket är betydligt mer populärt bland killar.

Topp 5 aktiviteter som görs minst en gång i veckan	Tjejer	Killar	Totalt
Träning/Idrott	75,6	72,9	74,2
Spela tv-spel, onlinespel eller dataspel	33,2	85,5	60,3
Vara ute i naturen	52,9	61,7	57,4
Läsa böcker, tidningar och bloggar	49,9	46,3	48,0
Foto, film, måla, pyssla och sy	33,8	21,4	27,3

Tabellen på nästa sida visar en översikt av vilka aktiviteter ungdomarna gör minst en gång i veckan, och vilka skillnader det finns mellan könen, årskurserna och undersökningens åren. Här visas det ännu en gång att det är träning/idrott, spelar tv-spel, onlinespel och dataspel samt att vara ute i naturen som är de mest förekommande aktiviteterna.

Det finns vissa skillnader sett till kön. Det är fler killar, 60,9%, än tjejer, 57,1%, som tränar flera gånger i veckan. Tjejer tränar i större utsträckning en gång i veckan, 18,5%, jämfört med killarna, 12,1%, eller någon gång i månaden, 14,3% jämfört med killarna, 9,9%. När vi tittar på gruppen tjejer och killar som tränar/idrottar minst en gång i veckan är det fler tjejer än killar, 75,6% jämfört med 72,9%. Även i den näst populäraste aktiviteten finns en skillnad mellan könen. Att spela tv-spel, onlinespel eller dataspel är mycket vanligare bland killarna än hos tjejerna. 70,0% av alla killar uppger att de spelar flera gånger i veckan, jämfört med 17,6% bland tjejerna. Tjejer är mer ute i naturen någon gång i månaden, 34,8% mot killarnas 25,6%, och killar är ute minst en gång i veckan, 61,7% mot tjejernas 52,9%.

Hur ofta ungdomar gör saker på fritiden

Aktiviteter ungdomarna gör minst en gång i veckan

B3. Hur ofta gör du följande saker på din fritid?	Andel "Minst en gång i veckan" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Tränar/idrottar	74,0	808	T	Åk8	
Spelar teater, skapar musik eller dansar	22,2	803	T		15
Håller på med foto eller film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr eller liknande	27,2	804	T		15
Spelar tv-spel, onlinespel eller dataspel	60,0	810	K	Åk8	18
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar eller liknande	47,9	806	T	Gy2	15
Besöker bibliotek	7,2	809		Gy2	15
Är ute i naturen	57,5	800	K		18
Går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	15,0	807	K	Åk8	18
Går på konsert	0,9	801			
Går på teater, musikal eller dansuppvisning	0,9	802			15
Går på museum eller utställning	0,7	807			
Går på match eller annat idrottsevenemang	21,9	813		Gy2	18
Annat	30,3	824	K		

Det finns även skillnader sett till **årskurs** där fler högstadiel elever uppger att de tränar flera gånger i veckan, 64,2% jämfört med 52,1% bland gymnasieeleverna. Det är även fler högstadiel elever som spelar tv-spel, datorspel och onlinespel, 51,5% av högstadiel eleverna jämfört med 35,6% av gymnasieeleverna uppger att de spelar flera gånger i veckan. Högstadiel eleverna är också ute i naturen oftare än gymnasieeleverna, 37% uppger att de är ute flera gånger i veckan jämfört med 24,8% bland gymnasieelever.

Sett till **undersökningsår** visar det sig att det är fler 2018 som uppger att de aldrig sysslar med estetiska fritidssysslor,

såsom att spela teater, skapa musik, hålla på med foto och film, pyssla och sy. Det är också fler 2018 som säger att de aldrig läser böcker eller besöker biblioteket. Dock är det fler 2018 än 2015 som spelar tv-spel, online-spel eller dataspel minst en gång i veckan, är ute i naturen samt besöker ungdomens hus/fritidsgården minst någon gång i månaden.

Var man umgås

De mest populära platserna att träffa sina kompisar på är hemma hos varandra, i centrum/på stan samt via sociala

Var man umgås

B4. När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Hemma hos varandra	77,5	824	T		
På sociala medier på internet	35,4	824	K		
På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	12,5	824		Åk8	
I en föreningslokal	1,7	824	T		
I en idrottshall/sporthall eller på annat ställe i samband med idrott	29,4	824	K	Åk8	
På ett café	9,0	824	T	Gy2	15
På en restaurang, pub, bar eller liknande	8,6	361	K		
I galleria eller i köpcentrum	13,1	824	T		
I centrum/på stan	39,0	824	T		
Utomhus	33,6	824	K	Åk8	18
Någon annanstans	8,5	824			

medier på internet.

Sett till **kön** är det fler tjejer än killar som träffar sina kompisar hemma hos varandra, 85,3% jämfört med 71,3%. Detta gäller även i centrum/på stan, på caféer, i galleria eller i köpcentrum. Det är fler killar än tjejer som träffar sina vänner via sociala medier på internet, 42,7% jämfört med 28,0%. Detta gäller även i föreningslokaler, i idrotts-hallar, på restaurang, pub eller bar samt utomhus.

Sett till **årskurs** är det vanligare bland högstadieelever än gymnasieeleverna att träffa sina vänner i idrottshallar (32,8% jämfört med 24,9%), utomhus (37,1% jämfört med 29,1%) eller på fritidsgården (19,4% jämfört med 3,6%).

Gymnasieelever träffas i högre grad än högstadieeleverna på ett café, 16,3% jämfört med 3,2%.

Sett till **undersökningår** är det färre som 2018 träffar sina vänner på ett café (9,0% jämfört med 16,4%) medan det är fler 2018 som träffar sina kompisar utomhus (33,6% jämfört med 29,1%).

Avslutande reflektioner och analys

Att ta reda på vad unga gör på sin fritid och vad de önskar att göra kan ge en ökad förståelse för övriga delar i ungdomars liv. Fritid definieras av unga som den tid som är fri från krav, en tid som de själva bestämmer över.⁴ Vilka aktiviteter som fritiden fylls med är viktiga för individens återhämtning, kreativitet, för nya insikter och inte minst för gemenskap.

Fritiden handlar inte bara om intressen utan också om att profilera sig. Genom fritidsaktiviteter visar unga upp sig, rör sig i vissa sammanhang och skapar därigenom en viss status och identitet. En tendens som finns hos unga är att satsa mycket på vissa aktiviteter och ta avstånd från andra just för att upprätthålla en identitet.⁵

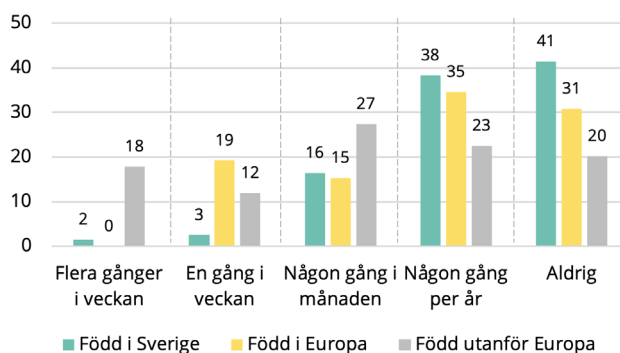
Vad finns det att göra på fritiden?

72,1% av ungdomarna i Falun tycker i hög utsträckning att det finns saker att göra på fritiden. I Falun tycker därmed fler unga att det finns saker att göra än unga nationellt. Nationellt sett är det 64,6% som tycker att de har ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden.⁶ En fjärdedel av de svarande unga i Falun anser att det saknas fritidsaktiviteter där de bor. Falun ligger därmed även här bättre till än det nationella snittet där 33,9% tycker att det saknas fritidsaktiviteter där de bor. I Falun syns en

skillnad beroende på kön och ålder då det är främst tjejer och gymnasieelever som uppger att de saknar saker att göra. Den främsta anledning till att de unga inte tycker att det finns saker att göra är att det inte finns något som intresserar dem.

Den populäraste aktiviteten som ungdomar gör flera gånger i veckan är att träna och idrotta. Närmare tre av fyra ungdomar tränar minst en gång i veckan. Det är däremot fler killar än tjejer som tränar flera gånger i veckan och det är också vanligare bland högstadieelever än gymnasieelever. En studie, som Centrum för idrottsforskning gjort, visar att det också är så det ser ut nationellt. De mest aktiva när det gäller idrott och träning är killar, särskilt i yngre åldrar, och de minst aktiva är tjejer och då främst de i gymnasieåldern.⁷ De som rör sig minst är samtidigt de som är svårast att nå ut till med aktiviteter som innefattar rörelse. De ungdomar som rör sig minst tilltalas varken av idrotten i skolan eller av det som föreningslivet erbjuder. Idrottskulturen kan uppfattas som exkluderande och därför är det av vikt att göra nya prioriteringar för att inkludera fler. Mer resurser till föreningar och fler lektionstimmar i idrott och hälsa är kanske inte den självklara lösningen på det problemet. Åtminstone inte så länge som verksamheten inte förändras. Istället behöver det erbjudas nya alternativ som uppmuntrar till fysisk aktivitet – både i skolan och på fritiden, om man vill få fler unga att röra på sig.⁸

Hur ofta ungdomar besöker bibliotek
Bakgrund (%)

Jämförs resultat från Lupp 2015 med årets resultat visar det sig att det är fler som uppger att de aldrig ägnar sig åt estetiska fritidsaktiviteter som att spela teater, musik,

⁴ MUCF (2007) *Ungdomar, fritid och hälsa. En forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer*

⁵ MUCF (2007) *Ungdomar, fritid och hälsa. En forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer*

⁶ *Egna resultatbearbetningar av samtliga genomförda LUPP 2018*

⁷ Centrum för idrottsforskning (2016) <https://centrumforidrottsforskning.se/sv/regeringsuppdrag-uppfoljning-av-statens-idrottsstod/cifs-regeringsuppdrag/cifs-regeringsuppdrag-2016/> (Hämtad: 2019-03-15)

⁸ *Ibid.*

foto, film eller hantverk. Det är också fler som uppger att de aldrig läser böcker eller besöker bibliotek. Även i Sverige minskar antalet unga som läser böcker på fritiden. Besöksantalet på bibliotek däremot är något som varierat nationellt sett men som 2018 har ökat igen. Det som visat sig nationellt är att det är fler unga med utländsk bakgrund och utrikesfödda ungdomar än unga med svensk bakgrund och inrikes födda ungdomar som besöker biblioteken.⁹ I Falun visas samma tendens där utrikesfödda ungdomar i större utsträckning, och oftare besöker biblioteken än inrikes födda ungdomar. Hur kommer det sig att de utlandsfödda ungdomarna oftare besöker biblioteket än unga födda i Sverige? Har det att göra med vilka aktiviteter som erbjuds där?

Unga som medlemmar i föreningslivet

Andelen unga som är medlem i en förening har minskat sedan förra undersökningen 2015. I årets undersökning är 55,5% av ungdomarna medlem i en förening, vilket 2015 var 59,5%. Trenden att det är allt färre som är medlemmar i en förening visas även nationellt. Förklaringar som har lyfts till varför trenden ser ut som den gör är att det finns en ökad individualisering i samhället, ökad konkurrens mellan olika aktiviteter och att fler verksamheter riktar sig till allt yngre personer.¹⁰ Att börja tidigt i organiserad verksamhet tros göra att intresset byggs upp för att sedan finnas kvar upp i tonåren och vuxen ålder. Men statistiken visar motsatsen då alltför många ungdomar slutar vara aktiva i sina tidiga tonår på grund av att de tröttnat och istället söker sig till en helt fri tid, utanför de organiserade verksamheterna.¹¹ Lupp-resultatet för Falun kan visa just på den tendensen då det visar att det är färre gymnasieungdomar än högstadieungdomar som är medlem i någon förening, 48,6% jämfört med 61,0%. Det kan jämföras med nationen där siffrorna är 42% för gymnasieungdomar och 53% för högstadieungdomar.¹²

Mötesplatser

Den vanligaste mötesplatsen för ungdomar är hemma hos varandra. Hemmet är en trygghet och en plats där du som ung i större utsträckning kan styra över innehållet, interiören och vilka du umgås med. Det kan vara ett skäl till att hemmet blir den naturliga mötesplatsen för många. Däremot uttrycker många ett önskemål om fler allmänna

sociala platser, parker och fritidsgård att umgås på i de öppna svaren om vilka aktiviteter som saknas i Falun. Att hemmet blir den naturliga mötesplatsen kan vara en svårighet för de som inte har vänner, eller för de som vill hitta nya.

De unga möts även på internet genom sociala medier. Det är vanligare att killar träffar sina kompisar online (42,7%) än vad tjejerna gör (28,0%). Den skillnaden mellan könen kan ha att göra med deras olika intresseområden där killarna oftare rör sig i digitala miljöer genom data- och tv-spel än vad tjejerna gör. 70,0% av killarna svarar att de spelar tv-, data- eller onlinespel flera gånger i veckan medan bara 17,6% av tjejerna ger samma svar. Tjejerna träffas oftare på stan eller på ett café. I de öppna svaren uttrycks ett behov av fler sådana platser. Ställen att kunna hänga på utan anordnade aktiviteter, det behovet uppfyller de unga själva idag genom att de i stor utsträckning möts hemma, online och på stan. Däremot uttrycker ungdomarna en saknad efter just umgängesytor som inte är knutna till hemmet eller det kommersiella i de öppna svaren.

För att få en bild av vilka mötesplatser som finns i Falu kommun kan det vara av vikt att se över de redan befintliga mötesplatserna och dess innehåll. I de öppna svaren uttrycker flera att fritidsgårdarna ligger för långt bort – kan fritidsgården vara mobil för att nå fler på platser där de unga finns? Finns det platser att umgås på under helgen? Kan biblioteket vara en mötesplats för unga? Vad erbjuder de befintliga mötesplatserna idag och vilka målgrupper attraherar utbudet? Går det att hitta samarbeten med andra aktörer, så som föreningar och företag, som har anläggningar för att öppna upp fler platser att mötas på?

Sociala medier och internet

Att unga använder internet och sociala medier är ingen nyhet. Däremot kan det vara intressant att titta närmre på var de unga rör sig online och hur de använder internet. 35,4% av ungdomarna i Falun uttrycker att de träffar sina vänner via sociala medier och enligt studien Svenskarna och internet 2018 är det vanligaste sättet att använda internet via en mobiltelefon.¹³ Att träffa sina vänner online kan därför ske varsomhelst och parallellt med ett umgänge med flera andra kompisar både online och offline. I åldersgruppen 12–25 år använder över 95% mobiltelefonen dagligen för att surfa på.¹⁴

⁹ MUCF (2019) *Ung idag*, http://www.ungidag.se/indikator/kultur_och_fritid/laeser-boecker (Hämtad: 2019-03-13)

¹⁰ MUCF (2014) *Ungas fritid och organisering*, Fokus 14

¹¹ Stockholms stads idrottsförvaltning (2014), *Föreningsliv igår idag och i framtiden*

¹² MUCF (2014) *Ungas fritid och organisering*, Fokus 14

¹³ Internetstiftelsen (2018) *Svenskarna och internet 2018*

¹⁴ *Ibid.*

Var möts de unga online då? I vilka sociala medier rör de sig? Upp till 25 år är det vanligare att chatta än att e-posta varje dag. 80% av alla unga från 12 till 25 år chattar eller skickar direktmeddelanden en eller flera gånger varje dag och då oftast via chatttjänsten Facebook Messenger. 16–25 åringar ringer också sina telefonsamtal via internet (91%) och 12–15 åringar använder sig av videosamtal (85%).¹⁵

Facebook, Snapchat och Instagram är de tre största sociala nätverken hos alla svenskar. Vanligast bland unga (16–25 år) är att använda Facebook dagligen (71%), men bland de yngsta (12–15 år) är det betydligt färre som använder Facebook dagligen (16%). Bland de yngre är istället Snapchat det mest använda mediet, 91% flickor mellan 12–15 år använder Snapchat dagligen, och 85% av pojkarna i samma ålder.

Kommunikation med andra sker alltså genom flera olika plattformar. För att nå unga krävs en närvaro i olika forum och en medvetenhet för vad de unga använder dem till. På Facebook är det till exempel vanligast att använda meddelandetjänsten Messenger medan att dela egna och andras inlägg och delta i evenemang har minskat i popularitet.¹⁶ För att nå ut med information till unga om exempelvis fritidsaktiviteter på orten kan det därför vara aktuellt att använda ett annat forum än Facebook. Eftersom mobilen används så flitigt bland ungdomar är det också intressant att erbjuda mötesplatser offline där mobilen får ta plats och kan användas. Detta genom exempelvis öppet och gratis WiFi samt laddstationer. En kombination av att mötas offline och online skapar mötesplatser som

unga verkar dras till. Idag sker det på stan och hemma – kan andra mötesplatser i Falun utvecklas för att uppfylla samma behov?

Önskemål om fritidsaktiviteter

Ungdomar ägnar stor del av sin fritid åt aktiviteter som inte är styrda av vuxna. Att hänga, lyssna på musik, se på tv, träffa vänner, läsa tidningar, ha tråkigt och andra aktiviteter är också fritid. Det är viktigt att den organiserade fritiden inte värderas högre än den oorganiserade då båda är lika välbehövliga. Unga behöver möjligheten till både och.¹⁷

149 unga tog chansen att önska aktiviteter i det öppna kommentarsfältet. De allra flesta av de svaren handlar om fler sportaktiviteter. Lika stor andel tjejer som killar har i de öppna svaren önskat fler sportaktiviteter i Falun. De uttrycker att de önskar bland annat utegym, cykelbana, konstakning, basket, dans och kampsport. I de öppna svaren framkommer också önskningar om platser att umgås på, både med och utan aktivitet. Killar önskar i stor utsträckning nya idrottsplatser så som fotbollsplan, multisportarena och hockeyrinkar medan tjejerna i större utsträckning önskar nya sociala platser att umgås på såsom exempelvis fritidsgård, caféer eller andra platser som inte definierats i svaret. Att få spendera sin fria tid på allmänna platser med spontana aktiviteter är ett framträdande önskemål i de öppna svaren och kan därför säga spegla just hur betydelsefullt den kravlösa fritiden är för de unga i Falun.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ MUCF (2007) *Ungdomar, fritid och hälsa. En forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer*

Skolan

Nedan presenteras resultatet för området skola. Resultatet behandlar frågeområden som berör vad ungdomarna tycker om sin skola. Området lyfter även hur mycket eller lite unga upplever att de får och vill vara med och bestämma i olika frågor som rör skolan.

Stämningen på skolan

Ungdomarna har i enkäten fått ta ställning till vad de tycker om sin skola. De har graderat varje påstående på en fyrgradig skala, från stämmer inte alls till stämmer helt. Påståendena med högst medelvärde är "Mina lärare behandlar killar och tjejer lika" (3,19) och "Min skola agerar om en lärare kränker en elev" (3,14). Lägst medelvärde fick påståendena "Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd" (2,74) och "Jag har fått veta vad elever ska ha inflytande över/ska kunna påverka i min skola" (2,97).

Påståendet "Mina lärare behandlar killar och tjejer lika" har högsta medelvärdet, men det finns en skillnad sett till **kön**. Fler killar än tjejer svarar att de inte upplever att tjejer och killar behandlas lika av sina lärare, 25,9% av killarna uppger att påståendet inte alls stämmer eller stämmer till viss del jämfört med 17,3% av tjejerna.

På det påstående som har näst högst medelvärde, 3,14, "Min skola agerar om en lärare kränker en elev", har 49,4% av ungdomarna svarat att det stämmer helt eller till stor

del. Det finns även här en skillnad mellan könen där fler killar än tjejer instämmer i påståendet. Det är 18,5% av tjejerna som uppger att påståendet inte alls stämmer eller stämmer till viss del, jämfört med 12,5% av killarna.

Sett till **årskurs** uppger 29,1% av högstadiel eleverna att påståendet "Mina lärare behandlar killar och tjejer lika" inte alls eller delvis inte stämmer jämfört med 12,0% av gymnasieeleverna.

Lägst medelvärde får "Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd", 2,74. Påstående är endast ställt till högstadiel elever. Det är 51,4% av högstadiel eleverna som upplever att de blir uppmuntrade till att delta i klassråd och elevråd. Påståendet har den största spridningen i svar (standardavvikelse 1,080).

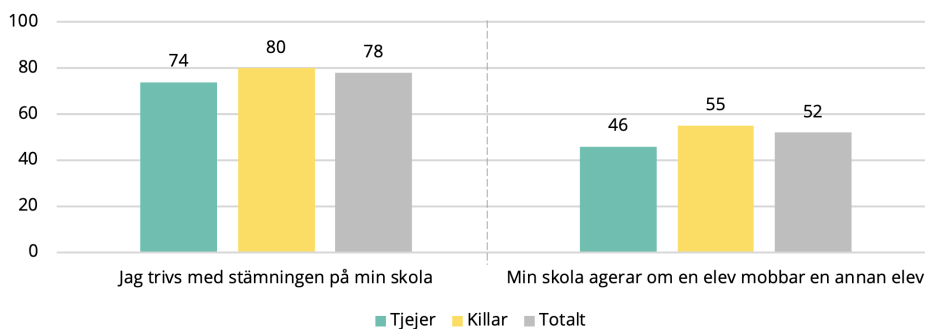
Näst lägst medelvärde får "Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ska kunna påverka i skolan", 2,97. 52,6% av ungdomarna helt eller delvis instämmer i påståendet. Skillnader sett till årskurs visar att gymnasieelever i något större utsträckning än högstadiel elever uppger att de har fått veta vad de ska ha inflytande över, 58,8% jämfört med 48,0%.

Stämningen på skolan

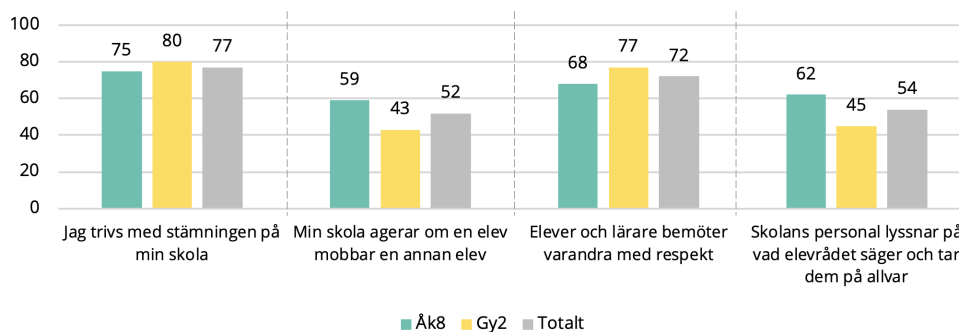
C3. Här följer några påståenden om skolan. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola?	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standard- avvikelse	Vet ej (%)	Signifikant högst för:		
					Kön	Årskurs	År
Jag trivs med stämningen i min skola	3,12	782	0,810	2,2	K	Gy2	15
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	3,04	589	0,952	26,4	K	Åk8	
Elever och lärare bemöter varandra med respekt i min skola	3,10	761	0,837	4,9		Gy2	
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	3,14	519	0,993	35,0	K		
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	3,19	716	0,970	9,7	T	Gy2	
Jag har fått veta vad elever ska ha inflytande över/ska kunna påverka i min skola	2,97	594	0,932	25,0		Gy2	
Skolans personal lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar	3,04	608	0,929	23,6		Åk8	15
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd	2,74	391	1,080	14,1		-	

Stämningen på skolan

Signifikanta skillnader mellan könen
Instämmer helt eller delvis (%)

Signifikanta skillnader mellan årskurser
Instämmer helt eller delvis (%)

Sett till **kön** finns det skillnader inom påståendena ”Jag trivs med stämningen på min skola” och ”Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev”. Det är fler killar än tjejer som trivs med stämningen på sin skola, 80,7% jämfört med 74,2%, och det är också fler killar än tjejer som upplever att skolan agerar vid mobbning, 55,3% jämfört med 48,5% av tjejerna.

Sett till **årskurs** är det fler gymnasieelever än högstadiееlever som trivs med stämningen på deras skola (80,4% jämfört med 74,8%) samt som anger att de tycker att elever och lärare bemöter varandra med respekt (77,4% jämfört med 67,5%). Gällande om skolan agerar om elev mobbar en annan elev och om att skolans personal lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar uppger fler högstadiееlever än gymnasieelever att dessa påståenden stämmer. 59,4% bland högstadiееleverna jämfört med 42,5% hos gymnasiet uppger att skolan agerar om en elev mobbar en annan elev. Att skolan lyssnar på elevrådet uppger 62,0% av högstadiееleverna jämfört med 45,1% av gymnasieeleverna.

Sett till **undersökningår** är det färre ungdomar som 2018 instämmer helt eller delvis i påståendet om att trivas

med stämningen på deras skola, 77,2% jämfört med 81,2% i 2015 års undersökning. Det finns också en skillnad mellan undersökningåren gällande om skolans personal lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar där det är fler 2018 som är osäkra och svarar vet ej jämfört med 2015, 23,6% jämfört med 18,1%.

Diskriminering i skolan

I enkäten har ungdomarna fått ta ställning till om olika typer av diskriminering förekommer på skolan eller inte. Påståendena har graderats på en fyrgradig skala, från stämmer inte alls till stämmer helt.

Högst medelvärde får påståendet ”Våld förekommer på min skola”, 1,99. Det är 16,9% som uppger att påståendet stämmer helt eller till stor del, 7,3% uppger att det stämmer helt. Det finns dock en skillnad mellan **könen** där fler killar än tjejer uppger att påståendet stämmer och att det förekommer våld på deras skola, 20,6% jämfört med 12,7% av tjejerna.

”Sexuella trakasserier förekommer på min skola” fick det lägsta medelvärdet, 1,58. Det innebär att de flesta ungdomarna, 47,7%, inte upplever att det förekommer sexuella

Diskriminering i skolan

C3. Här följer några påståenden om skolan. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola?	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standard- avvikelse	Vet ej (%)	Signifikant högst för:		
					Kön	Årskurs	År
Mobbning förekommer på min skola	1,93	487	0,846	39,0		Åk8	18
Rasism förekommer på min skola	1,93	487	0,951	38,4		Åk8	18
Sexuella trakasserier förekommer på min skola	1,58	431	0,805	46,1	T	Gy2	18
Våld förekommer på min skola	1,99	550	0,967	31,1	K	Åk8	18

trakasserier på deras skola. Däremot är det en hög andel av de svarande ungdomarna som också svarar ”Vet ej”, 46%, vilket kan indikera en osäkerhet kring om det förekommer eller inte förekommer sexuella trakasserier på deras skola.

Sett till **kön** och **årskurs** finns en skillnad i hur man upplever att sexuella trakasserier förekommer på skolan eller inte. Det är fler tjejer än killar som svarar att påståendet inte alls stämmer eller till viss del stämmer, 46,5% jämfört med 48,8% av killarna. Mellan årskurserna är det 52,7% av högstadiel eleverna som uppger att påståendet inte alls eller till viss del stämmer, jämfört med 41,0% av gymnasieeleverna.

Påståendena gällande mobbning och rasism hamnar båda på ett medelvärde på 1,93. Gällande mobbning är det 10,9% av de unga som uppger att påståendet stämmer helt eller till stor del. Motsvarande andel som uppger att det stämmer helt eller till stor del att rasism förekommer på deras skola är 13,0%. Sett till **årskurs** är det fler högstadiel elever än gymnasieelever som uppger att både mobbning och rasism förekommer på deras skola. 13,5% av de unga i högstadiet uppger att mobbning förekommer, jämfört med 7,3% av gymnasieeleverna. Vad gäller rasism är det 17,7% av högstadiel eleverna som uppger att det förekommer, jämfört med 6,7% av gymnasieeleverna. Gymnasieelever är däremot mer osäkra och svarar vet ej, 48,7% jämfört med 30,7% bland högstadiel elever.

På påståendet ”Våld förekommer på min skola” uppger högstadiel eleverna i mycket högre utsträckning att påståendet helt eller till stor del stämmer, 26,3% jämfört med 4,3% av gymnasieeleverna.

Sett till **undersökningår** visas en ökning för alla påståenden (andelen som svarat stämmer helt och stämmer till stor del):

- Mobbning har ökat med 4 procentenheter, från 6,5% till 10,9%.
- Rasism har ökat med 4 procentenheter, från 8,9% till 13,0%.
- Sexuella trakasserier har ökat med 1 procentenhet, från 5,1% till 6,1%.
- Våld har ökat med 10 procentenheter, från 7,0% till 16,9%.

I en medelvärdessjämförelse är de andelar som uppger att det förekommer olika typer av diskrimineringar på deras skola dolda. Därför väljer vi att lyfta fram frekvensfördelningen över frågor som rör mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld i skolan. Dessa siffror jämförs med hur det ser ut nationellt. Överlag ligger Faluns resultat i paritet med hur det ser ut nationellt, men andelen unga som svarar ”vet inte” ligger något högre än nationellt.

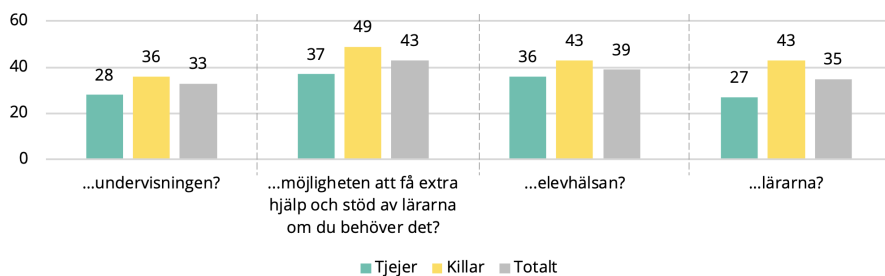
Diskriminering i skolan

	Stämmer inte (%)		Stämmer (%)		Vet inte (%)	
	Falun	Nationellt	Falun	Nationellt	Falun	Nationellt
Mobbning förekommer på min skola	50	51	10	14	39	35
Rasism förekommer på min skola	49	50	13	17	38	33
Sexuella trakasserier förekommer på min skola	48	50	6	9	46	42
Våld förekommer på skola	52	55	17	17	31	28

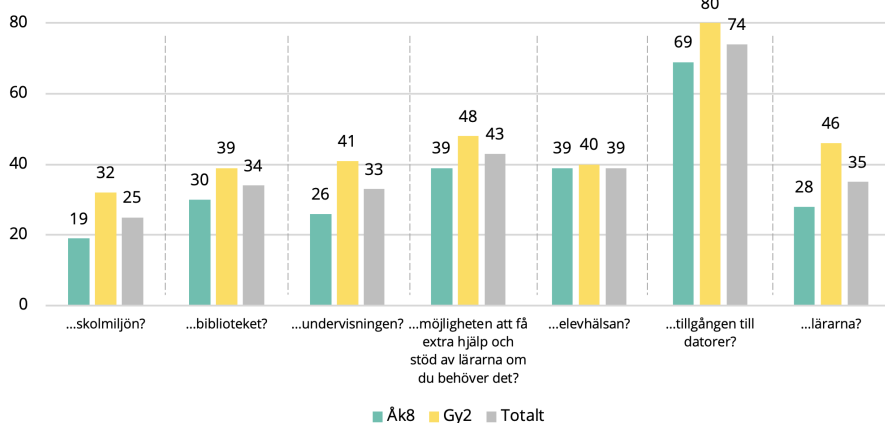
Skolmiljö och undervisning

C4. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
...skolmiljön?	3,04	799	0,730		Gy2	15
...skolbiblioteket?	3,10	792	0,828		Gy2	18
...skolmaten?	2,25	793	0,966			15
...undervisningen?	3,19	795	0,688	K	Gy2	
...möjligheten att få extra hjälp och stöd av lärarna om du behöver det?	3,26	792	0,764	K	Gy2	
...elevhälsan (skolkurator, skolsköterska eller skolpsykolog)?	3,22	787	0,761	K	Gy2	
...tillgången till datorer?	3,68	794	0,579		Gy2	18
...lärarna?	3,21	791	0,725	K	Gy2	

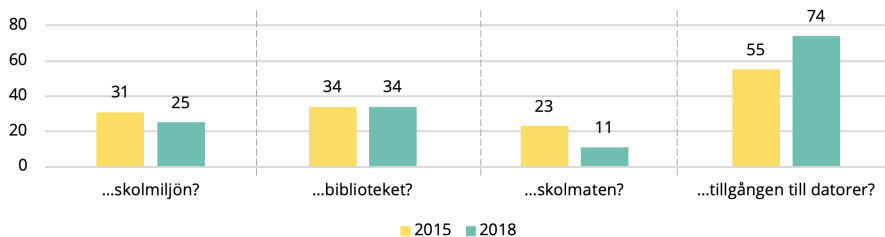
Signifikanta skillnader mellan könen
Andelen Mycket bra (%)

Signifikanta skillnader mellan årskurserna
Andelen Mycket bra (%)

Signifikanta skillnader mellan undersökningsåren
Andelen Mycket bra (%)

Skolmiljö och undervisning

De unga har fått tycka till kring sin skolmiljö, skolbiblioteket, skolmaten, undervisningen, extra stöd, elevhälsan, tillgången till datorer och lärarna. De har fått ta ställning till sin uppfattning om de olika skolområdena och graderat sina svar på en fyrgradig skala, från inte alls bra till mycket bra.

Högsta medelvärdet när det kommer till frågor om ungdomarnas skolmiljö får "tillgången till datorer". Näst intill samtliga, 95,6%, tycker att tillgången till datorer är ganska eller mycket bra. Sett till **årskurs** är det något fler gymnasieelever än högstadieelever som tycker att tillgången är mycket bra, 79,7% jämfört med 68,9%. Det är en stor förändring mellan **undersökningssåren** där 55,1% av ungdomarna 2015 tyckte tillgången var mycket bra, jämfört med 73,6% 2018.

Det lägsta medelvärdet får "skolmaten", även om frågan också har den största spridningen av svar inom frågeområdet. Totalt är det 59,1% som tycker att maten är mindre bra samt inte alls bra. Det finns en skillnad mellan undersökningssåren där 39,6% av ungdomarna 2015 tyckte maten var mindre, eller inte alls, bra. 2018 har det ökat till 59,1%.

Sett till **kön** ser vi att killarna är något nöjdare än tjejer med skolans undervisning, möjligheten att få extra hjälp och stöd av lärarna när de är i behov av det, elevhälsan samt lärarna.

När vi ser till **årskurs** är gymnasieeleverna mer nöjda med skolan, på alla punkter förutom skolmaten där det inte visas någon skillnad mellan årskurserna. Nöjdheten med elevhälsan ser ut att vara jämn mellan årskurserna i diagrammet nedan, men det är fler högstadieelever som uttrycker att elevhälsan är mindre, samt inte alls bra, 16,6%

jämfört med 8% bland gymnasieeleverna.

Sett till **undersökningssår** är ungdomarnas nöjdhet när det gäller skolmiljön och skolmaten lägre 2018 jämfört med 2015. Men gällande skolbiblioteket och tillgången till datorer är nöjdheten något högre än 2015. Nöjdheten med biblioteket ser ut att vara jämn mellan undersökningssåren i diagrammet nedan, men det var fler ungdomar som 2015 uttryckte att biblioteket var mindre, samt inte alls bra, 22,1% jämfört med 17,0% 2018.

Att få och vilja bestämma i skolan

Ungdomarna har fått ta ställningen till i vilken grad de vill vara med och bestämma i olika frågor inom skolan. Det som ungdomarna i störst utsträckning vill vara med och bestämma om är maten. Totalt uppger 77,5% att de ganska eller väldigt mycket vill vara med och bestämma om maten. Ingen skillnad mellan könen visas, däremot sett till **årskurs** är det fler högstadieelever än gymnasieelever som vill vara med och bestämma om skolmaten. 51,9% av högstadieeleverna vill vara med och bestämma väldigt mycket, jämfört med 42,1% av gymnasieeleverna. Det visas också en viss skillnad mellan **undersökningssåren** då det är fler 2018, än 2015, som vill vara med och bestämma. 47,7% ungdomar 2018 jämfört med 35,2% 2015 vill vara med och bestämma väldigt mycket om maten.

Ungdomarna vill i lägst utsträckning vara med och bestämma om skolmiljön utomhus, även om spridningen bland svaren är den högst inom frågeområdet. Totalt uppger 56,8% att de vill vara med och bestämma ganska eller väldigt mycket om skolmiljön ute.

När vi ser till **kön** är det i tre områden som tjejer i större utsträckning än killar vill vara med och bestämma. Det gäller hur de ska arbeta, till exempel i grupparbete eller

Att få och vilja bestämma i skolan

C5. Hur mycket eller lite vill du som elev vara med och bestämma om följande?	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
Vad jag får lära mig	2,89	793	0,824			
Hur vi ska arbeta, till exempel grupparbete/projektarbete	3,10	788	0,800	T		
Läxorna	3,02	785	0,915	T		
Proven	2,94	788	0,939	T	Gy2	
Schemat	3,08	793	0,887			
Maten	3,16	791	0,979		Åk8	18
Skolans "regler"	2,72	787	0,950			
Skolmiljön inne	2,87	789	0,929			
Skolmiljön ute	2,65	789	1,010			

projektarbete, där 84,2% av tjejerna vill vara med och bestämma ganska eller väldigt mycket jämfört med 76,5% av killarna. När det gäller läxorna är det 74,9% av tjejerna jämfört med 71,6% av killarna. När det gäller proven är det 75,8% av tjejerna, jämfört med 64,5% av killarna.

När vi ser till **årskurs** är det fler gymnasieelever än högstadieelever som vill vara med och bestämma ganska eller väldigt mycket gällande proven, 74,0% jämfört med 66,6% bland högstadieeleverna.

Ungdomarna har även fått ta ställningen till i vilken grad de får vara med och bestämma i olika frågor inom skolan. Ungdomarna upplever att de i störst utsträckning får vara med och bestämma angående hur de ska arbeta, till exempel grupparbete/projektarbete. Totalt är det 46,4% av ungdomarna som uppger att får vara med och bestämma ganska eller väldigt mycket om hur de ska arbeta. Ungdomarna upplever i lägst grad att de får vara

med och bestämma gällande maten. 85,3% av ungdomarna uppger att de får vara med och bestämma ganska eller väldigt lite gällande maten, detta att jämföra med 81,3% 2015.

Det finns en skillnad mellan **könen** där 91,5% av tjejerna uppger att de får vara med och bestämma ganska eller väldigt lite gällande maten, jämfört med 79,5% av killarna.

Sett till **årskurs** är det fler högstadieelever än gymnasieelever som uppger att de inte alls får vara med och bestämma hur det ska arbeta, 22,2% jämfört med 6,3%.

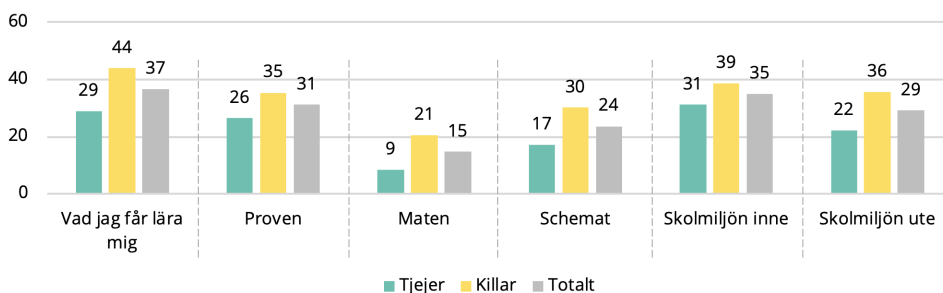
Sett till **undersökningsår** är det fler ungdomar 2018 än 2015 som uppger att de inte alls får vara med och bestämma angående hur de ska arbeta, 15,4% jämfört med 9,7%.

När vi ser till **kön** så upplever killarna genomgående att de i högre grad får vara med och bestämma inom flera av punkterna, än vad tjejerna gör. Det är alltså fler tjejer än killar som inte upplever att de får vara med och bestämma.

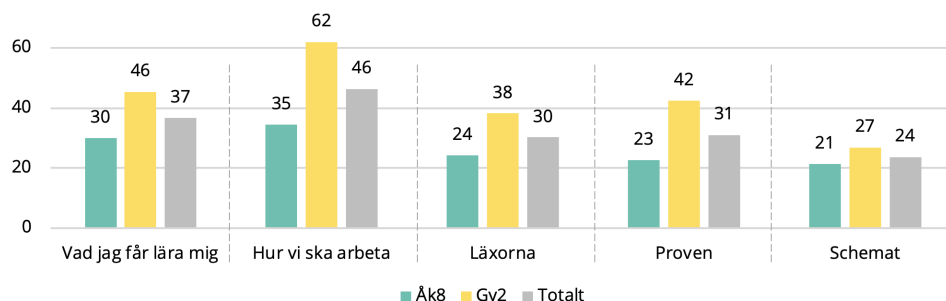
Att få och vilja bestämma i skolan

C6. Hur mycket eller lite upplever du att du som elev får vara med och bestämma när det gäller följande?	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
Vad jag får lära mig	2,21	783	0,906	K	Gy2	15
Hur vi ska arbeta, till exempel grupparbete/projektarbete	2,40	781	0,850		Gy2	15
Läxorna	2,07	781	0,901		Gy2	15
Proven	2,08	782	0,892	K	Gy2	
Schemat	1,82	781	0,940	K	Gy2	
Maten	1,62	778	0,855	K		15
Skolans "regler"	1,96	780	0,892			15
Skolmiljön inne	2,15	779	0,888	K		
Skolmiljön ute	2,01	777	0,908	K		

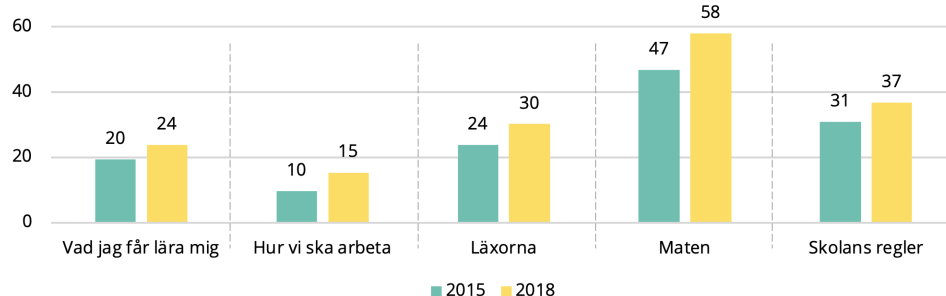
Signifikanta skillnader mellan könen
Andelen ganska eller väldigt mycket (%)

Signifikanta skillnader mellan årskurserna
Andelen ganska eller väldigt mycket (%)

Signifikanta skillnader mellan undersökningsåren
Andelen väldigt lite/ingenting (%)

När vi ser till **årskurs** är det fler gymnasieelever än högsta-dieelever som upplever att de får vara med och bestämma under flera av punkterna.

Sett till **undersökningsår** är det genomgående färre ungdomar 2018 som upplever att de får vara med och bestämma jämfört med 2015.

Avslutande reflektioner och analys

För att få en bild av hur ungdomar i Falun trivs på sina skolor fokuserar analysen på olika aspekter som framkommit från 2018 års Lupp-resultat. Skolan är den plats där ungdomar spenderar mestadels av sin tid vilket gör skolan

till ett viktigt område att förstå, utveckla och göra så bra som möjligt för ungdomarna utifrån de medel som finns att tillgå.

2018 års Lupp-resultat visar att en klar majoritet (77,3%) av Falu-ungdomarna trivs med stämningen på sin skola. Ungdomarna är också på det stora hela nöjda med skolans olika funktioner, uppåt 80–90% av alla ungdomar är mycket eller ganska nöjda. Speciellt nöjda är ungdomarna med tillgången till datorer där nästintill alla, 96%, är ganska eller mycket nöjda. När vi jämför hur nöjda ungdomarna är inom de olika skolområdena med nationella siffror ligger Falun något högre i nöjdhet totalt sett.¹⁸

Vad tycker du om...	Nöjd (%)		Missnöjd (%)	
	Falun	Nationellt	Falun	Nationellt
...skolmiljön?	82,9	77,2	17,0	22,8
...skolbiblioteket?	82,9	74,7	17,0	25,3
...skolmaten?	40,9	44,3	59,1	55,7
...undervisningen?	89,4	85,9	10,6	14,1
...möjligheten att få extra hjälp och stöd av lärarna om du behöver det?	86,6	80,6	13,4	19,4
...elevhälsan (skolkurator, skolsköterska eller skolpsykolog)?	86,4	80,8	13,6	19,2
...tillgången till datorer?	95,6	86,4	4,4	13,6
...lärarna?	89,1	85,0	10,9	15,0

¹⁸ Egna resultatbearbetningar av samtliga genomförda LUPP 2018

Skolmaten

Överlag ser siffrorna bra ut för skolan, men en något mindre positiv bild visas när vi tittar på hur ungdomarna uppfattar skolmaten. Totalt är 59,1% av ungdomarna i Falun missnöjda med skolmaten (svarar ”Inte alls bra” eller ”Inte så bra”). Siffran ligger i paritet med hur det ser ut nationellt.¹⁹ Skolmaten får sämst betyg och en försämring mellan undersökningsåren mellan 2015 och 2018 visas. Fyra av tio ungdomarna tyckte 2015 att maten var mindre bra eller inte alls bra, 2018 har den siffran ökat till sex av tio ungdomar.

Att eleverna är negativt inställda till skolmaten, och att andelen missnöjda ungdomar ökar kan bli ett problem då forskning visar är att skollunchen har en viktig funktion sett till att öka skolprestationer, att minska koncentrationssvårigheter samt att eleverna generellt mår bättre när de äter lunch.²⁰

Eftersom det är så pass många ungdomar som uttrycker att de är missnöjda med skolmaten har vi valt att titta på om det varierar från skola till skola – och ja, det varierar. I den skolan i Falun som har flest unga som är nöjda med maten svarar 78% att de är nöjda och 22% att de är missnöjda. Detta att jämföras med den skola där flest unga är missnöjda med maten där 25% är nöjda och 75% missnöjda med maten. Vad skolorna gör i sin verksamhet som påverkar de ungas svar åt det ena eller andra hållet har vi inget svar på. Viktigt är att dela med sig av sina erfarenheter från skolmaten, lära av varandra för att i förlängningen kunna servera mat till eleverna i Falun som de uppskattar.

Vad är det som fungerar bra på de skolor som har högt nöjdhetsbetyg kring skolmaten? Vad genererar ett gott betyg för skolmat?

Att ungdomarna ger skolmaten lågt betyg behöver inte per se betyda att maten som serveras är dålig. Sinnesintryck från matsalen och den miljö som eleven förknippar med skolmaten kan kopplas med dåliga känslor och på så vis generera ett lägre betyg. Vad är det eleverna innefattar i begreppet ”skolmat”, och handlar det i så fall om mer än själva maten? Det är viktigt att ta reda på vad det är med skolmaten som eleverna inte tycker om. Är det hur maten ser ut? Hur den presenteras? Hur miljön i matsalen är? Här ser vi att en användardriven lösning kan komma att

generera bra resultat – för vilka är bättre att fråga, om inte eleverna själva? Hur skulle elevernas lösningar för bättre skolmat se ut?

Medbestämmande i skolan

Ungdomarna har i Luppen fått ta ställning till i vilken grad de vill vara med och påverka i skolan, samt i vilken grad de får vara med och påverka. Det ungdomarna främst vill vara med och bestämma om är skolmaten, hur de ska arbeta i skolan samt om schemat. Samtidigt som de vill vara med och påverka upplever ungdomarna inte i lika stor utsträckning att de får vara med och bestämma. Det ungdomarna upplever att de får vara med och bestämma om är hur de ska arbeta i skolan, vad de får lära sig samt om skolmiljön inne. Övergripande ser vi att tjejer i större utsträckning än killar vill vara med och bestämma och att de samtidigt, i lägre grad än killarna, upplever att de får vara med och bestämma.

Det finns en tydlig diskrepans mellan vad ungdomarna vill påverka, och vad de får vara med och påverka. Diagrammet nedan visar medelvärdesgapet mellan hur mycket ungdomarna uppger att de får vara med och bestämma samt hur mycket de vill vara med och bestämma. Högst upp visas punkten med störst gap, skolmaten, och längst ner punkten med minst gap, skolmiljön ute. Gällande mat är det fler ungdomar som 2018 vill vara med och bestämma, samtidigt som det är färre som upplever att de får.

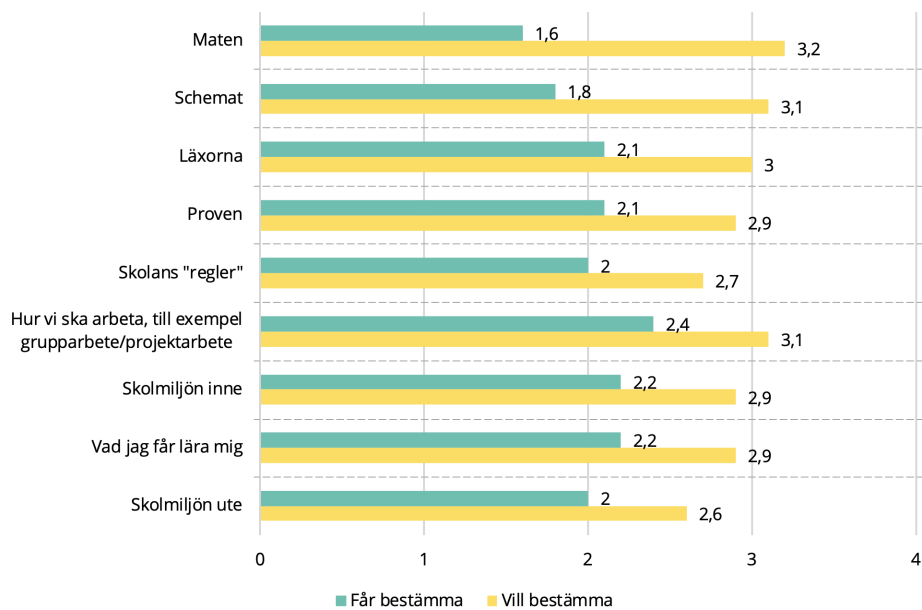
Att medelvärdesgapet gällande skolmiljön ute är lägst kan tyda på ett fungerande elevinflytande, där ungdomarna känner att de får uttrycka sig, blir lyssnade till och på så vis får vara med och bestämma. Motsatt förhållande visas när det kommer till skolmaten. Många uppger att de vill vara med och påverka, men det är betydligt färre som uppger att de får. Skolmaten är samtidigt en fråga som över hälften av ungdomarna är missnöjda med. Missnöjet kring skolmaten är ett område med utvecklingspotential där Falu kommun med dess skolor och friskolor kan arbeta för att minska medelvärdesgapet. Att involvera ungdomen i olika delar av skolans verksamhet och planering, att lyssna till idéer och också ge gehör för idéer kan öka upplevt elevinflytande.

¹⁹ Egna resultatbearbetningar av samtliga genomförda LUPP 2018

²⁰ Lennernäs, Maria, Livsmedelsverket (2011), Lunch och lärande

Medbestämmande i skolan

Hur mycket du får (C6) respektive vill (C5) vara med och bestämma i skolan
Medelvärdesgap (Skala 1-4)

Politik och samhälle

Nedan presenteras resultatet för området politik och samhälle. Resultatet behandlar bland annat frågeområden som berör hur intresserade ungdomarna är av politik och samhälle, om de har engagerat sig för att påverka någonting och hur de i så fall går tillväga. Området lyfter också vilket förtroende de har för politiker och för vuxna i allmänhet.

Intresse för politik

Ungdomarna har i enkäten fått svara på hur intresserade de är av politik, samhällsfrågor i allmänhet och för vad som händer i andra länder. Varje område har graderats på en fyrgradig skala, från inte alls intresserad till mycket intresserad. Medelvärdena rör sig runt 2,5 för alla områdena, vilket indikerar ett något svalt intresse för politik och samhälle.

Det är 60,5% av ungdomarna som är intresserade av vad som händer i andra länder, 50,0% är intresserade av samhällsfrågor i allmänhet och 45,0% är intresserade av politik. Intressant är att se skillnaden mellan intresset för politik och samhällsfrågor i allmänhet, där uppgett intresse för politik är lägre.

Det finns skillnader mellan **årskurserna** där gymnasieelever genomgående uppskattar sitt intresse för politik, samhällsfrågor och vad som händer i andra länder högre än högstadieelever.

När vi ser till skillnader mellan **undersökningsåren** är det färre ungdomar som 2018 är intresserade av samhällsfrågor, 14,5% jämfört med 15,6% 2015. Det är också färre ungdomar som är intresserade av vad som händer i andra länder, 15,6% jämfört med 23,9% 2015.

Förtroende för vuxna och politiker

De unga har också fått svara på hur stort förtroende som de har för politiker samt för vuxna i allmänhet. Även här har svaren graderats på en fyrgradigskala, från mycket litet förtroende till mycket stort förtroende.

I jämförelse visar resultatet att ungdomars förtroende för vuxna i allmänhet är större än vad det är för politiker, även om spridningen bland ungdomarnas svar är högre gällande politiker. Totalt är det 69,8% som har mycket eller ganska stort förtroende för vuxna i allmänhet, motsvarande andel för politiker är 42,0%.

Sett till **kön** är det fler killar än tjejer som både har ett mycket stort samt mycket litet förtroende för politiker. 6,9% av killarna jämfört med 4,8% av tjejerna har ett mycket stort förtroende och 22,0% av killarna jämfört med 18,2% av tjejerna har ett mycket litet förtroende för politiker. Tjejerna svarar i större utsträckning de två mitternalternativen – ganska stort eller ganska litet förtroende. Det visas också att det är fler killar än tjejer som har mycket stort förtroende för vuxna i allmänhet, 14,7% jämfört med 10,1% bland tjejerna.

Intresse för politik

D1. Hur intresserad är du av följande?	Medelvärde Skala 1–4	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
Politik	2,33	815	0,997	Gy2		
Samhällsfrågor i allmänhet	2,46	812	0,951	Gy2		15
Vad som händer i andra länder	2,63	812	0,897	Gy2		15

Förtroende för vuxna och politiker

D5. Hur stort eller litet förtroende har du för följande vuxna personer?	Medelvärde Skala 1–4	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
Politiker	2,27	785	0,855	K		
Vuxna i allmänhet	2,75	786	0,732	K		

Hur engagerade har ungdomar varit?

D2. Under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Tagit kontakt med någon politiker, tjänsteman eller beslutsfattare i kommunen	13,3	809		Åk8	18
Skrivit ett förslag (medborgarförslag) till kommunens politiker	3,8	813			
Deltagit i demonstration	10,8	802	T	Gy2	18
Diskuterat samhällsfrågor/politik på forum eller bloggar på internet	16,7	809		Gy2	
Gillat/delat inlägg om samhällsfrågor/politik på internet	30,5	811		Gy2	

Hur engagerade har ungdomar varit?

I enkäten frågades de unga om de under de senaste 12 månaderna på något vis engagerat sig politiskt. Där svarade högst andel av de unga att de hade gillat eller delat ett inlägg om samhällsfrågor eller politik på internet. Det som minst andel ungdomar har gjort de senaste 12 månaderna är att ha skrivit ett medborgarförslag till kommunens politiker.

När vi ser till **kön** är det fler tjejer än killar som deltagit i en demonstration under de senaste 12 månaderna, 13,9% jämfört med 3,1% av killarna.

När vi ser till **årskurs** är det fler högstadiel elever som tagit kontakt med politiker, tjänstemän eller beslutsfattare i kommunen, 15,3% jämfört med 10,8% bland gymnasieeleverna. Det är fler gymnasieelever som deltagit i en demonstration, diskuterat samhällsfrågor på internet samt gillat/

delat inlägg om politiker och samhällsfrågor på internet. Avseende det politiska engagemanget på internet syns en skillnad, det är 21,0% för gymnasieeleverna jämfört med 13,4% för högstadiel eleverna som har diskuterat politik på internet och 37,9% jämfört med 24,7% som har delat eller gillat politiska inlägg.

När vi ser till **undersökningsår** är det fler ungdomar som 2018 tagit kontakt med någon politiker samt deltagit i en demonstration under de senaste 12 månaderna. Gällande att ha tagit kontakt med någon politiker, tjänsteman eller beslutsfattare i kommunen visas en ökning från 6,8% 2015 till 13,3% 2018.

Att vara med och påverka

På frågan om vilka möjligheter ungdomarna har att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen har

Att vara med och påverka

D3. Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen?	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standardavvikelse	Vet ej (%)	Signifikant högst för:		
					Kön	Årskurs	År
	2,35	421	0,845	46,7	K		18

D4. Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
D4b. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?					
Någon jag känner	25,8	426			
Politiskt parti eller politiskt ungdomsförbund	23,5	426	K		
Förening eller organisation	13,6	426			
Internet/sociala medier	20,4	426			15
Tjänstemän eller politiker	14,3	426	K		
Någon organiserad ungdomsgrupp som jobbar med inflytande, till exempel ungdomsråd eller ungdomsfullmäktige	11,0	426			
Annat	3,8	426			
Vet inte	41,5	426			

de svarande kunnat gradera sitt svar på en fyrgradig skala från mycket små/inga möjligheter till mycket stora möjligheter. Alternativet "Vet inte" fanns också som svarsalternativ.

Det är 4,2% som upplever att de har mycket stora möjligheter, ytterligare 17,8% upplever möjligheterna som ganska stora. Totalt är det närmare en fjärdedel, 22,6%, som upplever att de har mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Observera att det är nästan hälften av alla ungdomar som har svarat vet ej.

Sett till **kön** är det fler killar som upplever att de har mycket stora eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen, 26,5% jämfört med 18,4% av tjejerna.

Sett till **undersökningsår** är det fler ungdomar som i årets undersökning uppger att de har mycket stora eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen, än vad det var 2015. 22,6% 2018 jämfört med 16,1% 2015.

Vidare fick de unga svara på om de vill vara med och på-

verka i frågor som rör kommunen, vilket strax över hälften av de svarande vill.

På frågan var de skulle vända sig om de skulle vilja påverka någonting i deras kommun uppger flest ungdomar att de skulle vända sig till någon de känner, 25,8%. I sista hand skulle de vända sig till någon organiserad ungdomsgrupp som arbetar med inflytande.

Sett till **kön** är det fler killar än tjejer skulle vända sig till något politiskt parti samt till tjänstemän eller politiker, 27,9% jämfört med 19,5% samt 18,3% jämfört med 10,7%.

Sett till **undersökningsår** är det färre ungdomar som 2018 skulle använda sociala medier eller internet för att påverka, 20,4% jämfört med 26,6% 2015.

Det här vill unga påverka i Falu kommun

200 ungdomar har lämnat kommentar om vad de vill påverka i sin kommun. Många av kommentarerna handlar om skolan, rent allmänt men också specifika frågor såsom skolmaten och skolgården. Ungdomarna uttrycker även en vilja av att kunna vara med och påverka när det kommer till fler fritidsaktiviteter samt när det gäller bussar och busstider.

Det här vill unga påverka i Falu kommun

Skolmaten/skolgården

"Matstandard i skolor."

Kille, 16-19 år

Skolan

"Fler inriktningar på gymnasieskolorna och fler gymnasieskolor i kommunen."

Tjej, 13-16 år

Skolan

"Utlärningen är för gammalmodig och behöver ändras och mer jämlikhet gentemot killar."

Kille, 13-16 år

Skolmaten/skolgården

"Jag vet inte men typ skolmiljön inomhus och kanske skolmaten. I alla fall de vegetariska alternativen som inte brukar vara så gott."

Tjej, 13-16 år

Fritidsaktiviteter

"Jag vill ha flera fotbollsplaner, flera ställen att vara på i centrum som ungdom osv."

Tjej, 13-16 år

Bussar/busstider/transporter

"Att alla ungdomar skulle få åka buss gratis och att bussarna går lite oftare till t.ex. Vika eller Sundborn!"

Kille, 13-16 år

Fritidsaktiviteter

"Mer fritidsaktiviteter för ungdomar för just nu finns det inte mycket."

Kille, 13-16 år

Att inte vara med och påverka

D4d. Vilken eller vilka är anledningarna till att du inte vill vara med och påverka?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Jag kan för lite om hur jag ska göra	29,7	380	T		
Jag är inte tillräckligt intresserad	60,5	380		Åk8	
Jag har inte tid	24,2	380		Gy2	
Jag tror inte att det spelar någon roll	20,5	380		Gy2	
Annat	10,3	380			

Att inte vara med och påverka

De unga som tidigare svarat att de inte vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen fick vidare svara på varför de inte vill det. Där uppger de flesta, 60,5%, att det största hindret är att de inte är tillräckligt intresserade. Det minsta hindret är att inte ha tid, 24,2% uppger detta.

Sett till **kön** är det fler tjejer än killar som uppger att de kan för lite om hur man gör när man ska vara med och påverka, 38,3% jämfört med 23,3% av killarna.

Sett till **årskurs** är det fler högstadiel elever som inte är tillräckligt intresserade för att vara med och påverka, 64,7% jämfört med 54,5% av gymnasieeleverna. Gymnasieelever uttrycker i större utsträckning att de inte har tid, 31,4% jämfört med 19,2% hos högstadiel elever, eller att de inte tror att deras engagemang spelar någon roll, 26,3% jämfört med 16,5% hos högstadiel elever.

Kommunspecifika frågor

Inom området för politik och samhälle hade enkäten även en fråga om vad de unga anser är bra för sin kommun.

Här svarade de flesta, närmare hälften, att de instämmer i påståendet "Jag tycker att ökad jämställdhet mellan könen är bra för min kommun".

Det påstående som lägst andel ungdomar, var fjärde ungdom, instämmer i är "Jag tycker att en ökad inflyttning av människor från andra kulturer, regioner och länder är bra för min kommun".

Sett till skillnad mellan **könen** är det fler tjejer än killar som genomgående instämmer i påståendena, speciellt de som berör, jämställdhet, miljö och ökad inflyttning från andra kulturer. Det är dock fler killar än tjejer som inte tycker att något av dessa påståenden passar in på dem.

Sett till **årskurs** är det genomgående fler gymnasieelever som instämmer i påståendena, speciellt de gällande jämställdhet, jämlikhet, miljö och ökad inflyttning från andra kulturer. Det finns en liten tendens till att det är fler högstadiel elever än gymnasieelever som inte tycker att något av dessa påståenden passar in på dem.

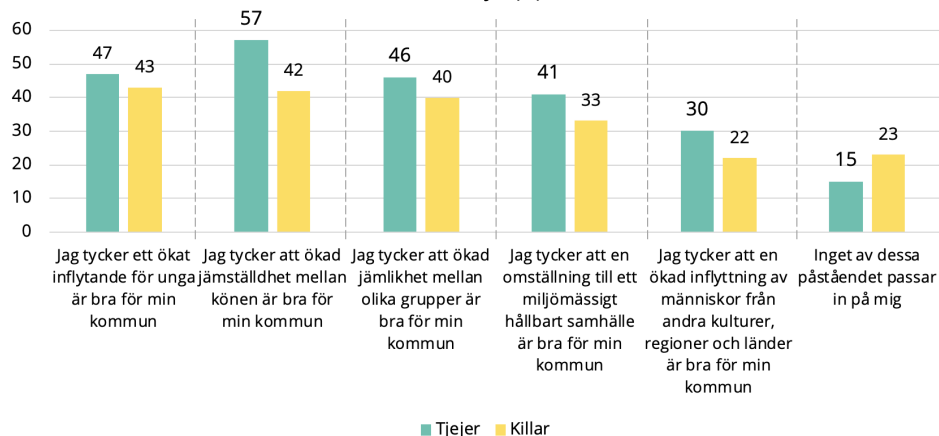
I Lupp-undersökning fick de unga svara på hur de önskar att möta politikerna i sin kommun. Här svarar flest att de instämmer i påståendet "Jag vill att kommunpolitiker kommer till min skola". Det påstående som minst andel ungdomar instämmer i är "Jag vill delta i en grupp av unga som regelbundet träffar kommunpolitiker" och "Jag vill att kommunpolitiker har drop-in på till exempel biblioteket, affären eller på fritidsgården".

Kommunspecifika frågor

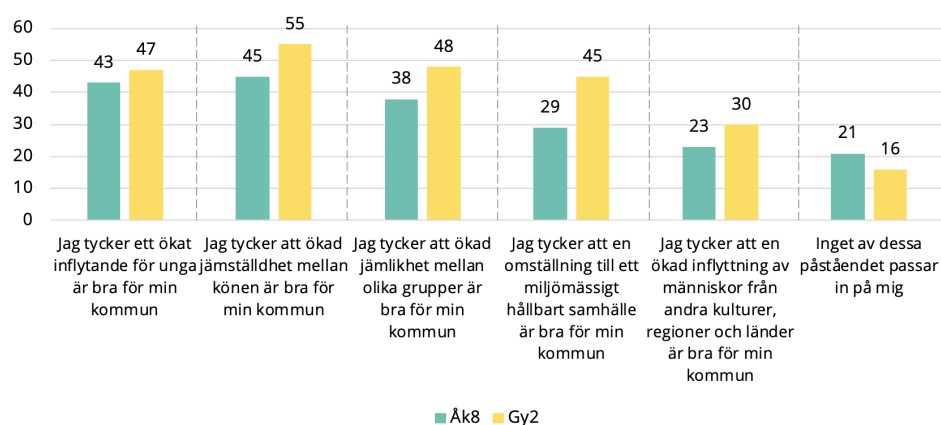
D6. Vad anser du är bra för din kommun?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Jag tycker ett ökat inflytande för unga är bra för min kommun	44,8	824			
Jag tycker att ökad jämställdhet mellan könen är bra för min kommun	49,0	824	T	Gy2	
Jag tycker att ökad jämlikhet mellan olika grupper är bra för min kommun	42,4	824		Gy2	
Jag tycker att en omställning till ett miljömässigt hållbart samhälle är bra för min kommun	36,2	824	T	Gy2	
Jag tycker att en ökad inflyttning av människor från andra kulturer, regioner och länder är bra för min kommun	26,0	824	T	Gy2	
Inget av dessa påståendet passar in på mig	19,1	824	K		

Kommunspecifika frågor

Signifikanta skillnader mellan könen
Andel "Ja" (%)

Signifikanta skillnader mellan årskurserna
Andel "Ja" (%)

Kommunspecifika frågor

D7. Hur vill du möta politiker i din kommun?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Jag vill att kommunpolitiker kommer till min skola	39,4	824	T	Gy2	
Jag vill delta i en demokratidag där politiker och unga möts	14,4	824	T		
Jag vill delta i en grupp av unga som regelbundet träffar kommunpolitiker	7,0	824			
Jag vill att kommunpolitiker har drop-in på t.ex. biblioteket, affären eller på fritidsgården	9,8	824		Gy2	
Jag vill möta kommunpolitiker på sociala medier eller annat ställe på internet	13,0	824			
Inget av dessa påståendet passar in på mig	39,3	824			

Det finns ett par skillnader mellan **könen** i hur man vill möta politiker. Tjejer är mer intresserade av att träffa kommunpolitiker i skolan samt att de vill delta i en demokratidag där politiker och unga möts. 44,7% av tjejerna vill att kommunpolitiker kommer ut till skolan, jämfört med 34,6% av killarna. 17,2% av tjejerna vill delta i en demokratidag, jämfört med 11,8% av killarna.

Sett till **årskurs** är det fler gymnasieelever som vill att kommunpolitikerna kommer till skolan samt att de vill att kommunpolitikerna ska ha drop-in. 44,3% av gymnasieeleverna vill att kommunpolitiker kommer ut till skolan, jämfört med 35,6% av högstadieleverna. 12,2% av gymnasieeleverna vill delta i en demokratidag, jämfört med 8,0% av högstadieleverna.

Avslutande reflektioner och analys

Intresse för politik och samhälle bland gruppen ungdomar varierar och det är viktigt att problematisera hur alla ungdomar kan nås och ges möjlighet till inflytande. 2018 års Lupp-resultat återspeglar ett förändrat samhällsengagemang. Detta analysavsnitt belyser bland annat hur förändringen ställer nya krav på hur politiken lyssnar på ungdomarna och på hur man kan påverka och engagera sig i lokalpolitiken.

I Falun har intresset för samhällsfrågor och vad som händer i andra länder sjunkit mellan undersökningsåren 2015 och 2018, medan intresset för politik ligger stabilt

över åren. I årets undersökning är 14,5% mycket intresserad av samhällsfrågor i allmänhet och 15,6% är mycket intresserad av vad som händer i andra länder. Det är 13,1% som är mycket intresserade av politik. Resultatet visar alltså att intresset för politik är lägst, vilket är intressant att beakta då man skulle kunna argumentera för att allt som rör samhället är politik. Hur kommer det sig att ungdomarna särskiljer detta? Vad lägger ungdomarna in i begreppet politik som inte ingår i samhällsfrågor i allmänhet?

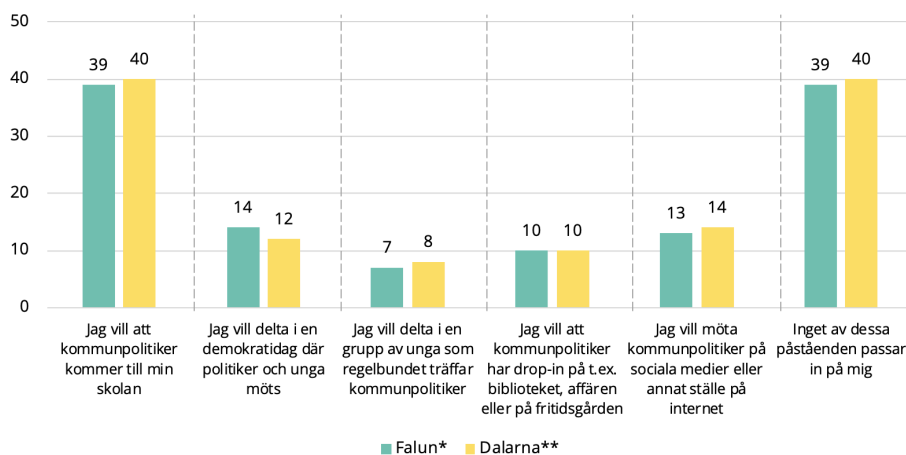
Möte mellan unga och politiker

Förtroende för politiker är någonting som har skiftat över årtionden och när vi tittar hur det ser ut nationellt har förtroende för politiker stadigt ökat fram till valåret 2010. Sedan dess har det sjunkit fram till 2015 då trenden vände och förtroendet har börjat öka igen²¹. 2017 uppgav 39% av 16–85 åringar i Sverige att de har ett ganska stort eller ett mycket stort förtroende för svenska politiker.²² Det är alltså likställt med hur förtroendet ser ut bland unga i Falun, där 2018 års Lupp-resultat visar att 42% har ett ganska stort eller mycket stort förtroende för politiker.

Att 42% har ett stort eller mycket stort förtroende för politiker innebär att 58% har ett lågt eller mycket lågt förtroende. Att ha ett lågt förtroende för politiker behöver inte per se innebära att man inte litat på folk i allmänhet, eller andra vuxna i sin närhet. Det visar också 2018 års

Möte mellan unga och politiker

D7. Hur vill du möta politiker i din kommun?
Andel "Ja" (%)

*Baseras på 824 ungdomar i Falun
**Baseras på 5 954 ungdomar i Dalarna

²¹ SVT (2018) SVT Valu, Förtroende för politiker, <https://www.svt.se/special/valu2018-fortroende-for-politiker/> (Hämtad: 2019-04-02)

²² F. Tipple & A. Carlander, SOM-institutet, Göteborgs universitet (2017) Svenska demokratitrender

Lupp-resultatet där unga uppskattar sitt förtroende för vuxna i allmänhet högre än för politiker, 69,8% uppger ett ganska stort eller mycket stort förtroende. Men ett litet förtroende för politiker kan visa på en distans mellan politiken och medborgaren, vilket kan bli ett problem för att upprätthålla en levande demokrati. Att vända sig till politiker om frågor som de vill påverka i kommunen toppar heller inte ungas lista på hur de skulle vilja påverka politiken, de uppger att de istället vänder sig till någon de känner. Att vända sig till en tjänsteman eller politiker kommer först på fjärdeplats.

I Dalarna finns den regionsgemensamma frågan ”Hur vill du möta politiker i din kommun?”. Här får ungdomarna, utifrån förutbestämda alternativ, ange vilket sätt som passar dem bäst att möta politiker. Det är högt intresse för att kommunpolitikerna kommer ut till skolorna. Hur ungdomar vill träffa kommunpolitiker skiljer sig inte nämnvärt mellan ungdomar i Dalarna i stort och ungdomar i Falun.

Det mest populära sättet, som de flesta av alla ungdomar uppger, är att kommunpolitiker kommer ut till skolan. Detta är också någonting som MUCF rekommenderar för att skapa politisk delaktighet i ungdomars vardag. Skolorna behöver öppna upp för politiska organisationer så att politiker, ungdomsförbund och partier får möjlighet att informera och engagera unga.²³ Om politiken ska in mer i skolan blir det viktigt att tydligt se vad som ska innefattas i dialogen, och bena ut varför politiker ska träffa de unga. Hur kan Faluns skolor skapa forum där ungdomars tankar och idéer kring politik får en naturlig plats, och hur kan dessa kopplas till de lokala kommunpolitikerna? Att träffa kommunpolitiker mer återkommande bygger relationer vilka ger politikerna en naturlig väg för kommunikation och återkoppling. Det ligger också på de vuxnas ansvar att lyssna, ta in och sedan berätta vad man gjort med ungdomarnas tankar och idéer.

Näst på listan över populära sätt att träffa politiker, som 14,4% av ungdomarna skulle föredra, är att delta i en demokratidag samt att möta kommunpolitiker via sociala medier eller annat internetforum. MUCF lyfter att om sådana träffar ska genomföras bör det läggas tid och energi på att göra dem mer intressanta för ungdomarna. Inför att politiker och ungdomar möts, både fysiskt och digitalt, kan det vara en bra idé att de kommunpolitiker som leder mötena får hjälp i att hitta nya idéer och få inspiration kring hur de kommunikativt ska möta unga.²⁴ En annan

tanke kring hur avståndet mellan politiker och ungdomar kan minskas är att ge unga möjlighet att verka som ”mentorer” för förtroendevalda politiker, som kan stötta dem i hur man arbetar för att nå unga. Detta kan minska avståndet mellan politiken och medborgaren. Mötena bör inte heller bara vara knutna till valår, tvärtom bör de vara kontinuerliga samt vara en dialog som även innehåller återkoppling.

Ungas politiska uttryck och engagemang

Över hälften (52,9%) av alla ungdomar vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun, vilket ligger helt i paritet med hur det ser ut nationellt²⁵ och indikerar ett stort engagemang. På frågan var de skulle vända sig om de skulle vilja påverka någonting i deras kommun uppger flest ungdomar att de skulle vända sig till någon de känner, 25,8%. I sista hand skulle de vända sig till någon organiserad ungdomsgrupp som arbetar med inflytande.

Omkring en av tio ungdomar (13,3%) har tagit kontakt med en beslutsfattare i kommunen. Och det är endast 3,8% som har skrivit ett medborgarförslag. Kompletterande detta är det endast var fjärde ungdom som upplever sig ha stora möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen. Istället uppger var tredje ungdom (30,5%) att de gillat och delat inlägg om samhällsfrågor på internet. Samma siffror visas nationellt (27,0%) när vi tittar på andelen unga som svarat att de under de senaste 12 månaderna gillat eller delat inlägg om samhällsfrågor på internet.²⁶ Andra nationella sammanställningar visar att andelen unga (16–19 åringar) som under det senaste året chattat, debatterat eller kommenterat politik på internet har ökat, 2004 till 2015 har andelen ökat med 7 procentenheter upp till 17,2%. Dock visar Faluns Lupp-resultat en indikation på att trenden kan ha vänt då det är färre ungdomar i årets undersökning som skulle använda sociala medier eller internet för att påverka, 20,4% jämfört med 26,6% 2015.

Att unga, istället för att använda de konventionella påverkansuttrycken, använder sociala medier ses inte helt med blida ögon av samhället som ibland snudd på alarmistiskt ser en hel generation i politiskt förfall. Men är det verkligen så att anledningen till att unga inte deltar i demonstrationer eller går på fysiska politiska möten på grund av att de inte orkar engagera sig tillräckligt? Kan inte politiska uttryck i sociala medier vara ett utlopp för politiskt engagemang? Det kan vara så att politik som ut-

²³ MUCF (2017) *Bryt trenden – fler unga i politiken*

²⁴ *Ibid*

²⁵ *Egna resultatbearbetningar av samtliga genomförda LUPP 2018*

²⁶ *Ibid*

tryck via sociala medier tillskrivs ett ”sämre värde” då den äldre generationen inte i samma utsträckning använder och ser det som ett fullvärdigt politiskt deltagande.²⁷

Alla unga, oavsett bakgrund och socioekonomi, är på internet och på sociala medier. Enligt en rapport från Internetstiftelsens²⁸ är 00-talisten den första generationen som aldrig levt utan internet och där alla använder internet. 00-talisten är alltså helt digitala medborgare. Det kan vara för tidigt att utläsa en generationsförändring i politiskt engagemang och beteende men det finns tydliga indikationer på att ungas användande av sociala medier idag är ett naturligt inslag i ungas politiska beteende.

Enkäten såsom den är utformad av MUCF särskiljer sociala medier från andra påverkansaktioner men sociala medier är utformade för att möjliggöra flera olika typer av politiskt engagemang. Politiskt engagemang via sociala medier kan innebära att man skrivit under namninsamlingar, skrivit egna inlägg eller debattartiklar, kontaktat politiker, deltagit i köpstrejker eller bojkotter, anslutit sig till politiska organisationer eller nätverk samt uppmanat andra att engagera sig politiskt. Det som kan bli viktigt att ytterligare titta på är på vilket sätt unga använder sociala medier i sitt politiska engagemang, och hur detta kan användas in i det lokalpolitiska arbetet. Studier visar att en demokrati som har många platser, arenor eller forum där människor kan diskutera politik, själva uttrycka politik och ta del av andras politiska tankar och övertygelser, bättre tar tillvara på individens kompetens och engagemang. Kompletterande de konventionella påverkanssätten samt de institutionaliserade politiska verktygen, såsom val vart fjärde år, bör civilsamhällets olika folkrörelser tas i beaktande, där nätcommunities är ett exempel. Att via sociala medier få argumentera, kommunicera och lära politik är på så vis en typ av politisk socialisation.²⁹

Politiska uttryck via sociala medier kan visserligen uppfattas som mer lösa i sin natur och kan inge oro att ungdomarna blir förvillade och inte tar sina medborgerliga rättigheter på allvar. Men det ger också ungdomarna en möjlighet att på nya sätt uttrycka sina politiska åsikter och påverka på de sätt de känner till. Sociala medier och de mer konventionella formerna för politik går hand i hand och kompletterar varandra. Dessa nya sätt att visa intresse och delta i politiken är någonting som den lokala politiken bör ta tillvara och tillgodose ungdomarnas möjlighet att, utifrån sina förutsättningar, delta i politiken.

Hur kan engagemanget och ungas vilja att påverka den lokala politiken plockas upp lokalt?

Varför man inte är engagerad

Strax under hälften (47,1%) av alla unga i Falun vill inte vara med och påverka i frågor som rör kommunen. Den främsta anledningen är att de inte anser sig vara tillräckligt intresserade för att engagera sig. Andra anledningar är att de inte har tid, att de kan för lite kring hur man går tillväga samt att de inte tror att deras engagemang spelar någon roll.

Här finns det möjlighet för utveckling och det finns en hel del tankar kring hur man kan göra det enklare för unga att engagera sig och att få information om hur man gör.

- Alla har olika förutsättningar för att kunna engagera sig politiskt, det kan finnas utmaningar sett till att ta sig till möten, att möten ligger på en obekvämtid eller att det krockar med annan verksamhet. Hur ser det ut i Falun? Vilka ungdomar har möjlighet att engagera sig?
- Att engagera sig politiskt kan upplevas som främmande och betungande. Man kanske inte alltid har tid då man har annat roligt att göra på fritiden. Hur kan kommunen skapa möjligheter för unga att engagera sig i korta perioder, eller delta i politiska processer och verksamheter vid enstaka tillfällen utan att behöva ansluta sig till ett långsiktigt engagemangsuppdrag?
- Det kanske inte är ett politiskt engagemang, som går genom partipolitiken, som är mest intressant för unga. Hur kan vi skapa forum och möjligheter för unga att engagera sig i sakfrågor?³⁰

Ett annat koncept vi vill lyfta, som arbetar med ungdomars inflytande i lokalpolitiken är ett koncept kallat Ungt Nutida Inflytande i Kommunen (UNIK) från Västerås kommun. Det är en sorts kommundialog mot unga där ungdomar, oavsett politisk engagemangsnivå, kan ta del av och påverka olika lokalpolitiska frågor. Kommunen anordnar utifrån ungdomarnas engagemangsnivå en sms-panel, olika workshops och/eller konvent som syftar till att få in ungdomars syn på ett visst antal frågor. Västerås kommun har på helbasis infört konceptet som är tänkt att vara en brygga mellan politikerna och ungdomarna och på ett tydligt sätt integrera ungdomarna i aktuella frågor som kommunen ställs inför. Tanken är att etablera en

²⁷ N. Gustafsson & L. Höglund & Gustavsson, SOM-institutet, Göteborgs universitet (2011) Sociala medier och politiskt engagemang

²⁸ Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och internet.

²⁹ E. Amnå et. al. (2016) Ungdomars politiska utveckling.

³⁰ MUCF (2017) Bryt trenden – fler unga i politiken

relation till ungdomarna, som på så vis underlättar intresse och engagemang och sänker trösklarna till politiken, och inte minst till politikerna. Ungdomarna får själva välja vilken engagemangstyp de är och hur de vill vara med och påverka. I och utifrån detta anpassas ungdomsdialogen så att kommunen får in åsikter om olika politiska problem/satsningar från alla grupper – oavsett engagemangstyp.³¹

- Stand-by
 - *”Jag tycker saker är intressant, fast bara ibland”*
- Desillusionerad
 - *”Hur kan jag lita på politiker, när politiker inte litar på mig?”*
- Politiskt aktiv
 - *”Jag är med och förändrar det samhälle du och jag lever i”*
- Oengagerad
 - *”Politik är trist, det finns andra som kan engagera sig”*

Resultatet från arbetet med UNIK har varit framgångsrikt och flera olika förvaltningar, inte bara barn och fritid och skola, har använt sig av ungdomsdialogen.

³¹ UNIK (2019) Ungdomsdialog – Din väg till inflytande i Västerås, <https://www.ungdomsdialog.com/> (Hämtad: 2019-04-02)

Trygghet

Nedan presenteras resultat från området trygghet. Resultatet behandlar områden som fångar mobbning, orättvisbehandling samt vilka platser som ungdomar uppfattar som trygga och otrygga.

Den första frågan inom området trygghet handlade om de unga under det senaste halvåret utsatts för hot, stöld, misshandel eller sexuellt våld. Av de påståendena är det hot som flest ungdomar, 16,5%, uppger att de blivit utsatta för under de senaste sex månaderna.

På alla frågor, förutom misshandel, finns det skillnader sett till **kön**. Det är fler killar än tjejer som blivit utsatta för hot och stöld medan tjejer blivit mer utsatta för sexuellt våld/utnyttjande.

Mobbning

Vidare i trygghetsavsnittet fick de unga svara på frågor om mobbning. Här svarade närmare en fjärdedel av ungdomarna att de blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta under de senaste sex månaderna. Av dessa har 4,5% blivit utsatta under en längre period.

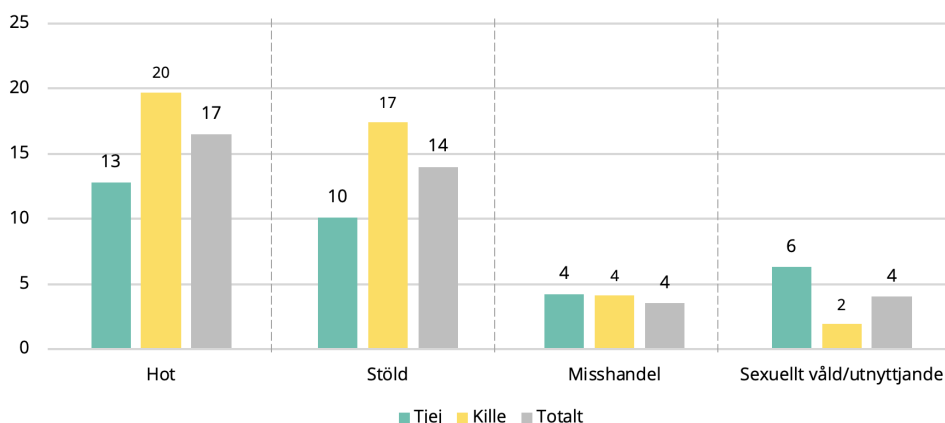
Sett till **kön** är det fler tjejer än killar som har blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta. Av tjejerna är det 30% som har blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta, vilket ska jämföras med 17% av killarna. Majoriteten av

Trygghet

E1. Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig?	Andel "Ja" (%)	Bas	Vet ej (%)	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
Någon har hotat mig	16,5	808	4,5	K		
Någon har stulit från mig	14,0	807	2,7	K		
Jag har blivit utsatt för misshandel	3,5	805	3,2			
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	4,0	806	3,5	T		

Trygghet

Andel som blivit utsatta under de senaste sex månaderna
Skillnad mellan könen (%)

Mobbning

E3. Under de senaste sex månaderna, har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Ja, under en längre period	4,5	807			
Ja, enstaka gånger	19,2	807	T		

E3b: Var blev du mobbad, trakasserad eller utfryst?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Hemma	5,2	191			
I någon annans hem	3,7	191	T		15
I mitt bostadsområde	3,1	191			
På väg till eller från skolan	6,3	191			
I skolan	78,0	191			18
På träningen eller annan organiserad fritidsaktivitet	8,4	191			
På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	4,7	191			
På stan eller i centrum	11,0	191		Gy2	
På buss, tåg eller liknande	5,2	191			
På internet/i mobilen	28,8	191	T		
Annat	9,4	191			15

både killar och tjejer uppger att det har hänt enstaka gånger under de senaste sex månaderna.

De ungdomar som uppger att de blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller blivit utfrysta under de senaste sex månaderna har fått svara på frågan om var de blivit utsatta. Den plats som flest ungdomar blivit utsatta på är i skolan, totalt 78,0%. Denna siffra kan jämföras med 28,8% på internet och 11,0% på stan. Den plats som minst ungdomar uppger att de blivit utsatta på är i någon annans hem. Noterbart är att 5,2% av ungdomarna har blivit utsatta i sitt eget hem.

Det föreligger en skillnad sett till **kön** där fler tjejer än killar uppger att de blivit utsatta på internet, 33,9% jämfört med 19,4% av killarna.

Skolan är som nämnts tidigare den plats som flest ungdomar blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller utfrysning. Sett till **årskurs** visar resultatet att det inte är någon signifikant skillnad mellan åldrarna men att en högre andel bland högstadieläverna har blivit utsatta i skolan, 81,4% jämfört med 73,1% bland gymnasieeleverna. Däremot är det fler gymnasieelever som blivit utsatta på stan eller i centrum, 16,7% jämfört med högstadielävernas 7,1%.

Sett till **undersökningssår** är det fler som uppger att blivit

utsatta för trakasserier i skolan 2018 jämfört med 2015. 2015 svarade 66,8% att de blivit utsatta i skolan, jämfört med 78,0% i årets mätning. Däremot är det färre i 2018 års mätning som svarar att de blivit utsatta i någon annans hem, 3,7% jämfört med 9,1% 2015.

Orättvis behandling

I enkäten fick ungdomarna svara på om de under det senaste halvåret upplevt att de blivit orättvist behandlade samt om de vet var de kan vända sig för att få stöd vid ett sådant tillfälle.

Det är totalt 38,0% av ungdomarna som upplevt sig blivit orättvist behandlade så att de mått dåligt de senaste sex månaderna, antingen någon gång eller flertalet gånger. Majoriteten av ungdomarna, 86,5%, svarar att de vet vart de kan vända sig för att få stöd om de skulle bli illa behandlad eller må dåligt.

Det finns stora skillnader sett till **kön** där nästan hälften av tjejerna svarar att de blivit orättvist behandlade och mått dåligt därav. Motsvarande bland killarna är 26,8%. Det är 15,7% av tjejerna som svarar att de känt sig orättvist behandlade flera gånger, medan 33,5% svarar att det hänt någon gång.

Vidare i frågeavsnittet om orättvis behandling har de

Orättvis behandling

E4. Har du, under de senaste sex månaderna, upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Ja, flera gånger	11,4	800	T		
Ja, någon gång	26,6	800	T		
E5. Vet du vart du kan vända dig för att få stöd om du skulle bli illa behandlad eller må dåligt?	86,5	801			

E4b. Vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Andra elever/ungdomar	56,9	304			18
Familj/släkt	18,4	304	T		15
Annan person	21,1	304			
Personal inom skolan	26,0	304			15
Personal på fritidsgård eller liknande	1,3	304			
Personal inom sjukvården	5,3	304		Gy2	
Personal inom polisen/rättsväsendet	3,0	304	K	Gy2	
Personal socialtjänsten	2,0	304	K		
Personal i en organisation eller förening (t ex tränare eller ledare)	2,0	304			15
Personal inom annan verksamhet	4,3	304			

E4c. Av vilken eller vilka orsaker tror du att du blev orättvist behandlad?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Etnisk tillhörighet (var jag eller min familj kommer ifrån)	6,9	304	K		
Kön	12,5	304			15
Könsidentitet eller könsuttryck*	1,0	304			15
Sexuell läggning	3,3	304			
Ålder	11,5	304	T		
Utseende	16,4	304			
Funktionsnedsättning	3,6	304			
Religion eller trosuppfattning	4,9	304			

unga som blivit utsatta fått svara på av vem eller vilka som behandlat dem illa. Resultatet visar att ungdomarna framför allt känner sig orättvist behandlade av andra elever/ungdomar, vilket 56,9% svarar. Drygt en fjärdedel svarar att de känt sig orättvist behandlad av personal inom skolan, 18,4% av familj/släkt och ytterligare 21,1% av andra personer.

Det är få ungdomar som känt sig orättvist behandlade av personer från andra instanser och organisationer, såsom polis, sjukvård eller föreningsliv.

Sett till **kön** är det fler tjejer än killar som känt sig orätt-

vist behandlade av familj/släkt, 26,6% jämfört med 5,5% av killarna. Förhållandet är däremot det omvända vad gäller att ha känt sig orättvist behandlad av polis/rättsväsende, 5,5% av killarna jämfört med 1,1% av tjejerna, samt när det handlar om personal inom socialtjänsten 3,6% av killarna jämfört med 0,5% av tjejerna.

Sett till **årskurs** är det, av de som känt sig orättvist behandlade, fler gymnasieelever som svarar att de blivit orättvist behandlade av sjukvård och polis/rättsväsende. Ingen högstadiellev har uppgett att de blivit illabehandlade inom sjukvården eller rättsväsendet. Jämfört med

gymnasieeleverna där 11,3%, av de som känt sig orättvist behandlade, har angett att de blivit illabehandlade i sjukvården och 6,4% har angett att de blivit illabehandlade inom polisen/rättsväsendet.

När vi ser till **undersökningssår** visas en ökning av andelen som känt sig orättvist behandlade av elever/ungdomar, från 47,3% 2015 till 56,9% 2018. Däremot är det en lägre andel som känt sig orättvist behandlade av familj/släkt (från 32,7% till 18,4%), av personal inom skolan (från 32,9% till 26,0%) samt av personal inom föreningslivet (från 6,3% till 2,0%).

De unga som utsatts för orättvis behandling har även, utifrån olika angivna svarsalternativ, fått svara på vad de tror att orsaken till detta var. De tre vanligaste orsakerna som det visar sig att ungdomarna tror att de blivit orättvist behandlade för är utseende, kön och ålder. Det är 16,4% som svarar utseende, 12,5% som svarar kön och 11,5% som svarar ålder.

Sett till **kön** anger fler killar än tjejer att de blivit orättvist behandlade på grund av etnisk tillhörighet, 10,9% jämfört med 4,3% hos tjejerna. Tjejerna anger i sin tur i högre utsträckning än killarna att ålder är orsaken till att de blivit orättvist behandlade, 14,4% jämfört med 6,4% hos killarna.

Sett till **undersökningssår** är andelen som svarar att de blivit orättvist behandlade för sitt kön lägre i 2018 års mätning jämfört med 2015. 2015 var det 18,5% som svarade att de blivit orättvist behandlade för sitt kön, jämfört med 12,5% i årets mätning. Samma mönster föreligger även vad gäller könsidentitet eller könsuttryck där andelen sjunkit från 3,8% till 1,0%.

De unga kunde även skriva ett eget svar på varför de tror att de utsattes för orättvis behandling. Under **Annat**

svavar flera att deras åsikter, framförallt deras politiska åsikter, är en orsak till att de blev orättvist behandlad. Någon nämner att det inte finns någon anledning och att det är en slump. Andra orsaker som nämns är val av livsstil, bakgrund, prestation på prov, popularitet, personlighet, utstötthet, personliga konflikter och psykisk ohälsa.

Trygga och otrygga platser

I frågeområdet om trygghet fick de unga svara på var de känner sig trygga. De fick gradera på en fyrgradig skala, från aldrig till alltid hur ofta de kända sig trygga på olika platser. Platserna var angivna i enkäten och för alla platser hamnade medelvärdet på över 3,0.

Tryggast känner sig ungdomarna hemma och på träning eller annan organiserad träningsaktivitet. Det är 98% av ungdomarna som alltid eller oftast känner sig trygga i hemmet, motsvarande på träning är 94,3%. Högt skattad trygghet får också deras bostadsområde och vägen till och från skolan.

De två platser som får lägst ”trygghets-betyg” är på stan/i centrum och på buss, tåg eller liknande. På stan/i centrum är det 85,3% som alltid eller oftast känner sig trygga. Det är 14,7% som uppger att de aldrig eller sällan känner sig trygga på stan/i centrum. På buss, tåg eller liknande är det 87,1% som alltid eller oftast känner sig trygga. Det är 12,9% som uppger att de aldrig eller sällan känner sig trygga på buss, tåg eller liknande.

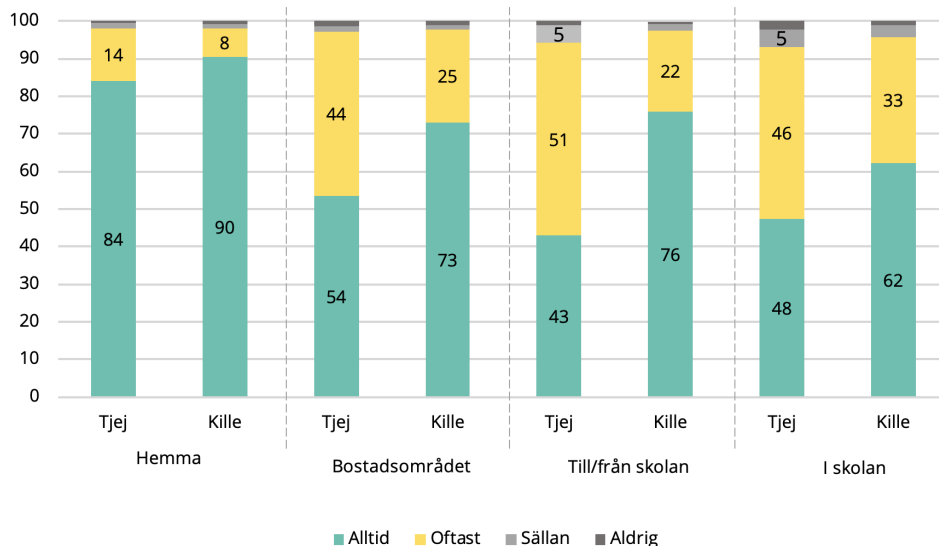
Sett till **kön** är det fler killar än tjejer som uttrycker att de alltid känner sig trygga, oavsett vilken plats de uttalar sig om. I skolan svarar 62,3% av killarna att de alltid är trygga, vilket ska jämföras med 47,5% av tjejerna. Tjejerna svarar i högre grad att de oftast känner sig trygga i skolan, 45,6% jämfört med 33,3%. På stan svarar 13,1% av tjejerna

Trygga och otrygga platser

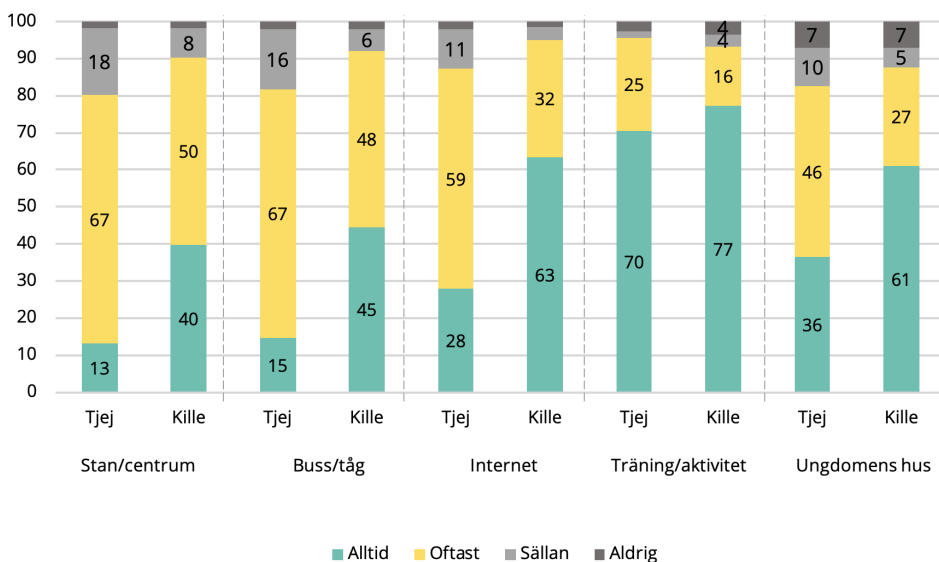
E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?	Medelvärde Skala 1-4	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
I hemmet	3,84	806	0,448	K		
I mitt bostadsområde	3,60	799	0,590	K		15
På väg till eller från skolan	3,56	790	0,616	K		
I skolan	3,49	792	0,664	K	Gy2	18
På stan eller i centrum	3,10	804	0,683	K		
På buss, tåg eller liknande	3,15	804	0,690	K		
På internet	3,36	803	0,692	K		
På träningen eller annan organiserad fritidsaktivitet	3,65	615	0,682	K		
På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	3,29	395	0,884	K	Gy2	

Trygga och otrygga platser

E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?
Jämförelser mellan kön (%), 1 av 2

E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?
Jämförelser mellan kön (%), 2 av 2

jämfört med 39,8% av killarna att de alltid känner sig trygga. Även här ser vi att tjejerna i högre grad svarar att de oftast känner sig trygga, 67,0% jämfört med 50,4% av killarna.

Det är fler tjejer som känner sig otrygga på stan och i centrum, 19,9% av tjejerna och 9,9% av killarna svarar att de aldrig eller sällan känner sig trygga på dessa platser. Mönstret gäller även på bussar/tåg där 18,3% av tjejerna jämfört med 9,9% av killarna svarar att de aldrig eller

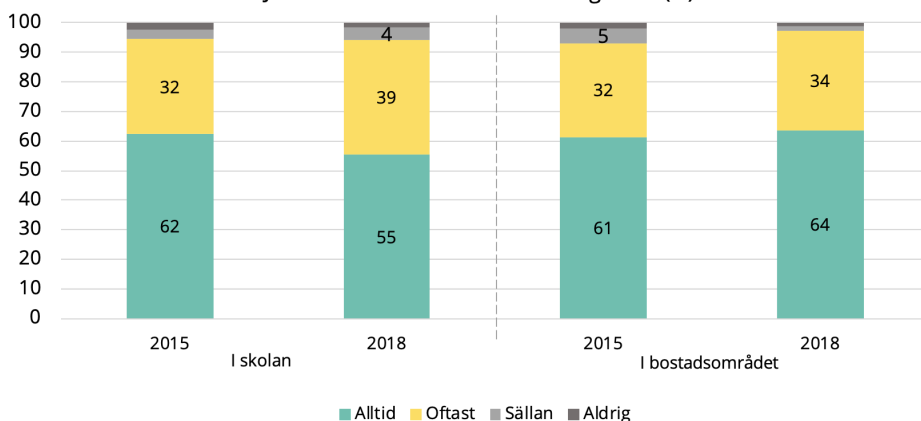
sällan känner sig trygga.

Sett till **årskurs** är tryggheten i skolan större bland gymnasieelever jämfört med högstadiel elever. Det är fler av de äldre unga som svarar att de alltid är trygga i skolan, 63,3% jämfört med 49,2% av de yngre. När det gäller tryggheten på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande ser vi att det både är fler gymnasieelever som alltid känner sig trygga och fler som aldrig eller sällan känner sig trygga

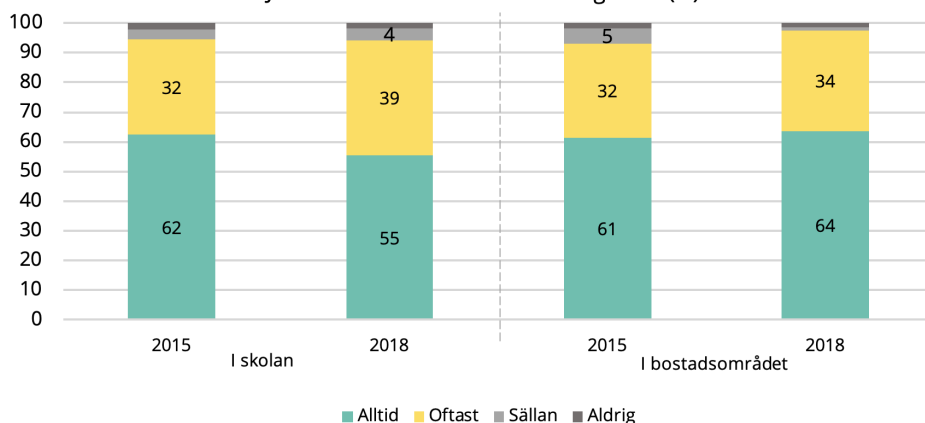
Sett till **undersökningsår** har andelen som inte känner

Trygga och otrygga platser

E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?
Jämförelser mellan undersökningsåren (%)

E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?
Jämförelser mellan undersökningsåren (%)

sig trygga i sitt bostadsområde minskat mellan mätningarna. 2015 svarade 6,8% att de sällan eller aldrig kände sig trygga i sitt bostadsområde, vilket ska jämföras med 2,6% 2018.

När det gäller tryggheten i skolan ser vi att det är fler som svarar att de oftast känner sig trygga i skolan medan det är färre som svarar att de alltid känner sig trygga i skolan.

Avslutande reflektioner och analys

Att mäta otrygghet är komplicerat, men årets Lupp-resultat kan visa på viktiga centrala aspekter på otryggheten, vad gäller utsatthet för brott, på vilka platser ungdomarna känner sig som mest otrygga och/eller blir utsatta för trakasserier, mobbning eller orättvis behandling. En känsla av otrygghet behöver inte kopplas till en rädsla inför att bli

utsatt för brott utan kan ta fasta på individens upplevda känsla för otrygghet och att vara i samhällets olika rum och sfärer. Genom att identifiera delar av otryggheten kan det ge information och kunskap om var behovet av trygghetsskapande åtgärder i Falu kommun är som störst.

Ungas utsatthet för brott

Totalt uppger 16,5% att de blivit utsatta för hot, 14,0% för stöld, 3,5% för misshandel och 4,0% för sexuellt våld eller utnyttjande. När vi jämför detta mellan undersökningsåren har det inte skett någon förändring utan andelarna ligger i paritet 2015 års undersökning. Noterbart är att vi ser en tendens till ökning när det gäller hot, från 13,5% 2015 till 16,5% 2018.

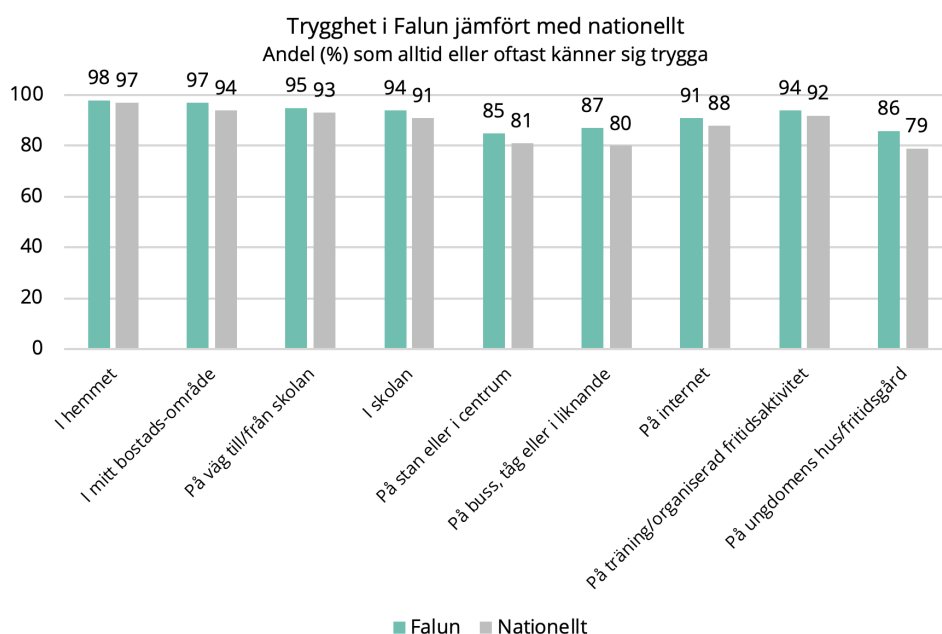
I jämförelse med det nationella Lupp-resultatet från 2018 står sig Falun aningen bättre, se tabellen nedan.³²

³² Egna resultatbearbetningar av samtliga genomförda Lupp 2018

Ungas utsatthet för brott

E1. Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig?	Andel "Ja", Falun (%)	Andel "Ja", Nationellt (%)
Någon har hotat mig	16,5	18,6
Någon har stulit från mig	14,0	14,2
Jag har blivit utsatt för misshandel	3,5	5,2
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	4,0	5,5

Otrygghet på offentliga platser

Otrygghet på offentliga platser

Ungdomar i Falun känner sig som tryggast i hemmet, på träning eller fritidsaktiviteter samt i sitt bostadsområde. Men ju längre ifrån hemma miljön ungdomen kommer desto lägre trygghet upplevs. De områden som både Falun och nationen har störst utmaning i vad gäller trygghet är på stan/i centrum samt på bussar och tåg. För att ett samhälle ska vara välmående och fungerande ska inte centrala platser eller viktiga kommunikationer upplevas som otrygga. Unga ska våga vara utomhus både på dagen och på kvällen, utan att oroa sig för brott. Diagrammet nedan visar Faluns trygghetsresultat i relation till det nationella resultatet för Lupp 2018.³³

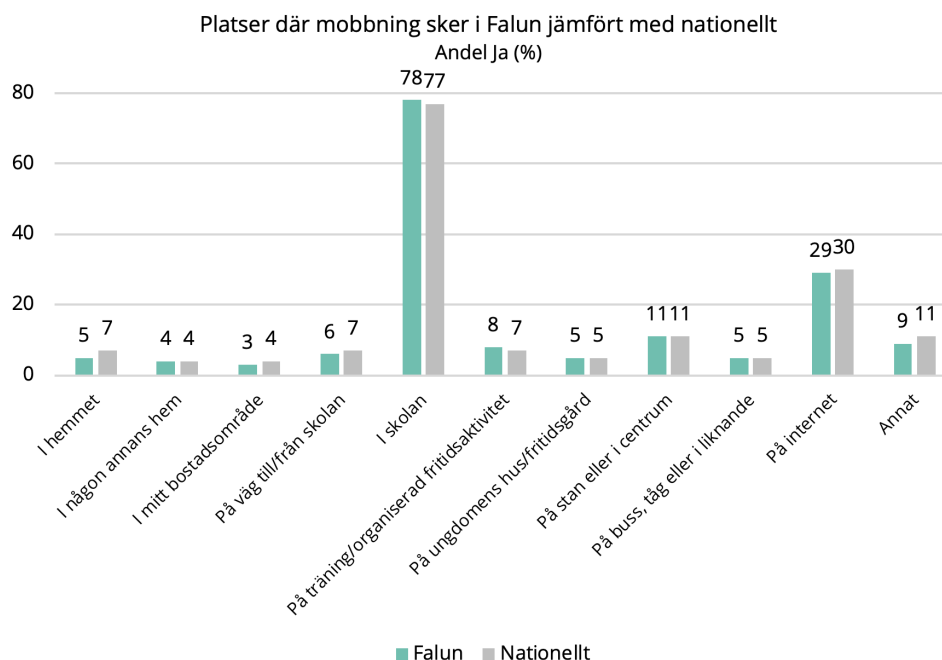
Mobbning sker främst i skolan

Strax över var femte ungdom, 23,7% i Falun har någon gång under de senaste månaderna blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta. 4,5% blivit utsatta under en längre period. Denna siffra speglas också nationellt där totalt 25,4% uppger en utsatthet.³⁴ Mobbning kan ske i olika skepnader och kan vara fysisk, psykisk eller verbal, men oavsett form skapar den lidande och en ohållbar situation för den som blir utsatt. I Lupp-undersökningen har ungdomarna som uppgett att de blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta fått följdfrågan om var de blir utsatta. I resultatet sticker skolan ut, som närmare 8 av 10 svarar, näst på listan är på internet eller i mobilen som 3 av 10 svarar. Diagrammet nedan visar Faluns resultat, vilket ligger i linje med det nationella resultatet.

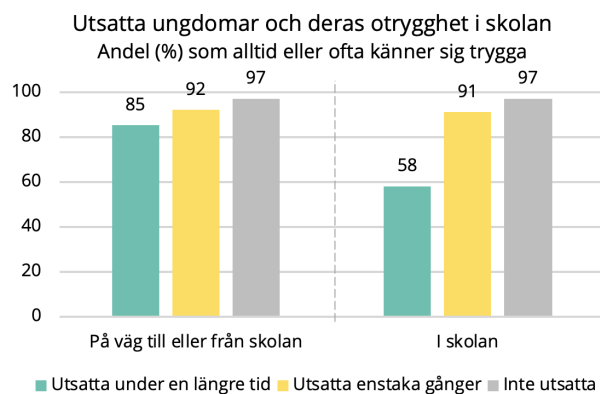
³³ Egna resultatbearbetningar av samtliga genomförda Lupp 2018

³⁴ Egna resultatbearbetningar av samtliga genomförda Lupp 2018

Mobbning sker främst i skolan

Lupp-resultatet visar att mobbning företrädesvis sker i skolan, vilket också bekräftas i andra rapporter.³⁵ Av de ungdomar som angivit att de blivit mobbade i Faluns mätning, har nästan åtta av tio (78,0%) blivit utsatta för mobbning i skolan. Enligt både barnkonventionen och skollagen har varje barn rätt att känna sig tryggt i skolan.³⁶ Andelen ungdomar och barn som utsätts för mobbning har sedan 1990 konstant legat på 60 000 individer, utan några större förändringar.³⁷

Antalet elever som blivit utsatta i skolan motsvarar omkring 150 stycken på Faluns olika grundskolor och gymnasium. De som uppger att de blir utsatta för mobbning svarar också i större utsträckning att de känner sig otrygga på olika platser i samhället. Diagrammet visar andelen ungdomar som alltid eller ofta känner sig trygga på väg till eller från skolan, samt i skolan. Det visar att de ungdomar som blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller blivit utfrysta i mycket lägre grad känner sig trygga i skolan.

Varför mobbning sker och förekommer är svårt att helt sätta fingret på. Mobbning ser väldigt olika ut från skola till skola, men det är viktigt att synliggöra och medvetandegöra varifrån de normer om kränkningarna kommer: Vilken typ av kultur finns på respektive skola? Hur arbetar man med stämningen i klassrum och skolans andra utrymmen? För att förebygga mobbning är det viktigt att varje skola utgår från sina egna förutsättningar, att alla är med i kartläggningen och arbetet som kommer därefter. Ungdomarna är experter på sina liv, så det är otroligt viktigt att de inkluderas i trygghetsarbetet.³⁸

³⁴ Brå (2017) Skolundersökning om brott 2017

³⁶ Friends (2015) Ett trygghetslyft för skolan, <https://static.friends.se/wp-content/uploads/2015/04/Ett-trygghetslyft-f%C3%B6r-skolan.pdf> (Hämtad: 2018-04-08)

³⁷ Friends (2019) Om mobbning, <https://friends.se/fakta-forskning/om-mobbning/> (Hämtad: 2019-03-20)

³⁸ Friends (2017) Friendsrapporten 2017, https://static.friends.se/wp-content/uploads/2017/08/Friendsrapporten_2017_webb.pdf (Hämtad: 2018-04-08)

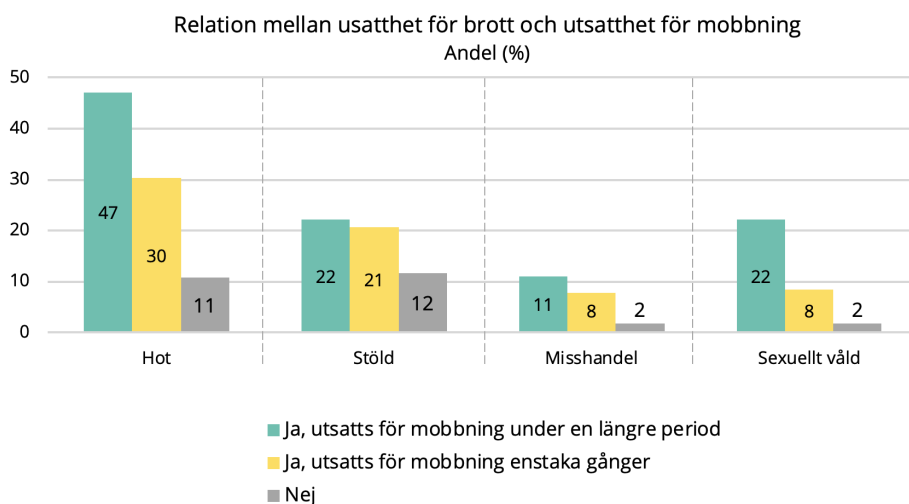
Koppling mellan mobbning och utsatthet för brott

Vid fördjupad analys avseende gruppen ungdomar som uppger en utsatthet för mobbning, trakasserier eller att de blivit utfrysta ser vi att det finns ett samband där de också i högre grad uppger att de blivit utsatta för brott, såsom hot, stöld, misshandel och sexuella trakasserier. Detta speglas i andra undersökningar där det i BRÅs Skolundersökning om brott³⁹ framkommer att det finns en tydlig koppling mellan utsatthet för mobbning och utsatthet för brott. Mobbade ungdomar löper därmed större risk att utsättas för olika typer av brott såsom misshandel, hot,

rån, våld och sexualbrott. BRÅs undersökning visar inga skillnader mellan könen och utsattheten gäller såväl tjejer som killar. De som utsatts för olika typer av brott uppger att de undviker aktiviteter, platser eller personer till följd av oro för att utsättas för brott. Otrygghet och oro för brott kan alltså få direkta konsekvenser för ungdomarna i hur de kan och vill röra sig i samhället.

Nedanstående diagram visar skillnaden i Falus Lupp-resultat mellan utsatta och icke-utsatta ungdomar angående mobbning, och i vilken utsträckning de blivit utsatta för olika typer av brott.

Koppling mellan mobbning och utsatthet för brott

³⁹ Brå (2017) Skolundersökning om brott 2017

Hälsa

Nedan presenteras resultatet för området hälsa. Resultatet behandlar områden som fångar ungdomars självskattade hälsa, deras mat- och träningsvanor samt bruk av bland annat alkohol och narkotika.

Självskattad hälsa

Ungdomarna fick själva skatta sin hälsa på en femgradig skala, från mycket dåligt till mycket bra. Ungdomarna uppskattar sin hälsa till ett medelvärde på 3,9. 31,6% svarar att de bedömer sin hälsa som mycket bra och 40,3% som ganska bra. Totalt 71,9% skattar alltså sin hälsa som mycket eller ganska bra.

Vidare fick ungdomarna också svara på hur ofta de under de senaste sex månaderna har upplevt huvudvärk, ont i magen, nedstämdhet, stress eller sömnsvårigheter. Vad gäller besvär av olika åkommor ligger stress i topp. Det är 63,9% av alla ungdomar som minst en gång i veckan känt sig stressad under de senaste sex månaderna.

Sett till kön skattar tjejerna sin hälsa som sämre (medelvärde 3,58), än vad killar gör (medelvärde 4,20). Det är 59% av tjejerna som skattar sin hälsa som mycket eller ganska bra, jämfört med 84,7% bland killarna. De är även stor skillnad mellan killar och tjejer för hur ofta de upplevt de olika ovanstående åkommorna. Fler tjejer uppges genomgående att de minst en gång i veckan har något av ovanstående problem. När man tittar på gruppen som

uppges att de har ovanstående åkommor i stort sett varje dag är även här tjejernas frekvens betydligt högre. Nedan visar diagrammen detaljerade skillnader mellan killar och tjejers mående.

Det finns även en skillnad sett till årskurs där gymnasieelever skattar sin hälsa sämre (medelvärde 3,71) jämfört med högstadieläverna (medelvärde 4,04). Det är 65,9% av gymnasieeleverna som skattar sin hälsa som mycket eller ganska bra, jämfört med 76,7% bland högstadieläverna.

Sett till undersökningsår har ungdomars problem gällande nedstämdhet, svårigheter kring att somna samt att de sover dåligt om natten ökat. Om vi endast tittar på nedstämdhet är ökningen om 7,9 procentenheter, från 40,1% 2015 till 48,0% 2018 som upplever nedstämdhet minst en gång i veckan.

Mat och träning

De unga har fått svara på hur ofta de hoppar över frukost, lunch eller middag samt hur ofta de tränar.

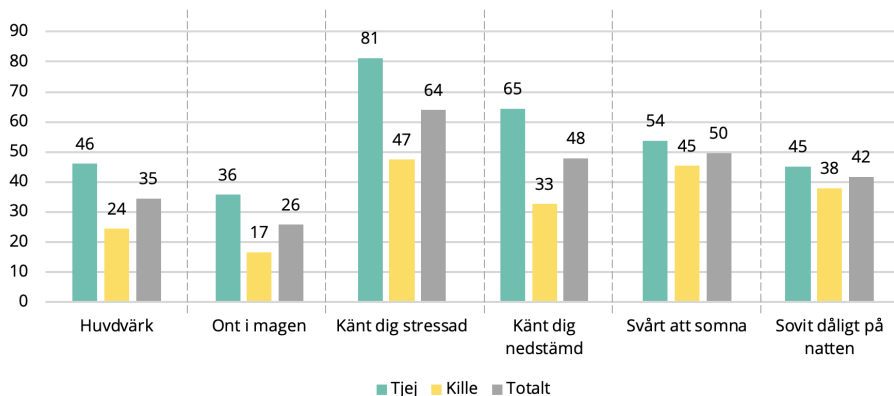
Övergripande kan vi se att det har skett en ökning från 2015 till 2018 gällande hur många som minst en gång

Självskattad hälsa

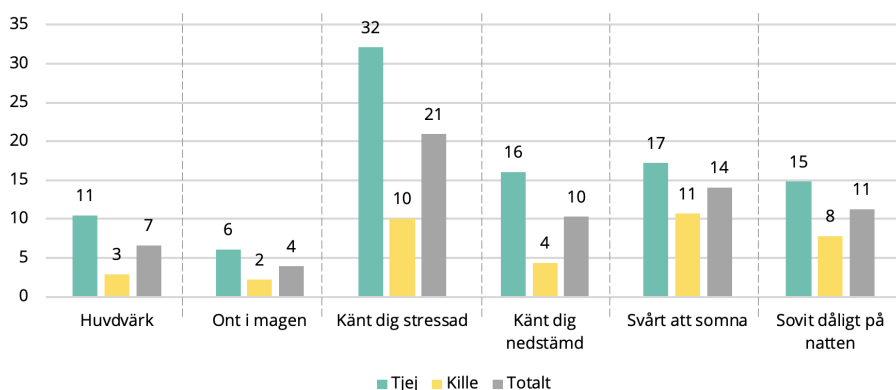
	Medelvärde Skala 1-5	Bas	Standard- avvikelse	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
F1. Under de senaste sex månaderna, hur bedömer du din hälsa, hur du mår eller känner dig?	3,90	803	1,030	K	Åk8	
F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?	Andel "Minst en gång i veckan" (%)	Bas		Kön	Årskurs	År
Huvudvärk	35,0	798	-	T		
Ont i magen	25,8	794	-	T		
Känt dig stressad	63,9	793	-	T	Gy2	
Känt dig nedstämd (deppig eller nere)	48,0	798	-	T	Gy2	18
Svårt att somna	49,6	797	-	T		18
Sovit dåligt på natten	41,7	797	-	T	Gy2	18

Självskattad hälsa

F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Minst en gång i veckan (%)

F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Varje dag (%)

i veckan hoppar över frukost, lunch eller middag. Den största förändringen visar sig gällande lunch som visar en ökning om 11,4 procentenheter. Denna ökning visar sig främst bland tjejerna och de som går på högstadiet.

Totalt är det 82,4% som tränar så att de svettas minst en gång i veckan. Närmare hälften av dem, 46,8%, tränar flera gånger i veckan och 18,6% tränar i stort sett varje

dag, 7,1% av alla ungdomar uppger att de sällan eller aldrig tränar så att de blir andfådda eller svettiga.

Sett till kön är något fler killar än tjejer som tränar minst en gång i veckan, 83,1% jämfört med 81,7% av tjejerna. Det är också fler högstadieelever än gymnasieelever som tränar så att de blir andfådda eller svettas minst en gång i veckan, 88,3% jämfört med 74,8%.

Mat och träning

F3. Hur ofta händer det att du hoppar över följande måltider?	Andel "Minst en gång i veckan" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Frukost	41,2	798			18
Lunch	31,7	792	T	Åk8	18
Middag/kvällsmat	17,8	791			18
F4. Hur ofta brukar du träna så att du blir andfådd eller svettas?	82,4	802	K	Åk8	

Bruk av anabola steroider, cigaretter, snus och alkohol

De unga har fått svara på om de brukat anabola steroider eller motsvarande, alkohol eller tobak.

Inledningsvis svarade de unga på om de brukat prestationshöjande medel såsom anabola steroider vilket 2,4% av de svarande angav att de gjort.

För att titta på bruk av cigaretter, snus och alkohol har vi tagit fram frekvens för både bruk "minst en gång i veckan" och "minst en gång i månaden". Det finns vissa skillnader, där framförallt bruk av både folköl och stark-alkohol ökar i användning.

När vi tittar på bruk av ovanstående som förekommer "minst en gång i veckan" kommer snus högst på listan.

Här visas en skillnad i **årskurs**; 14,7% av gymnasieeleverna brukar snus minst en gång i veckan, jämfört med 4,7% av högstadieeleverna. En skillnad gällande bruk av snus visas också mellan **könen** där 13,9% av killarna uppger att de snusar minst en gång i veckan, jämfört med 3,4% av tjejerna.

När vi tittar på bruk av ovanstående som förekommer "minst en gång i månaden" kommer stark-alkohol högst på listan, där nästan en av fyra ungdomar uppger att de dricker minst en gång i månaden. Det finns dock skillnader sett till **årskurs** där 40,2% av gymnasieeleverna uppger att de brukat alkohol minst en gång i månaden, jämfört med 12,1% av högstadieeleverna.

Bruk av cigaretter, snus och alkohol är genomgående

Bruk av anabola steroider, cigaretter, snus och alkohol

	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
F5. Har du någon gång använt anabola steroider eller andra motsvarande prestationshöjande medel?	2,4	798			

F6. Hur ofta brukar du...	Andel "Minst en gång i veckan" (%)	Andel "Minst en gång i månaden" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
röka cigaretter?	5,4	12,4	792		Gy2	15
snusa?	9,0	12,3	796	K	Gy2	18
dricka folköl?	2,1	11,1	792	K	Gy2	
dricka starköl, starkcider, alkoholisk vin eller sprit?	4,7	24,4	792		Gy2	15
F6c. Dricka så mycket alkohol att du känner dig full?	12,0	63,9	208		Gy2	15

	Andel "Ja" (%)	Bas	Vet ej (%)	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
F7. Får du dricka alkohol för din/dina föräldrar?	14,4	803	18,8		Gy2	
F6b. Hur får du oftast tag på alkohol?						
Köper själv i affären	3,8	208	-			
Beställer på internet	0,5	208	-			
Handlar utomlands	1,4	208	-			
Tillverkar själv	5,3	208	-	K		
Får från mina föräldrar	10,6	208	-			
Tar från mina föräldrar utan att de vet om det	13,0	208	-	T	Åk8	
Från syskon	5,3	208	-			15
Från kompisar, kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner	57,2	208	-	T	Gy2	15
Från annan vuxen	26,4	208	-		Gy2	
På annat sätt	22,2	208	-			

vanligare bland gymnasieelever än bland högstadieelever. Det finns också statistiskt säkerställda skillnader i bruk av ovanstående sett till **undersökningsår** där bruk av cigaretter och stark-alkoholhaltiga drycker minskat, medan bruk av snus ökat mellan 2015 och 2018.

Av de som uppger att de dricker alkohol minst en gång i månaden, är det 63,9% som uppger att de också dricker så pass mycket att de känner sig berusade. 12,0% av dessa uppger att de brukar alkohol minst en gång i månaden uppger att de blir berusade minst en gång i veckan. Det är färre ungdomar som 2018 dricker så att de blir berusade. 23,7% svarade 2015 att de sällan eller aldrig blir berusade, vilket ökat till 36,1% 2018.

De som svarat att de någon gång har brukat alkohol har fått följdfrågor som handlar om huruvida de får dricka från sina föräldrar samt om hur de får tag på alkohol.

14,4% av ungdomarna uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar. Det vanligaste sättet att få tag på alkohol på är genom kompisar, kompisars syskon och sin partner.

Sett till **kön** är det något vanligare bland tjejer att få tag på alkohol genom kompisar, kompisars syskon och partner, 65,4% av tjejerna anger det jämfört med 50,5% hos killarna. Tjejer tar också, oftare än killar, alkohol från sina föräldrar utan att de vet om det 18,3% jämfört med 7,9%. Killar uppger i större utsträckning än tjejer att de tillverkar själva, 8,9% jämfört med 1,0%.

Sett till **årskurs** är det främst gymnasieelever som uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar, 29,0% jämfört med 3,1% bland högstadieeleverna. Hur de unga får tag på sin alkohol skiljer sig också något mellan årskurserna. Att få alkohol via kompisar, kompisars syskon och sin partner är vanligare bland gymnasieelever än hos högstadieeleverna, 62,9% jämfört med 44,6%. Fler gymnasieelever än högstadieelever får också alkohol från annan vuxen, 33,6% jämfört med 10,8%. Att ta från sina föräldrar utan att de vet om det är däremot något vanligare bland högstadieelever än bland gymnasieelever, 21,5% jämfört med 9,1%.

Sett till **undersökningsår** ser vi att andelen som får tag på alkohol genom kompisar, kompisars syskon och partner minskat till 57,2% i 2018 års Lupp-mätning från 68,1% år 2015. Andelen som får alkohol från kompisar har också sjunkit, från 10,1% 2015 till 5,3% 2018.

Narkotika

Vidare fick ungdomarna frågor om narkotika där de fått uppge om de brukat narkotika. De som svarat att de minst någon gång brukat någon typ av narkotika fick följdfrågor om vilken eller vilka typer av narkotika som de testat samt hur de fått tag på narkotika.

Totalt är det 7,3% som någon gång testat narkotika, vilka återfinns i något högre grad bland killar och bland gymnasieelever. Den mest förekommande narkotikan,

Narkotika

	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
F8. Har du någon gång använt narkotika?					
Ja, minst en gång	7,3	805	K	Gy2	
Ja, flera gånger	2,9	805	K	Gy2	
F8b. Vilken eller vilka typer av narkotika har du använt?					
Amfetamin	18,6	59			
Ecstasy/LSD	18,6	59			
GHB	10,2	59			
Hasch	55,9	59			
Heroin	10,2	59			
Kokain	18,6	59			
Marijuana (cannabis)	72,9	59		Gy2	
Spice eller liknande rök mixer	11,9	59			
Sömnmedel eller lugnande läkemedel	25,4	59			
Annan narkotika:	15,2	59			
Vet inte	3,4	59			

Narkotika

F8c. Hur fick du/får du tag på narkotika?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Från någon person här på orten	54,2	59			
Från någon person på annan ort (annan kommun eller stad)	30,5	59			
Beställer från internet	6,8	59			
Annat sätt	23,7	59			

bland de som någon gång testat, är marijuana (cannabis), hasch och sömnmedel eller lugnande medel.

Det vanligaste sättet som ungdomarna får tag på narkotika är genom någon person på orten (Falun), men 30,5% uppger också att de får från någon person på annan ort.

Sett till **årskurs** är bruk av marijuana (cannabis) vanligare bland gymnasieelever, 83,8%, jämfört med 54,5% bland högstadieläverna.

15,2% angav att de brukat **"Annan narkotika"**. Här har de sedan själva kunnat skriva vilken drog de använt. Där framkom att de provat svamp, opiater, medicin mot ADHD (Ritalin), ångestdämpande medicin, PCP (hallucinogent medel) och smärtstillande.

Avslutande reflektioner och analys

Ungdomars hälsa är viktigt att tillgodose då barn- och ungdomstiden har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan genom hela livet. Genom att göra insatser som främjar ungdomars hälsa kan vi få friskare befolkning som gynnar samhället i stort.

I 2018 års Lupp-resultat kan vi se att unga mår dåligt och att det framförallt är tjejerna som mår dåligt. En extra utmaning visas i ungdomars upplevda stress och nedstämdhet. Detta är en samhällsutmaning – vilka svar kan Lupp ge och vilka svar kan den inte ge? Följande analysavsnitt fokuserar på stress och psykisk ohälsa, främst kopplat till skolan men vi vill understryka att det är viktigt med ett helhetsgrepp när man hanterar och gör insatser på problemet. Vi belyser också ungdomars mat- och träningsvanor samt ANDT-användning.

Unga mår dåligt, men tjejer ännu sämre

Totalt upplever sju av tio ungdomar i Falun sin hälsa som ganska eller mycket bra. Men det är stor skillnad mellan könen. Endast 19,1% av tjejerna upplever sin hälsa som mycket bra jämfört med 43,6% av killarna. När vi kom-

pletterar med de som uppskattar sin hälsa som ganska bra uppgår är det 59,0% av tjejerna och 84,8% av killarna som uppskattar sin hälsa som ganska eller mycket bra.

Det finns också en skillnad mellan årskurserna där de äldre uppskattar sin hälsa sämre än de yngre. Det är 65,9% av gymnasieeleverna som uppskattar sin hälsa som mycket eller ganska bra, jämfört med 76,7% bland högstadieläverna.

Stress bland unga

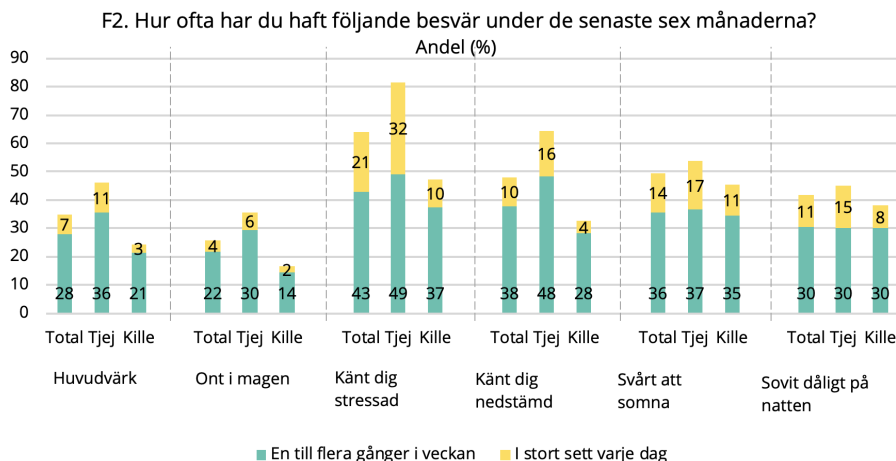
Upplevd stress är en stor ohälsosfaktor och tittar vi på Faluns ungas upplevda stress är det någonting som sticker ut i årets Lupp-resultat. Det är 63,9% av alla ungdomar som minst en gång i veckan känt sig stressad under de senaste sex månaderna och sett till ungdomar som känt sig stressad varje dag är det 20,9%. Men Faluns resultat vad gäller stress sticker inte ut, utan samma bild visas nationellt och går i linje med rikssnittet som visar att 17,9% av alla unga känner stress varje dag.⁴⁰

Bland tjejerna är det 32,1% som känt sig stressad i stort sett varje dag senaste halvåret jämfört med 10,1% av killarna. Lupp-resultatet visar även att tjejerna har hög frekvens på sömnsvårigheter, nedstämdhet, ont i magen och ont i huvudet.

Sömnsvårigheter och nedstämdhet hos alla ungdomar har ökat sedan senaste undersökningen. Upplevd nedstämdhet minst en gång i veckan har ökat med 8 procentenheter, från 40,1% 2015 till 48,0% 2018. Även här är skillnaden mellan könen stor. Tjejer upplever nedstämdhet minst en gång i veckan i betydligt högre frekvens än killarna, 64,5% jämfört med 32,6% och varje dag 16,1% jämfört med 4,4%. Vad gäller besvär av andra åkommor såsom huvudvärk och ont i magen är även det överrepresenterat hos tjejerna och tittar man på gruppen som uppger att de har alla ovanstående åkommor i stort sett varje dag är även här tjejernas frekvens betydligt högre.

⁴⁰ Egen resultatbearbetning av samtliga genomförda LUPP 2018

Stress bland unga

Varför är skillnad mellan könen så stor?

Olika typer av sömnstörningar är vanligt bland personer med stressrelaterad ohälsa⁴¹ och fler tjejer lider av psykisk ohälsa.⁴² Sömnstörningar förekommer ofta tidigt i stressrelaterade sjukdomsförlopp och är viktigt att behandla för att undvika att symtomen leder till allvarigare stressrelaterad ohälsa. Sömnen är viktig för oss, det är när vi sover som bland annat viktiga hormoner bildas samtidigt som kroppens produktion av stresshormoner minskar. När vi inte sover ordentligt kan vi ganska lätt ledas in i en ond cirkel av upplevd stress som i sin tur skapar fler eller svårare sömnsvårigheter. Sömnsvårigheter bidrar ofta i sin tur till oro, ångest och nedstämdhet.⁴³ Det kan vara svårt att hitta ”boven” i dramat. Vad är hönan och vad är ägget? Är dessa tjejer nedstämda och stressade p.g.a. något vi ännu inte identifierat? Eller är det på grund av att de har sömnsvårigheter?

Stress och skärmtid

Annan orsak till stress och nedstämdhet kan också vara kopplat till att ständigt vara uppkopplad. En påverkansfaktor kan vara just barn och ungas skärmtid samt högt användande av sociala medier. Studier pekar på ett samband mellan mobilanvändning och psykiska besvär,

och man har hittat samband mellan hög användning av datorer och mobiltelefoner, sömnsvårigheter och depressionssymptom. De flesta studier som hittills genomförts har enbart kunna fastställa att det finns ett samband, och tyvärr inte vad sambandet egentligen beror på. I ett exempel på en studie som genomförts har man studerat sambandet mellan skärmtid i stillasittande och depression hos barn och ungdomar. Resultatet visar att lång skärmtid kan leda till depression hos unga men att det är stillasittandet, snarare än skärmen, som ökar risken för depression. Studien visar också att det inte är skärmtiden som ökar risken för depression utan vad unga ”gör i skärmen”.⁴⁴

Inga tydliga råd och rön finns att tillgå, om ungas ökade stress och ungas ökade skärmtid, konstateras kan däremot att mer utredning och forskning krävs.⁴⁵ Internetanvändning, uppkoppling, skärmtid och framförallt förhållningsättet till vår teknik är ett område som i dagsläget inte är med i Lupp-undersökningarna och vi ser att detta är något som skulle vara intressant att undersöka vidare. Har tekniken tagit kommandot över användandet och förhållningsätten, eller har vi fortfarande kommandot?⁴⁶

Stress i skolan

Som tidigare nämnts är det stor skillnad mellan könen när det gäller upplevd ohälsa i form av huvudvärk, ont i

⁴¹ FYSS (2016) http://www.fyss.se/wp-content/uploads/2017/09/FYSS-kapitel_FA_Stress_FINAL_2016-12.pdf (Hämtad: 2019-03-08)

⁴² Folkhälsomyndigheten (2018) Skillnader i positiv psykisk hälsa bland skolungdomar, Analys utifrån Liv och hälsa ung undersökningsåren 2014 och 2017

⁴³ 1177 Vårdguiden (2018) Sömnen är viktig för din hälsa <https://www.1177.se/liv--halsa/stresshantering-och-somn/somnen-ar-viktig-for-din-halsa/> (Hämtad: 2019-04-02)

⁴⁴ Liu M, Wu L, Yao S. (2016) Dose-response association of screen time-based sedentary behaviour in children and adolescents and depression: a meta-analysis of observational studies.

⁴⁵ Folkhälsomyndigheten (2018) Kortversion av Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

⁴⁶ SVT (2019) Skavlan, intervju med psykiatriker och överläkaren Anders Hansen, (Hämtad 2019-04-02)

magen, nedstämdhet och sömnsvårigheter. Betydligt fler tjejer har upplevt sömnsvårigheter (svårt att somna samt sovit dåligt under natten) och nedstämdhet varje dag de senaste sex månaderna jämfört med killarna.

Många studier visar att ungdomars stress och ohälsa är kopplad till skolan, och att tjejer och killar stressas av olika saker. Tjejer och killar verkar ha olika strategier för att nå framgång. Tjejer är mer fokuserade på skolarbetet i sin strävan, medan killar försöker bli lyckosamma på fritiden i högre utsträckning. Tjejer och killar kan därmed behöva olika stöttning i sin ohälsa. Tjejer är i särskilt behov av stöd i att prioritera fysisk aktivitet, medan killar i högre utsträckning behöver stöd och uppmuntran att ta sig an skolarbetet.⁴⁷ Detta kan vara bra att ha med sig när man tittar på hur skolans hälsofrämjande arbete ska utformas. En annan avhandling belyser skolan som en social arena och den stress som kan vara kopplad till att på arenan vara "lagom perfekt".⁴⁸ Ohälsa som rör det sociala spelet är svårt att hantera, och det kan vara bra att i skolan arbeta med de sociala relationerna i skolan.

Mat och träning

Övergripande kan vi se att det har skett en ökning från 2015 till 2018 gällande hur många som minst en gång i veckan hoppar över frukost, lunch och middag. Den största förändringen visar sig gällande lunch som ökat med 11 procentenheter. Denna ökning visar sig främst bland tjejerna och de som går på högstadiet. Hur kommer det sig att drygt en tredjedel av högstadiel eleverna hoppar över lunch minst en gång i veckan? Kan valet att hoppa över skollunchen minst en dag i veckan ha att göra med ohälsa? Stress? Eller är maten inte god? Hur ser ungdomarnas matvanor ut en vanlig vecka?

Totalt är det 82,4% som tränar så att de svettas minst en gång i veckan, och det är 18,6% som gör det i stort sett varje dag. Hur många ungdomar som svettas eller blir andfådda i Falun ligger i partiet med hur det ser ut nationellt. Det är fler killar än tjejer som tränar så att de blir andfådda eller svettas minst en gång i veckan, 83,1% jämfört med 81,7% av tjejerna. Skillnaden är inte jättestor, men det är intressant att titta på siffrorna i relation till att tjejerna mår sämre än killar. Tjejer mår sämre och känner mer stress än killarna, och de tränar också mindre.

Önskvärt och intressant att ha med i kommande Lupp-undersökningar är att specificera vad som menas

med att bli andfådd och svettig. Är det idrottslektionen i skolan? Är det en aktiv fritid? Eller att man cyklar hem från skolan? Vilken definition finns på träning och vad tolkas in i "att bli andfådd eller svettas minst en gång i veckan"?

ANDT-användning

Ungdomars bruk av alkohol, narkotika och tobak (ANDT) ser olika ut beroende på var man befinner sig i landet. Totalt sett har konsumtion av alkohol, cigaretter, snus och narkotika successivt minskat, sedan Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) började mäta 1978. Men det skiljer sig som sagt mellan länen. I Jönköpings län, till exempel, är ANDT-användningen lägre i relation till andra län, medan det i Jämtland eller på Gotland är en högre ANDT-användning. För att kunna jämföra länen har CAN tagit fram ett indexvärde, med ett medel om 100 (indexvärdet visar länets placeringar i relation till varandra). Här ligger Jönköping på 85 medan Gotland och Jämtland ligger på 122 och 111. Dalarnas län ligger på 100, alltså precis på medel.⁴⁹

Indexjämförelsen visar att ANDT-användning bland ungdomar i Dalarna har ökat från förra mätningen (2012–2016) då medel låg på 98. Gällande Dalarna är det också vissa skillnader mellan åldrarna där högstadiel elever (årskurs nio) har ett medel på 116 och gymnasieelever (åk 2) ett medel på 103. I Dalarna visas inte samma minskning i ANDT-användning bland ungdomar som för resten av landet.⁵⁰ Utifrån denna bakgrund är det intressant att se hur det ser ut lokalt i Falu kommun och hur ungdomars bruk av alkohol och narkotika ser ut.

Alkoholvanor

Det är nästan en av fyra ungdomar i Falun som dricker alkohol med hög alkoholhalt minst en gång i månaden. Det är dock mest förekommande bland de äldre ungdomarna, där 40,2% av gymnasieeleverna uppger att de brukat alkohol minst en gång i månaden, jämfört med 12,1% av högstadiel eleverna. Av de som uppger att de dricker alkohol minst en gång i månaden, är det 63,9% som uppger att de också dricker så pass mycket att de känner sig berusade. 12,0% av dessa uppger att de brukar alkohol minst en gång i månaden uppger att de blir berusade minst en gång i veckan. De ungas bruk av alkohol i Falun ligger på samma nivå som för övriga Sverige.⁵¹

⁴⁷ Wilhsson, Marie (2017) *Ungdomars strävan mot att lyckas och nå framgång i livet – skolan som hälsofrämjande arena*

⁴⁸ Hiltunen, Linda (2017) *Lagom perfekt: erfarenheter av ohälsa bland unga tjejer och killar*

⁴⁹ CAN (2018) *Från Norrbotten till Skåne – ANDT-användning bland skolor i länen 1978–2018*

⁵⁰ *Ibid.*

Det vanligaste sättet att få tag på alkohol, både bland Faluns ungdomar och nationellt, är genom kompisar, kompisars syskon eller genom sin partner. Det är något vanligare att tjejer och gymnasieelever får tag på alkohol på detta sätt. Den totala andelen som får tag på alkohol på det sättet har minskat sedan 2015 och resultatet visar inte på att ungdomarna får tag på alkohol på annat sätt. Det tyder på att ungdomar inte får tag på alkohol på nya sätt eller att det nya sättet helt enkelt inte täcks in i de alternativ som finns med i Lupp-enkäten. Exempelvis är lagning via sociala medier en ny trend där unga relativt enkelt får tag på alkohol via olika konton på Instagram, Snapchat eller Kik.⁵²

Totalt sett har ungas bruk av alkohol minskat, och ligger nu på historiskt låga nivåer och det är allt färre som har en tidig alkoholdebut. Exempelvis har andelen ungdomar som varit berusade innan 13 års ålder minskat med cirka 16 procentenheter från 2000 till 2017 och är nu nere på 4%. Det blir också allt färre ungdomar som när det väl dricker, dricker stora mängder alkohol.⁵³ Det visas även i Faluns Lupp-resultat där det är 36,1%, av de som uppger att de dricker alkohol, inte dricker så att de känner sig berusade, vilket är en ökning från 23,7% 2015.

Narkotikavanor

Totalt är det 7,4% Falu-ungdomar som någon gång brukat narkotika, och det är 2,9% som brukat narkotika flera gånger. Dessa siffror är ingenting som sticker iväg mot hur det ser ut nationellt där 6,6% minst en gång brukat narkotika, och 1,6% brukat flera gånger.

Bland de omkring 60 ungdomarna i Falun som uppger att de brukat någon typ av narkotika är hasch och marijuana (cannabis) den mest förekommande, vilket även det går i linje med övriga landet.⁵⁴ Internationellt, och i Sverige, är cannabis (förutom alkohol) den vanligaste drogen. I en studie uppgav omkring 2,5% av vuxna att de under de senaste 12 månaderna använt cannabis och ungefär 5% bland unga.⁵⁵ Utifrån ett internationellt perspektiv har Sverige en lägre andel som brukar cannabis, i alla målgrupper.⁵⁶

⁵¹ Egen resultatbearbetning av samtliga genomförda LUPP 2018

⁵² CAN (2018) Från Norrbotten till Skåne - ANDT-användning bland skolungdomar i länen 1978-2018

⁵³ CAN (2017) Ungdomars drickande förr och nu, <https://www.iq.se/fakta-om-alkohol/ungdomars-drickande-forr-och-nu> (Hämtad: 2019-03-21); CAN (2017), Skolelevers drogvänor 2017, <https://www.can.se/publikationer/rapporter/skolelevers-drogvänor-2017/> (Hämtad: 2019-04-02)

⁵⁴ Egen resultatbearbetning av samtliga genomförda LUPP 2018

⁵⁵ Folkhälsomyndigheten (2018) Nationella folkhälsoenkäten - Hälsa på lika villkor (Hämtad 2019-04-02)

⁵⁶ B. Hibell et al. (2012) The 2011 ESPAD Report, Substance Use Among Students in 36 European Countries.

Arbete

Nedan presenteras resultatet för området arbete. Resultatet behandlar frågeområden som rör ungdomars möjlighet till sommar- och extrajobb samt om de vill starta eget företag i framtiden.

Det är 4 av 10 ungdomar som i somras hade ett sommarjobb och 17,6% har ett extrajobb. Noterbart är att ytterligare 15,4% har sökt men ej fått något sommarjobb och att närmare 6 av 10 gärna hade velat ha ett extrajobb. För att få ett sommarjobb har ungdomarna framförallt fått hjälp av någon i den egna familjen, vilket 36,0% svarat. Att få sommarjobb genom kommunen är också vanligt, vilket 28,3% har svarat. Det är 21,5% som själv kontaktade arbetsplatsen.

Frågan om man skulle kunna tänka sig att starta företag i framtiden har bara ställts till gymnasieeleverna. Resultatet visar att det är 4,2% av gymnasieeleverna som redan startat företag och ytterligare 58,2% som kan tänka sig att starta i framtiden.

Sett till **kön** är det fler tjejer än killar som har extrajobb, 20,2% jämfört med 15,3%. Det är fler killar än tjejer som inte vill ha något extrajobb, 31,1% jämfört med 20,9%. Det är en signifikant skillnad vad gäller hur ungdomarna

har använt familjen för att få ett sommarjobb, det är fler killar som använt familjen för att få sommarjobb, 42,3% jämfört med 29,4%. Vi kan se en tendens (ej signifikant) att tjejerna i högre grad kontaktat arbetsplatsen själv eller fått sommarjobb via kommunen.

Sett till **årskurs** är andelen ungdomar som har sommarjobb och/eller extrajobb större bland gymnasieelever jämfört med högstadiееlever. Det är 21,8% av gymnasieeleverna som har extrajobb och 61,8% som har sommarjobb. Detta ska jämföras med 14,3% respektive 20,7% av högstadiееleverna. Den yngre målgruppen har i högre grad använt familj och annan släkting eller person som de känner, jämfört med den äldre målgruppen. De sistnämnda har i högre grad fått sommarjobb genom kommunen, eller kontaktat arbetsplatsen själv.

Sett till **undersökningsår** är andelen som får sommarjobb via arbetsförmedlingen liten, men vi ser att den ökat 2018 till 1,2% jämfört med 2015, då andelen nästan var

Arbete

	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
G1. Har du något extrajobb just nu?	17,6	802	T	Gy2	
G2. Hade du ett sommarjobb i somras?	38,7	803		Gy2	
G2b. Hur fick du ditt sommarjobb?					
Genom någon i min egen familj	36,0	311	K	Åk8	
Genom någon annan släkting eller person jag känner	19,0	311		Åk8	
Genom arbetsförmedlingen	3,2	311			18
Genom kommunen	28,3	311		Gy2	
Sökte utannonserad tjänst	3,5	311		Gy2	
Kontaktade själv arbetsplatsen	21,5	311		Gy2	
På annat sätt	10,0	311			
G3. Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden?					
Jag har redan startat ett företag	4,2	354		-	18
Ja	58,2	354		-	18

obefintlig på 0,2%.

I jämförelsen mellan undersökningsåren visar resultatet också att andelen som kan tänka sig att starta eget har ökat jämfört med 2015. Då svarade 47,6% att de kunde tänka sig att starta företag. Andelen som redan startat var däremot densamma. Andelen som svarat vet ej har minskat, från 37,1% till 25,1%.

Avslutande reflektioner och analys

2018 års Lupp-mätning visar att intresse för jobb och extraarbete är högt. Följande analysavsnitt fokuserar bland annat på hur lika möjlighet till inträde på arbetsmarknaden i tidig ålder kan påverka utfallet av antalet ungdomar som väljer rätt gymnasieutbildning, och som också fullföljer utbildningen. Avsnittet tar också upp fördelar med eget företagande, något som ökat i intresse bland ungdomarna i 2018 års Lupp-mätning.

Intresset för sommarjobb och extraarbete är lägre än nationellt

Arbete för ungdomar handlar ofta om möjlighet till sommarjobb och/eller extraarbete. Lupp-resultatet för Falu kommun visar på ett stort intresse för såväl extrajobb som sommarjobb. Det är 38,7% som haft sommarjobb och 17,6% som har extraarbete i Falu kommun, vilket ska jämföras med 42,4% respektive 20,8% på nationell nivå. Det är med andra ord något färre i Falu kommun som sommarjobbar respektive har extraarbete jämfört med nationell nivå.

Resultatet visar att det är vanligare med såväl extrajobb som sommarjobb bland gymnasieeleverna. Hur ser kommunens erbjudande avseende sommarjobb ut? Riktat sig de kommunala sommarjobben enbart till gymnasieelever? Konstateras kan att det är en större andel av gymnasieeleverna som själva söker sommarjobb, via kommunen, via utannonserade tjänster och/eller genom att själv söka upp möjliga arbetsplatser. Högstadiel elever får i högre grad sommarjobb via familj, släkt och vänner. Det är naturligtvis positivt att högstadiel eleverna kommer ut på arbetsmarknaden via dessa nätverk, men värt att fundera över är de som inte har dessa informella nätverk, med familjemedlemmar eller släktingar som har möjlighet att erbjuda arbete över sommaren. Hur kan dessa ungdomar få den erfarenhet och kunskap om arbete som de elever som har ett nätverk?

MUCF har under 2016/17 kartlagt ungas möjligheter till etablering inom arbetslivet och resultatet visar på stora

skillnader mellan olika grupper. Svårast till etablering har nyanlända, kortutbildade samt personer med funktionsnedsättning, både psykisk och fysisk. Sämst är det för den gruppen unga som varken arbetar eller studerar, kallad NEET (Youth not in employment, education or training). Samtidigt har konsekvenserna för att inte klara av övergången från skola till arbete blivit mer allvarliga än tidigare, menar MUCF. Forskning visar att för att minska skillnaderna inom gruppen ungdomar och minska andelen unga i NEET-gruppen, måste insatser i tidiga åldrar sättas in.

Vad kommunen kan göra för insatser är enligt forskning inte helt på det klara och en del insatser som har gjorts i Sverige har visat sig inte vara tillräckligt verkningsfulla. En insats som MUCF lyfter i sin rapport om ungas etablering i arbetslivet är att erbjuda arbetsplatsförlagd utbildning och/eller sommarjobb i tidiga åldrar som enligt studier signifikant minskar andelen unga i NEET-gruppen (16–29 år) och underlättar ungas etablering i arbetslivet.

Att tidigt etablera kontakt med skola och arbetsliv kan bidra till att fler ungdomar känner sig säkra med sitt gymnasieval, att färre ungdomar hamnar i NEET-gruppen och att fler ungdomar på så sätt fullföljer sin gymnasieutbildning. När får högstadiel elever i Falu kommun kontakt med arbetslivet? Hur ser kontakten ut? Hur fungerar till exempel praktik i Falu kommun? Vilka får praktikplatser och hur fördelas de? Hur vanligt är det att högstadiel eleverna använder egna nätverk eller kommunens erbjudande för att finna praktikplats? Hur kan skolan stötta elever som saknar nätverk för att komma in på arbetsmarknaden via praktik och/eller sommarjobb?

Egenföretagande

Vad gäller eget företagande ligger intresset för att i framtiden starta ett eget företag på 58,2% vilket är högre än 2015 då motsvarande siffra var 47,6%. Andelen som redan startat företag ligger på samma nivå 2015 och 2018.

Intresset för att i framtiden starta eget företag bland unga ligger något högre jämfört med för allmänheten i stort, där 47% kan tänka sig att starta eget företag i framtiden. Däremot är intresset något lägre jämfört med gruppen 18–30-åringar där 66 procent kan tänka sig att starta eget företag i framtiden.⁵⁸ Hur hänger intresset för egenföretagande samman med satsningar vad gäller Ung Företagsamhets (UF) utbildningskoncept UF-företagande?

Ung Företagsamhet i Dalarna satte för två år sedan upp målet att Dalarna ska vara Sveriges bästa region för unga

⁵⁸ Tillväxtverket (2017) *Entreprenörskapsbarometern 2016*, <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer/publikationer-2016/2016-11-17-entreprenorskaps-barometern-2016.html> (Hämtad: 2018-04-12)

företagsamma människor 2021. Vid årsskiftet 2018/19 driver över 1 000 elever UF-företag, vilket är en ökning med 37% för de senaste två åren. Totalt sett kommer 32% av alla gymnasieelever som tar studenten sommaren 2019 ha drivit UF under sin gymnasietid. Målsättningen är att 50% av alla ungdomar i Dalarna ska ha drivit UF under sin gymnasietid. Vid en intervju med UF:s regionansvarige, Thomas Agneteg, framkommer att flera kommuner i Dalarna har satt upp som mål att låta alla ungdomar driva UF under gymnasietiden. Färsk statistik från Svenskt Näringsliv⁵⁹ visar på att Dalarna har rikets tionde starkaste företagsamhet där måttet är andelen företagsamma personer av befolkningen (16–74 år). Det är 11,8% av 16–74-åringarna som är företagsamma (12,4% totalt för Sverige). När det gäller åldersgruppen 16–34 år ligger Dalarna på åttonde plats i Sverige. Det är 4,9% av 16–34-åringarna som är företagsamma (5,4% totalt för Sverige). Agneteg tror att politikens positiva inställning till UF kommer möjliggöra att fler ungdomar får chansen att testa på att driva företag, vilket på sikt kan bidra till att andelen företagsamma personer kommer att öka.

När det gäller Falu kommuns andel företagsamma så ligger den på 11,7% (16–74 år). Andelen företagsamma i målgruppen 16–34 år är 5,0% i Falun. Svenskt Näringslivs rapport visar även att nyföretagsamheten har ökat i Dalarna totalt sett (8,8% vilket ska jämföras med 10,2% på nationell nivå) men framförallt bland unga. I den nu föreliggande mätningen är 10,4% av de unga i Falun (16–34 år) nyföretagsamma (11,3% för Sverige). Nyföretagsamheten är även något högre bland kvinnor jämfört med 2017. Andelen nyföretagsamma kvinnor är 6,8% i Dalarna (7,8% för Sverige). Nyföretagsamheten i Falu kommun är

9,5% i målgruppen 16–74 år. Noterbart är att andelen äldre företagsamma personer är hög i Falu kommun, 22,0% av kommunens invånare över 64 år är företagsamma. Därmed kan det vara relevant att arbeta med generationsskiftesrelaterade frågor.

Att driva ett eget UF-företag under ett år är en lärorik process och det är många av de ungdomar som genomgått ett år med företagande som också är sugna på att driva eget företag i framtiden. Det har samtidigt visats, i långsiktiga studier, att de som någon gång under skolorn drivit ett UF-företag senare i livet startar fler företag, med bättre lönsamhet samt att de generellt sett har lättare att etablera sig på arbetsmarknaden, jämfört med ungdomar som inte drivit UF-företag.⁶⁰ I och med detta kan de resoneras om för- och nackdelar med UF-företagande men faktum är att det, tillsammans med i övrigt ett gott företagsklimat, kan stimulera till framtida entreprenörer. En kommun som vill se en högre andel företagare bör verka för att en ökad andel gymnasiestudenter får möjlighet samt väljer att genomgå UF-utbildning. Detta sett i ljuset av att kommuner som samarbetar med utbildningsväsendet och näringslivet, och har en strategisk näringslivsutveckling i större utsträckning skapar fler arbeten, att invånare stannar kvar eller väljer att flytta tillbaka till sin hemkommun.⁶¹

Hur kan ytterligare insatser göras för att öka intresse för entreprenörskap och egenföretagande? Hur kan fler få möjligheten att genomgå exempelvis UF-utbildning?

⁵⁹ Svenskt Näringsliv (2019) Företagsamheten 2019 Dalarnas län

⁶⁰ Ung företagsamhet, Ung företagsamhet ger resultat, https://ungforetagsamhet.se/sites/ungforetagsamhet.new/files/ung_foretagsamhet_ger_resultat.pdf (Hämtad: 2018-04-06); F. Wallen, Ung Företagsamhet (2016) Studie om företagande och UF på regionnivå. https://ungforetagsamhet.se/sites/ungforetagsamhet.new/files/studie_om_foretagande_och_uf_pa_regionnivå_2.pdf (Hämtad: 2019-03-08)

⁶¹ Ung företagsamhet, Vår utbildning ger resultat, <https://ungforetagsamhet.se/om-oss/var-utbildning-ger-resultat> (Hämtad: 2019-03-08)

Framtid

Nedan presenteras resultatet för området framtid. Resultatet behandlar områden som fångar vad ungdomar vill göra efter grundskola och gymnasiet, om och varför de vill flytta samt vad som är bäst med att bo i Falun.

Högstadieläverna vill studera efter grundskolan

Majoriteten av högstadieläverna, 80,3%, vill läsa en gymnasieutbildning direkt efter högstadiet. 56,3% vill läsa gymnasiet i den kommun de bor i och 23,9% vill läsa i en annan kommun. På frågan om de tror att de kommer läsa vidare efter grundskolan, direkt eller senare, svarar 83,6% att de tror det, de övriga svarar i störst utsträckning att de inte vet om de kommer läsa vidare efter gymnasiet.

Det finns skillnader utifrån **kön** på frågan vad eleverna helst vill göra direkt efter skolan. Det är 86,3% av tjejerna och 75,2% av killarna som vill läsa en gymnasieutbildning direkt efter grundskolan. Det är fler killar än tjejer som vill börja jobba, 7,0% jämfört med 1,9% av tjejerna. Det är även fler killar än tjejer som svarar vet ej, det vill säga att de inte vet vad de helst vill göra direkt efter grundskolan, 12,8% jämfört med 6,3% av tjejerna.

Osäkerheten om vilket program man ska läsa på gymnasiet är stor, 42,6% av ungdomarna svarar att de är osäkra

på vilken inriktning de ska välja.

Sett till **kön**, då det gäller frågan om de unga tror att de kommer läsa vidare efter grundskolan, direkt eller senare, är andelen som ska läsa vidare något högre bland tjejerna än killarna, 85,9% jämfört med 81,7%. Störst skillnad föreligger vad gäller de som svarar att de vet att de ska läsa vidare, men är osäkra på programinriktning. 48,5% av tjejerna och 37,3% av killarna svarar att de är osäkra.

Under **Annat** svarar flera respondenter att de vill gå en gymnasieutbildning direkt efter grundskolan men att de inte vet var. Flera nämner att de vill bli fotbollssproffs och ett par vill flytta. Ett par individer uttrycker att de inte mår så bra och orkar inte riktigt tänka på framtiden.

Gymnasieelever vill läsa vidare efter gymnasiet

Majoriteten av gymnasieeleverna, 34,5%, vill läsa vidare direkt eller senare. Detta stämmer också överens med vad de tror att de kommer göra direkt efter gymnasiet där

Högstadieläverna vill studera efter grundskolan

	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:	
			Kön	År
H1. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan?				
Gå en gymnasieutbildning	80,3	447	T	
Börja jobba	4,9	447	K	
Vet inte	9,3	447	K	
H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan (direkt eller senare)?	83,6	451	T	

	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:	
			Kön	År
H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan (direkt eller senare)?				
Ja, studieförberedande program på gymnasiet	25,3	451	T	
Ja, yrkesförberedande program på gymnasiet	15,7	451	T	
Ja, gymnasiet men är osäker på vilken programinriktning jag ska välja	42,6	451	T	
Nej, jag tror inte jag kommer läsa vidare efter grundskolan	1,3	451		
Vet inte	15,1	451		

Gymnasieelever vill läsa vidare efter gymnasiet

	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:	
			Kön	År
H1. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet?				
Ja, studera	34,5	353		
Ja, jobba	33,9	353		
Ja, resa	19,8	353	T	
H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare?				
	65,2			
H3. Vad tror du att du kommer göra direkt efter gymnasiet?				
Ja, studera	35,4	347		
Ja, jobba	46,1	347		18
Ja, resa	10,3	347	T	15

	H1. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet?		H3. Vad tror du att du kommer göra direkt efter gymnasiet?	
	Andel tjejer (%)	Andel killar (%)	Andel tjejer (%)	Andel killar (%)
Studera på högskola eller universitet i Sverige	20,9	29,8	26,9	32,9
Studera utomlands	11,3	5,8	5,1	1,8
Studera på Komvux	0,0	0,0	0,6	1,2
Studera på folkhögskola	0,6	0,6	0,6	0,6
Jobba här i kommunen eller i en kommun i närheten	10,2	22,2	26,3	32,9
Jobba någon annanstans i Sverige	11,3	8,8	13,1	7,8
Jobba utomlands	12,4	4,1	9,7	3,6
Resa	24,9	14,6	13,7	7,2
Annat	1,7	5,8	4,0	12,0
Vet inte	6,8	8,2	6,8	8,2

35,4% svarar att de tror att de kommer studera vidare. 65,5% av ungdomarna svarar att de tror att de kommer läsa vidare direkt eller senare. Det är 33,9% som vill jobba direkt efter gymnasiet och 19,8% vill resa. Detta förändras när vi ser på frågan om vad ungdomarna tror att de kommer göra direkt efter gymnasiet, då 46,1% tror att de kommer jobba och 10,3% tror att de kommer resa. Det är alltså fler som tror att de kommer jobba direkt efter gymnasiet jämfört med andelen som vill, medan det är färre som tror att de kommer resa jämfört med andelen som vill.

Det finns skillnader mellan **könen**, i vad de unga vill göra direkt efter gymnasiet. Tabellen nedan visar att det är något fler killar som vill studera på högskola eller universitet i Sverige, jobba i kommunen eller i en kommun i närheten, medan tjejerna i högre grad vill resa.

När vi ser till **undersökningsår** och skillnader sett till vad gymnasieeleverna tror att de kommer göra efter gymnasiet är det fler som 2018 tror att de kommer jobba,

46,1% jämfört med 41,3% 2015. Det är färre som 2018 tror att de kommer att resa, 10,4% jämfört med 14,5% 2015.

Att flytta eller stanna

I enkäten fick de unga svara på om de kommer att flytta från kommunen där de bor. Mer än hälften av ungdomarna svarar att de tror att de kommer flytta från Falu kommun.

De största anledningarna till att flytta från kommunen är studier (49,1%) arbete (44,1%), att man önskar bo närmare en större ort eller stad (27,9%) eller på grund av fritidsintressen (21,9%).

Sett till **kön** är det fler tjejer som svarar att de kommer flytta på grund av kompisar eller partner samt att de vill bo närmare en större ort eller stad.

Sett till **årskurs** är det fler gymnasieelever som tror att de kommer flytta från Falu kommun, 76% jämfört med 38%

Att flytta eller stanna

	Andel "Ja" (%)	Bas	Vet ej (%)	Signifikant högst för:		
				Kön	Årskurs	År
H3. Tror du att du kommer att flytta från kommunen där du bor?	54,8	800	24,5%		Gy2	15
H3b. Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen?	-	-	-			
Arbete	44,1	438	-			
Studier	49,1	438	-		Gy2	
Mina fritidsintressen	21,9	438	-		Åk8	
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	10,7	438	-	T		
Familj och släkt	6,2	438	-		Åk8	
Bostadssituationen i kommunen	3,7	438	-			
Vill ha närmare till naturen	2,3	438	-			
Vill ha närmare till större ort eller stad	27,9	438	-	T		
Bättre miljö för barn att växa upp i	2,6	267	-		Åk8	
Här kan jag inte vara den jag är	8,0	438	-			
Vet inte	6,2	438	-			

av högstadieläverna. De sistnämnda svarar i högre grad att de inte har funderat på om de kommer flytta eller inte. Gymnasieeleverna svarar att de kommer flytta på grund av studier medan de yngre svarar att de kommer flytta med anledning av fritidsintressen, familj och släkt eller för en bättre miljö för barn att växa upp i.

Sett till **undersökningsår** så är andelen som tror att de kommer flytta från Falu kommun lägre 2018, 54,8% jämfört med 62,0% 2015.

Under **Annat** uttrycker flera av ungdomarna att de vill flytta på grund av att de vill prova på något nytt, upptäcka

nya platser och att det finns fler möjligheter någon annanstans. Ett par anger att de ska tjänstgöra i militären. Det framkommer också att Falun känns tråkigt och otrött.

Det bästa med Falun

De unga fick vidare svara på vad som är det bästa med sin kommun. Resultatet visar att de unga tycker att det bästa med att bo i Falu kommun är familj och släkt, kompisar eller partner, sina fritidsintressen och närheten till naturen. 22,1% svara också att de tycker att Falu kommun är en bra miljö för barn att växa upp i.

Det bästa med Falun

H4. När du tänker på hur det är att bo i din kommun, markera det eller de alternativ som du tycker är det bästa med att bo i din kommun?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Möjligheten till arbete	14,6	824	K		
Möjligheten till fortsatta studier	15,2	824			
Mina fritidsintressen	28,2	824		Åk8	
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	38,8	824	T		
Familj och släkt	45,1	824	T		
Bostadssituationen i kommunen	2,7	824			
Närheten till naturen	26,5	824	T	Gy2	
Närheten till större ort eller stad	3,6	824			
Bra miljö för barn att växa upp i	22,1	824			
Här kan jag vara den jag är	7,8	824			15
Vet inte	12,0	824			

Det bästa med Falun

Sett till **kön** är det nästan dubbelt så många killar som tjejer som svarar att det finns möjlighet till arbete i Falu kommun, 19,0% jämfört med 10,3%. Däremot är det fler tjejer än killar som svarar kompisar eller partner, 44,7% jämfört med 34,4%, och familj och släkt, 54,2% jämfört med 37,4%. Det är fler tjejer än killar som lyfter närheten till naturen, 29,6% jämfört med 23,5%.

Sett till **årskurs** är det fler av högstadieläverna som svarar att det bästa med Falu kommun är fritidsintressena, 32,6% jämfört med 22,4%. Däremot är det fler av gymnasieeleverna som svarar att närheten till naturen är det bästa med Falu kommun, 34,1% jämfört med 20,5%.

När vi tittar på skillnader mellan **undersökningsåren** är andelen som svarar "här kan jag vara den jag är" lägre i årets mätning jämfört med 2015, 7,8% jämfört med 11,0%.

Under **Annat** kunde de unga själva skriva vad de tycker att det bästa med Falun är. Här svarar ungdomarna att de tycker skolan, vännerna, naturen och Falu vildvatten park är det bästa med kommunen. Någon nämner att det är en

bra kommun att bo i om man gillar sport. Några respondenter uttrycker sitt missnöje, de anser det är svårt att få boende och att området där de bor inte är så bra.

Att få gifta sig med vem man vill

De unga fick svara på om de får gifta sig med vem de vill. Majoriteten av ungdomarna, 88,0% svarar att de får gifta sig med den de vill.

Sett till **kön** är det något fler tjejer som svarar ja på frågan, 92,0% jämfört med 85,3% av killarna. Killar svarar i större utsträckning att de inte vet om de får gifta sig med vem de vill, 6,2% jämfört med 2,8% av tjejerna. Killarna svarar också i större utsträckning än tjejer att de får gifta sig men bara om personen har ett annat kön än en själv, 3,3% jämfört med 0,8% av tjejerna.

Sett till **årskurs** svarar fler i högstadiet än i gymnasiet att det inte vet om de får gifta sig med vem de vill, 6,0% jämfört med 2,5%. Även om andelen som svarar nej, och anger att de inte får gifta sig med vem de vill, är få, visas

Att få gifta sig med vem man vill

H5. Får du gifta dig med vem du vill?	Andel "Ja" (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill	88,0	824	T		
Ja, men bara om personen har samma religiösa bakgrund som min familj	1,8	824			
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig	2,1	824	K		
Nej	1,5	824		Gy2	
Vet inte	4,5	824	K	Åk8	

Ungdomarna ser positivt på framtiden

H6. Hur ser du på framtiden?	Andel som ser positivt på framtiden (%)	Bas	Signifikant högst för:		
			Kön	Årskurs	År
H6. Hur ser du på framtiden?	90,5	793	K		

en skillnad i att det är fler i gymnasiet än i högstadiet som svarar det, 2,5% jämfört med 0,6%.

Ungdomarna ser positivt på framtiden

På frågan hur de unga ser på framtiden svarar totalt nio av tio att de ser positivt på framtiden. Skalan graderas fyrgradigt, från mycket negativt till mycket positivt. Det är fyra av tio som svarar att de ser mycket positivt på framtiden, medan fem av tio ser ganska positivt på framtiden.

Sett till **kön** visar resultatet att det är en större andel

killar som svarar att de ser mycket positivt på framtiden, 46,1% jämfört med 33,9% av tjejerna. Det är å andra sidan en större andel av tjejerna som svarar ganska positivt, 56,4% jämfört med 44,7% av killarna.

Vad kan kommunen göra för de unga

Sist i Lupp-undersökning fick ungdomarna svara på frågan om det fanns något utöver de tidigare frågorna som de ville att deras kommun borde veta för att kunna göra kommunen bättre för unga. Här tog 146 ungdomar möj-

Vad kan kommunen göra för de unga

ligheten att få ge sin åsikt. Kommentarererna berör främst kollektivtrafik och förbättring av skolan följt av aktiviteter och sporter samt en önskan om bättre kommunikation och kontakt med ungdomarna.

Avslutande reflektioner och analys

”Dalarna behöver ungas entusiasm, drivkraft och kompetens. Unga ska se Dalarna som en attraktiv region där man blir sedd, har möjlighet att påverka, skaffa sig utbildning och arbete och bilda familj. Att satsa på unga är viktigt för de som är unga, men det är också nödvändigt för en hållbar utveckling i regionen. Unga i Dalarna ska kunna forma sina liv och ha inflytande över samhällsutvecklingen”.⁶²

Region Dalarna har beslutat att Dalarna ska bli Sveriges bästa ungdomsregion. Regionens gemensamma Dalastrategin slår fast ovanstående citat som tydliggör visionen om hur unga ska uppleva regionen. Resultatet av årets Lupp visar på att det är en lika stor andel i Falu kommun som nationellt som ser positivt på framtiden, nio av tio ungdomar ser ljust på framtiden!

Hur få ungdomarna att stanna kvar eller flytta tillbaka?

Att få ungdomar att stanna kan analyseras utifrån ett regionalt perspektiv, där alla kommuner i Dalarna gemensamt måste utreda vad som gör att ungdomar lämnar sin hemkommun och sin region. Faluns resultat, på 54,8%, vad gäller ungas önskan om att lämna kommunen ligger i paritet med hur det ser ut nationellt, 55,1%. Ungdomarna svarar att de helst vill flytta från sin hemkommun för att studera eller arbeta. Det är även många som vill ha närmare till en större ort eller stad.

Att unga flyttar från Dalarna för att studera eller arbeta, som uppges vara de mest förekommande motiven till⁶³ flytt, visas också i 2018 års Lupp-mätning. Det behöver inte i sig vara ett problem. Problemen uppstår när de sedan väljer att inte flytta tillbaka. Att inte unga flyttar tillbaka gör att vissa regioner i Sverige utarmas på arbetsför samt högutbildad arbetskraft. Unga vuxna, efter universitetsstudier, lockas till storstaden som erbjuder många och olika typer av arbeten och är därför inte lika benägna att flytta tillbaka till sin mindre uppväxtort som saknar detta arbetsmarknadsutbud.⁶⁴

För att Dalarna ska fortsätta att utvecklas behöver fler unga stanna kvar i länet, fler unga behöver flytta till Dalarna eller välja att flytta tillbaka. Ungas drivkraft och kompetens är viktiga för ett dynamiskt Region Dalarna, liksom ungas idéer och förmåga att se samhället med nya ögon. Att vara en bra region, och en bra kommun, för unga ökar chanserna för ett dynamiskt Dalarna.

Lupp ger inte svar på om man avser att flytta tillbaka efter studier, resor eller arbete på annan ort, men resultatet på frågan om vad som är det bästa med att bo i Falu kommun svarar ungdomarna att det är familj och släkt, kompisar eller partner, närheten till naturen och att det är en bra miljö för barn att växa upp i. Frågan är om det räcker för att få ungdomarna att flytta tillbaka senare i livet?

Lägre andel som vill plugga vidare

Att ha en meningsfull tillvaro i kommunen, med en attraktiv sysselsättning blir central för att attrahera ungdomarna att bo och leva i Falu kommun. 84,5% av högsta-dieeleverna vill studera vidare efter högstadiet, och det är ungefär lika många som tror att de kommer läsa vidare efter grundskolan, direkt eller senare, 83,6% jämfört med 80,3% nationellt sett. Även resultaten för gymnasieeleverna ligger i paritet med de nationella resultaten, till och med något högre än nationellt.

- Andelen som svarar att de helst vill studera direkt efter gymnasiet är 35,5% i Falu kommun jämfört med 31,4% på nationell nivå.
- Det är fler i Falu kommun som vill jobba, 46,0% jämfört med 34,8% på nationell nivå.
- Däremot är det färre som vill resa, 10,4% jämfört med 20,7% nationellt.
- Det är något fler i Falu kommun än nationellt som tror att de kommer läsa vidare direkt eller senare, 65,2% jämfört med 58,5% nationellt.

Befolkningens kunskap och kompetens är en av de viktigaste förutsättningarna för ett samhälles utveckling och tillväxt. Att andelen ungdomar som vill studera vidare är högre i Falu kommun jämfört med de nationella resultaten kan ses som positivt. Däremot ställer det också krav på kommunen och regionen att ha attraktiva arbetsgivare och tjänster för de välutbildade hemvändarna. Hur förs dialog med såväl det privata näringslivet som andra arbetsgivare för att attrahera morgondagens medarbetare? Hur skapas förutsättningar för att inspirera fler till att driva egna företag?

⁶² Region Dalarna (2015) Region Dalarna – Sveriges bästa ungdomsregion

⁶³ SCB (1999) Från folkbrist till en åldrande befolkning – glimtar ur en unik befolkningsstatistik under 250 år. Fakta inför 2000-talet.

⁶⁴ Jordbruksverket, Bjelke (2013) Allt om landet: Allt om att bo, leva och vara på landsbygden.

Osäkerhet på vad unga vill studera

Det finns en stor osäkerhet bland högstadieleverna vad de vill studera, 42,6% svarar att de vet att de vill studera vidare men att de inte vet vilken programriktning de vill studera på gymnasiet. Ytterligare 15,1% svarar vet inte på frågan. Med koppling till ungdomarnas osäkerhet kring vad de vill studera ser vi ett behov av att ge ungdomarna ett stöd i vad de kan och bör studera. Här behövs en tydlig koppling till de behov som finns i Falu kommun. Vilka kompetenser efterfrågas i kommunen idag och i framtiden? Vår erfarenhet är också att ungdomar idag har liten eller ingen kunskap om vilka yrken och jobb som finns och vad det innebär att arbeta som till exempel CNC-svetsare eller som projektingenjör. Bristen på kunskap om arbete och studier skapar oro och vi ser att skolan, med hjälp av andra institutioner, måste vara beredda på att utveckla samarbeten med utomstående aktörer och på det sättet synliggöra världen utanför skolan. Bland annat ser vi att matchning mellan utbildning och arbets- och näringslivets behov måste bli bättre och att det måste skapas möjligheter för alla ungdomar att bygga nätverk utanför sin närmiljö.

65,2% av gymnasieeleverna är intresserade av att studera vidare efter gymnasiet, vilket är högre än nationellt sett. Det är positivt då Dalarna har ambitionen att höja den generella utbildningsnivån i länet.⁶⁵ Men förutom att ungdomar har intresse för att studera vidare måste det också motsvara den kompetensbrist som finns i länet.

Nationellt står ungdomsarbetslösheten sig relativt sett på samma nivå trots konjunktursvängningar. Det anses ha varit ett strukturellt problem ända sedan tidigt 2000-tal, där relativt höga ingångslöner, turordningsregler (LAS) och att många går ut gymnasieskolan utan fullständiga

betyg bidrar till problematiken.⁶⁶ Tidigare har också matchningsproblem mellan utbildning och arbete och näringsliv nämnts som orsak till problemet med ungdomsarbetslösheten. Utbildningskraven har ökat och de ungdomar som inte fullföljer en gymnasieutbildning följs oftast av etablerings- och försörjningssvårigheter.⁶⁷

2019 är Karlstad arrangör för Rikskonferensen SSA - Samverkan Skola Arbetsliv, en samverkansgrupp som verkar för att minska glappet mellan skola och arbetsliv. Konferensen riktar sig till de som arbetar med att främja och stödja samverkan mellan skola och arbetsliv. Temat för konferensen 2019 är Matcha Framtiden! och kommer att handla om hur arbetsgivarna förbereder sig för att kunna attrahera framtidens medarbetare till sina respektive branscher. Hur arbetar Falu kommun med matchning av medarbetare och det lokala näringslivet? Hur arbetar näringslivet? Hur samverkar aktörerna i kommunen? Finns ett ömsesidigt utbyte? Det är viktigt att skapa samverkan mellan skola och arbetsliv som präglas av ett ömsesidigt utbyte.⁶⁸

Gävle kommun har varit en kommun i framkant gällande detta arbete, och var 2003 första kommun att anordna SSA-konferensen. De har just ett sådant samverkansprojekt som, tillsammans med Svenskt Näringsliv och Företagarna Gävle, matchar en högstadieklass mot ett företag som då blir dess klassfadder under högstadieåren. Ambitionen var bland annat att samverkansprojektet skulle bidra till att förse företagen med kompetent arbetskraft, öka ungas förståelse för företagets roll i samhället och att elever ska känna sig trygga med sina val av utbildning och yrken och på så vis höja utbildningsnivån med ökad tillväxt och utveckling.⁶⁹

⁶⁵ Region Dalarna (2015), *Region Dalarna – Sveriges bästa ungdomsregion*

⁶⁶ Ekonomifakta, *Ungdomsarbetslöshet*, <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Arbetsloshet/Ungdomsarbetsloshet-per-manad/> (Hämtad: 2019-03-13)

⁶⁷ MUCF, *Temagruppen unga i arbetslivet (2017), Vägar och omvägar till arbetsmarknaden*

⁶⁸ Pedagog Sundsvall (2018), *SSA 2018*, <https://pedagogkundsvall.se/ssa2018/> (Hämtad: 2018-04-04)

⁶⁹ Gävle kommun (2017), *Trossen – deltagande arbetsplatser*. <http://old.gavle.se/Naringsliv--arbete/samverkanskolaarbetsliv/Kom-med-i-vara-samverkansgrupper/Trossen/> (Hämtad: 2018-04-04)

Fördjupning

Tjänstepersoner på Falu kommun har i en kommunövergripande arbetsgrupp definierat flera fördjupningsområden. I samarbete med Attityd i Karlstad AB valdes de slutliga tre fördjupningsområdena:

- **Medlemskap i förening:** Området valdes med en bakgrund i att få mer information om fritidens inflytande och vilken roll den ideella sektorn kan spela. Ursprungligen fanns intresse att titta på gruppen unga som i Lupp-enkäten inte har en aktiv fritid (B3), och i lägre grad än andra utför olika aktiviteter på sin fritid. Denna grupp blev dock för liten för att i fördjupningen kunna dra några statistiska slutsatser. Därur växte valet att titta på ungdomar som inte är medlem i en förening, för att se om det finns några skillnader mellan dem och ungdomar som har en tydligare koppling till den ideella sektorn. Falu kommun ponerade att de ungdomar som inte har en koppling till den ideella sektorn inte heller har en lika stark känsla av sammanhang och delaktighet i samhället.
- **Psykisk ohälsa:** Området valdes med en bakgrund i att Falu kommun är intresserade av att titta närmare på gruppen ungdomar som uppger att de lider av olika typer av besvär (F2). I fördjupningen har därför den grupp som uppgett att de lider av samtliga åkommor flera gånger i veckan upp till i stort sett varje dag plockats ut för att titta närmare på.
- **Mobbning & utsatthet:** Området valdes med en bakgrund i att 2018 års Lupp-resultat visar att 25% av Falu-ungdomarna lång- eller kortvarigt blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller blivit utfrysta. Falu kommun är intresserade av att få mer information om den grupp som upplever sig vara utsatta.

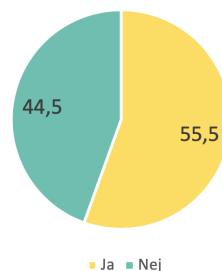
Varje område behandlas separat. Varje område innehåller information om demografiska skillnader, såsom kön, ålder, födelseland och socioekonomi. Området belyser också där

det finns skillnad sett till olika typer av beteenden och attityder, såsom alkohol- och drogvanor, nöjdhet med livet som helhet, förtroende för vuxna med mera. Varje område belyses även i relation till det nationella Lupp-resultatet från 2018.

Medlemskap i förening

2018 är det totalt 55,5% som är medlem i någon typ av förening, och 44,5% som inte är medlem i någon typ av förening. I enkäten beskrivs förening att innefatta religiösa föreningar, kultur- och idrottsföreningar, politiska förbund, friluftsförbund, data-, eller spelföreningar.

Föreningsmedlemskap

Gällande medlemskap i förening finns inga skillnader mellan könen men det är fler högstadiel elever än gymnasieelever som är medlem i någon förening, 61% jämfört med 48,6%.

Andelen ungdomar som är medlem i en förening har sjunkit med fyra procentenheter sedan 2015 års undersökning. 2015 var 59,5% medlem i någon förening.

Faluns siffror gällande föreningsmedlemskap ligger precis i paritet med hur det ser ut nationellt, även där är 55,5% av ungdomarna medlem i en förening.⁷⁰

Bakgrund

Sett till födelseland finns det en skillnad mellan de som är medlem i en förening, och de som inte är medlem. Av

⁷⁰ Egen resultatbearbetning av samtliga genomförda LUPP 2018

de ungdomar som är födda i Sverige är 42% inte medlem i någon förening, medan 58% är medlem i en förening. Siffrorna visar tvärtom för ungdomar som inte är födda i Sverige. 59% av dem som är födda utanför Europa är inte medlem i en förening och 41% är medlem i en förening.

Född i:	Icke-föreningsmedlem (%)	Föreningsmedlem (%)	Totalt (%)
Sverige	42	58	100
Europa inkl. Norden	60	40	100
Utanför Europa	59	41	100

Om man korsar åt andra hållet och endast tittar på dem som uppger att de inte är medlem i någon förening, så är 82% födda i Sverige, 4% i Europa inkl. Norden och 14% utanför Europa. En annan fördelning visas inom föreningsmedlemmarna där 90% är födda i Sverige, 2% i Europa inkl. Norden och 8% utanför Europa.

Född i:	Icke-föreningsmedlem (%)	Föreningsmedlem (%)
Sverige	82	90
Europa inkl. Norden	4	2
Utanför Europa	14	8
Totalt	100	100

Socioekonomi

Gällande socioekonomi har vi tittat på två frågor där den ena frågan är i vilken grad ungdomen känner sig orolig för sina föräldrars ekonomi och den andra vilken sysselsättning ungdomen uppgett att deras föräldrar har.

Det finns en tendens till att de som inte är medlem i någon förening är något mer oroliga för sina föräldrars ekonomi, 12% är mycket eller ganska oroliga. Detta att jämfört med 8% av dem som är medlem i någon förening.

Oro för ekonomi:	Icke-föreningsmedlem (%)	Föreningsmedlem (%)
Inte alls	53	61
Inte särskilt	35	31
Ganska	10	7
Mycket	2	1
Totalt	100	100

Statistik säkerställd skillnad finns när det gäller föräldrars sysselsättningsgrad, och det visas både om man har två arbetande föräldrar, minst en arbetande förälder eller inte har någon förälder som arbetar.

Av de som är medlem i en förening har:

- 83% två arbetande föräldrar (n=451)
- 96% minst en arbetande förälder (n=451)
- 3% har inte någon förälder som arbetar (n=451)

Av de som inte är medlem i en förening har:

- 66% två arbetande föräldrar (n=361)
- 88% minst en arbetande förälder (n=361)
- 8% inte någon förälder som arbetar (n=361)

Sysselsättning	Icke-föreningsmedlem (%)	Föreningsmedlem (%)	Totalt (%)
Två arbetande föräldrar	39	61	100 (n=609)
Minst en arbetande förälder	42	58	100 (n=748)
Ingen arbetande förälder	71	29	100 (n=42)

Funktionsnedsättning eller sjukdom

Totalt är det 105 ungdomar som uppger att de har någon sjukdom eller nedsatt funktion som gör att de har svårt att delta i olika aktiviteter. Av dessa uppger 45% att de är medlem i någon förening. Andelen föreningsmedlemmar bland ungdomar med någon typ av funktionsnedsättning är alltså 10 procentenheter lägre än för hela gruppen ungdomar (på 55,5%).

Föreningsmedlemmars hälsa

Ungdomar som inte är medlem i en förening har en tendens till att uppskatta sin hälsa som sämre än ungdomar som är medlem i en förening. 67% av ungdomar som inte är föreningsmedlemmar uppger att de bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra. Detta att jämföra med 76% av ungdomar som är föreningsmedlemmar.

Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad i olika hälsobesvär såsom huvudvärk, ont i magen, nedstämdhet och sömnsvårigheter mellan grupperna men genomgående uppger de ungdomar som är medlem i någon typ av förening att de mer sällan upplever dessa typer av besvär. Det är fler ungdomar som inte är med i en förening som genomgående uppger att de ofta; flera gånger i veckan upp till i stort sett varje dag, har olika hälsobesvär.

Den enda statistiskt säkerställda skillnaden är att de ungdomar som inte är medlem i en förening har svårare att somna, än vad de ungdomar som är medlem i en förening har.

Icke-föreningsmedlemmar tränar mindre

Hur aktiv fritid ungdomar som är medlem i en förening har skiljer sig mot den fritid som ungdomar har som inte är medlem i någon förening. Diagrammet nedan visar skillnaden mellan hur ofta icke-föreningsmedlemmar och föreningsmedlemmar utför olika typer av aktiviteter på sin fritid. Kategorierna är sammanslagna där Sällan inkluderar de som aldrig eller någon gång per år gör en viss aktivitet, Mellan inkluderar dem som gör en viss aktivitet någon gång i månaden och Ofta inkluderar dem som gör en viss aktivitet en eller flera gånger i veckan.

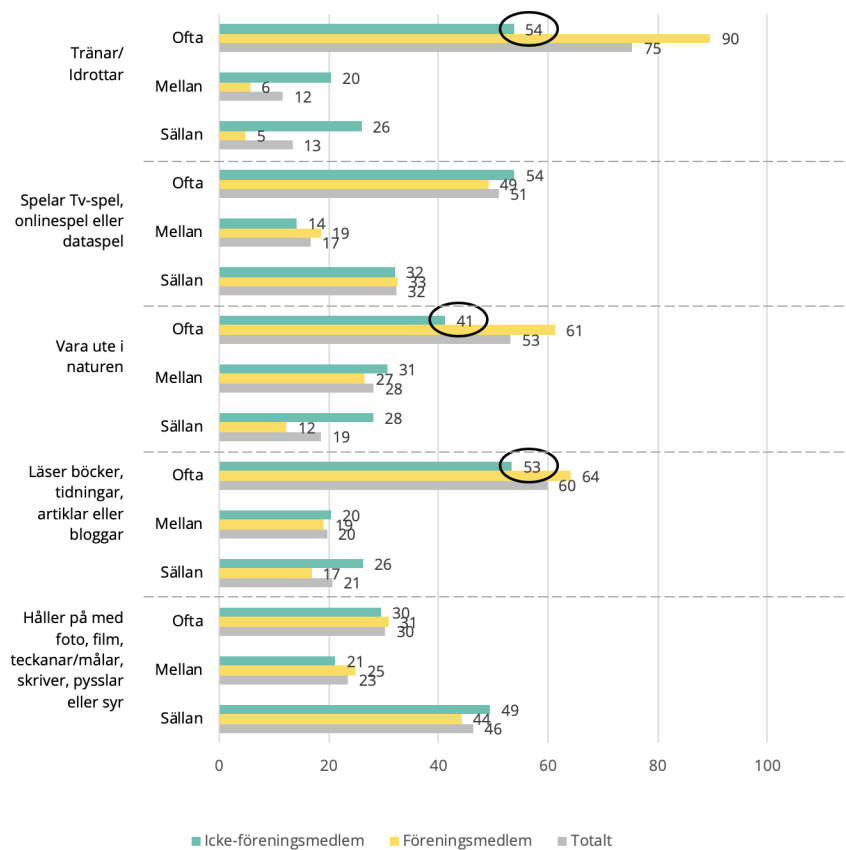
Diagrammet visar att 54% av de som inte är medlem i en förening ofta tränar, detta att jämföra med 90% av de som är medlem i en förening. De ungdomar som inte är

Föreningsmedlemmars hälsa

Besvär		Icke-föreningsmedlem (%)	Föreningsmedlem (%)	Totalt (%)
Huvudvärk	Sällan	62	68	62
	Mellan	12	16	17
	Ofta	20	16	18
Ont i magen	Sällan	71	77	74
	Mellan	14	10	12
	Ofta	16	13	14
Känt dig stressad	Sällan	34	38	36
	Mellan	18	17	17
	Ofta	49	45	47
Känt dig nedstämd	Sällan	51	53	52
	Mellan	17	18	17
	Ofta	33	29	31
Svårt att somna	Sällan	46	54	51
	Mellan	18	19	19
	Ofta	36	27	31
Sovit dåligt på natten	Sällan	53	62	58
	Mellan	15	16	15
	Ofta	32	23	27

Icke-föreningsmedlemmar tränar mindre

Topp 5 fritidsaktiviteter bland Falu-ungdomar
Skillnader mellan föreningsmedlemmar och icke-föreningsmedlemmar (%)

medlem i en förening är också mer sällan ute i naturen, 41% är ute ofta i naturen jämfört med 61% av föreningsmedlemmarna. De läser också mer sällan böcker, 53% läser ofta böcker jämfört med 64% av föreningsmedlemmarna. Skillnader mellan icke-föreningsmedlemmar och föreningsmedlemmar är inte lika tydlig gällande de som spelar tv-spel, onlinespel eller dataspel samt de som håller på med foto, film, måleri eller pyssel.

Föreningsmedlemmar är mer nöjda med livet som helhet

Det finns skillnader mellan icke-föreningsmedlemmar och föreningsmedlemmar gällande hur nöjd man är med livet som helhet. Det är fler ungdomar som är medlem i en

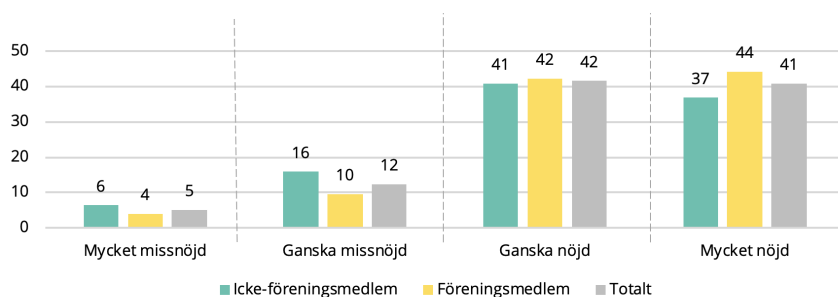
förening som är mycket nöjda, jämfört med de ungdomar som inte är medlem i en förening. Om man slår samman de ungdomar som är ganska och mycket nöjda med livet som helhet uppgår det till 86% bland föreningsmedlemmar och 78% bland icke-föreningsmedlemmar – en skillnad på 8 procentenheter.

Föreningsmedlemmar är mer nöjda med sin ekonomi

Det är också en skillnad mellan hur nöjda icke-föreningsmedlemmar och föreningsmedlemmar är med sin ekonomi. De som är medlem i en förening är i något större utsträckning mycket nöjda med sin ekonomi, 56% jämfört med 44% bland icke-föreningsmedlemmar.

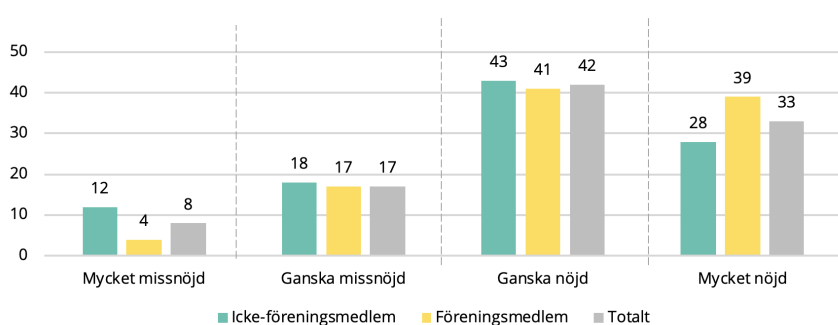
Föreningsmedlemmar är mer nöjda med livet som helhet

Hur nöjd är du med livet som helhet?
Andel (%)

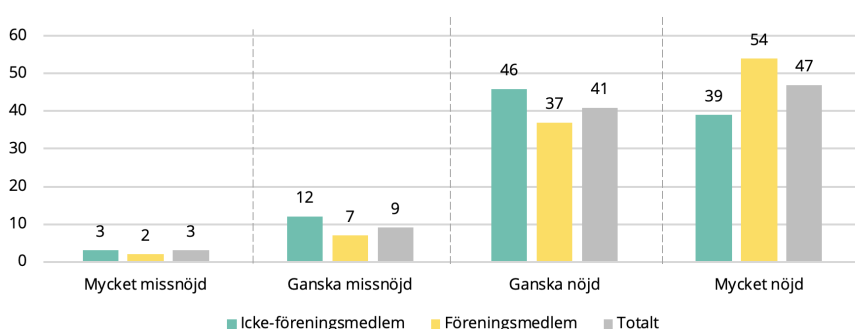
Föreningsmedlemmar är mer nöjda med sin ekonomi

Hur nöjd är du med din ekonomi?
Andel (%)

Föreningsmedlemmar är mer nöjda med sin fritid

Hur nöjd är du med din fritid?
Andel (%)

Föreningsmedlemmar är mer nöjda med sin fritid

Det finns även en skillnad mellan hur nöjda icke-föreningsmedlemmar och föreningsmedlemmar är med sin fritid. De som är medlem i en förening är i större utsträckning mycket nöjda med sin fritid, 54% jämfört med 39% bland icke-föreningsmedlemmar. Icke-föreningsmedlemmar är i större utsträckning ganska nöjda, 46% jämfört med 37% bland föreningsmedlemmar, och ganska missnöjda, 12% jämfört med 7% bland föreningsmedlemmar.

Föreningsmedlemmars drog- och alkoholvanor

Totalt har 7,4% av alla ungdomar minst en gång testat någon typ av narkotika. Den vanligaste drogen ungdomarna brukat är marijuana (cannabis). När vi tittar på skillnader mellan icke-föreningsmedlemmars och föreningsmedlemmars narkotikaanvändning visas relativt stora skillnader. Bland de ungdomar som inte är med i någon förening ökar andelen som brukar narkotika upp till 10%, och de som ökar mest i andel är de som uppger att de flera gånger testat narkotika. Bland de ungdomar som är medlem i en förening är det 5,4% som minst en gång brukat narkotika.

Bruk av narkotika	Icke-föreningsmedlem (%)	Föreningsmedlem (%)	Totalt (%)
Ja, flera gånger	4,6	1,6	2,9
Ja, ett fåtal gånger	2,3	2,7	2,5
Ja, en gång	3,1	1,1	2
Subtotal; Brukat minst en gång	10	5,4	7,4
Nej	90	94,6	92,6

Det är också fler ungdomar, som inte är medlem i någon förening, som röker cigaretter eller snusar. Totalt är det 5,4% av alla ungdomar uppger att de minst en gång i veckan röker cigaretter, detta ökar bland icke-föreningsmedlemmar till 7,8% och minskar till 3,4% bland föreningsmedlemmar. Samma tendens visas gällande snusning där

9% av alla ungdomar uppger att de minst en gång i veckan snusar, vilket ökar till 12,1% bland icke-föreningsmedlemmar och minskar till 6,6% bland föreningsmedlemmar.

Det finns inga större skillnader mellan gruppernas alkoholkonsumtion men tendenser finns till att icke-föreningsmedlemmars konsumtion av alkohol är något mer förekommande. 5,5% av icke-föreningsmedlemmar brukar dricka stark-alkohol minst en gång i veckan, jämfört med 3,9% bland föreningsmedlemmar.

Mobbning och orättvisbehandling

Det finns inga skillnader mellan ungdomar som är medlem i en förening eller inte och dess upplevelse av mobbning, trakasserier samt orättvisbehandling.

Förtroende för vuxna

Totalt sett är det 70% av alla ungdomar som har mycket eller ganska stort förtroende för vuxna. Men det finns skillnader mellan de ungdomar som är med i en förening, och de som inte är det. Det är 66% av de ungdomar som inte är medlem i någon förening som har mycket eller ganska stort förtroende för vuxna i allmänhet. Motsvarande andelen bland ungdomar som är medlem i en förening är högre, 73%.

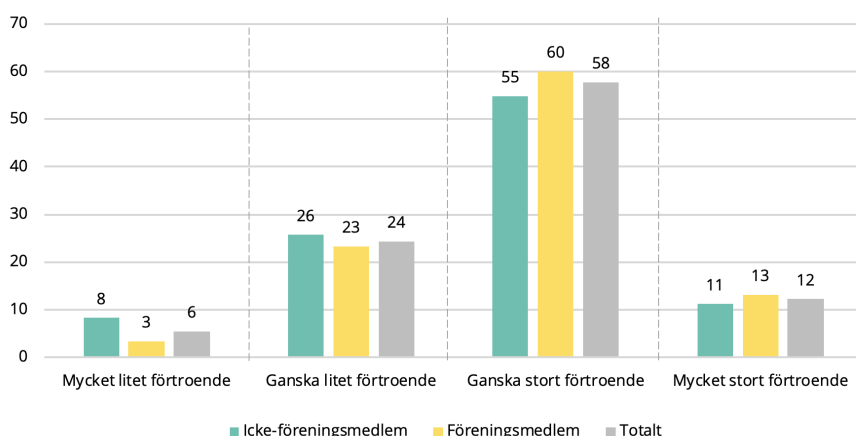
Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns vissa skillnader mellan ungdomar som är medlem i någon förening och ungdomar som inte är medlem i någon förening. Dessa skillnader belyses främst i att ungdomar som inte är medlem i en förening:

- Är mindre aktiva inom olika fritidsaktiviteter – de tränar betydligt mer sällan.
- Mår sämre och uppger i högre grad att de har olika typer av besvär, såsom huvudvärk och ont i magen. Den största skillnaden mellan grupperna visar sig i att de som inte är medlem i en förening har svårare att sova, samt sover sämre på natten.

Förtroende för vuxna

Förtroende för vuxna i allmänhet
Skillnad mellan föreningsmedlemmar och icke-föreningsmedlemmar (%)

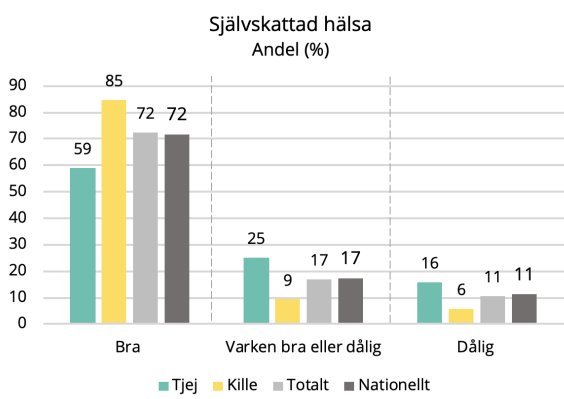

- Är mindre nöjda med livet som helhet.
- Har ett högre bruk av narkotika, cigaretter, snus och alkohol.
- Har ett lägre förtroende för vuxna i allmänhet.

Psykisk ohälsa

För att titta på psykisk ohälsa bland ungdomar i Falun tittar vi i Lupp-undersökningen på två frågor; Under de senaste sex månaderna, hur bedömer du din hälsa, hur du mår eller känner dig? (F1) och Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna? (F2).

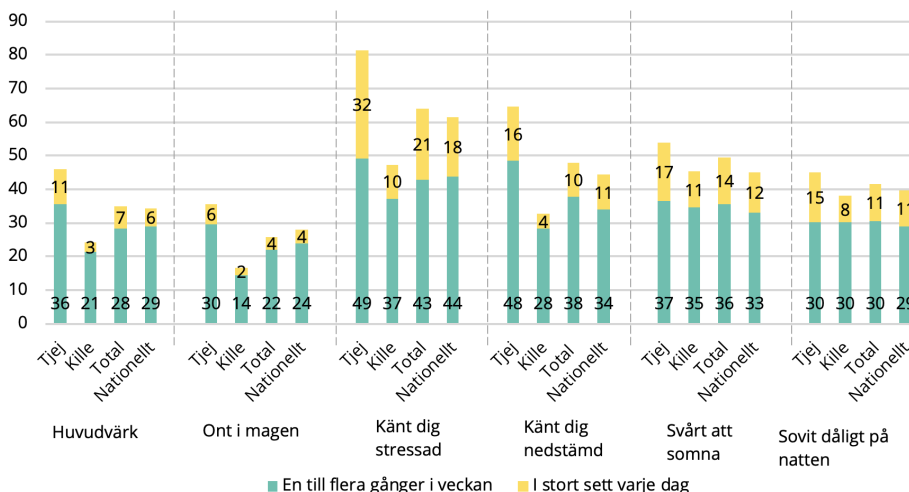
Om vi börjar med hur ungdomarna bedömer sin egen hälsa, visas relativt höga siffror. Totalt sett är det 72% av de unga i Falun som bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra, 17% som uppskattar den till varken bra eller dålig och 11% till dålig. Det ligger helt i paritet med hur det ser ut nationellt.

Men tittar vi närmare på Lupp-mätningen i Falun ser vi att skillnaden är stor mellan killar och tjejer. Andelen som bedömer sin hälsa som bra eller ganska bra sänks till 59% bland tjejerna och höjs till 85% bland killarna. Skillnaden mellan könen fortsätter när vi tittar på ungdomars problem med olika åkommor. Ungdomarna har själva fått uppskatta hur ofta de lider av besvär som huvudvärk, ont i magen, stress, nedstämdhet samt sömnproblem.

Psykisk ohälsa

F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel (%)

Jämför vi Falun med hur det ser ut totalt sett nationellt är ungdomars besvär med olika åkommor lika i andel. Det är något fler ungdomar i Falun som varje dag känner stress, som en till flera gånger i veckan känner sig nedstämd och som har svårt att sova.

Att ha höga siffror inom dessa olika åkommor, behöver inte per se innebära att ungdomarna lider av allt samtidigt. Att samma individ svarar högt på många eller samtliga av dessa besvär kan tyda på psykosomatiska besvär, som är eller kan leda till psykisk ohälsa. Därför har vi i fördjupningen plockat ut den grupp som uppgett att de lider av samtliga åkommor flera gånger i veckan upp till i stort sett varje dag. Framöver kallar vi denna grupp för riskgruppen. Det är totalt 4,4% av alla Falu-ungdomar som ingår i riskgruppen. Gruppen består främst av tjejer, 82% tjejer och 12% killar, medan de fördelas lika mellan högstadiet och gymnasiet.

Bakgrund

Det visas ingen skillnad i födelse land mellan de inom riskgruppen och de som inte är inom riskgruppen, utan demografin är lika.

Socioekonomi

Gällande socioekonomi har vi tittat på två frågor där den ena frågan är i vilken grad ungdomen känner sig orolig för sina föräldrars ekonomi och den andra vilken sysselsättning ungdomen uppgett att deras föräldrar har.

Det finns en tendens till att de ungdomar som ingår i riskgruppen är något mer oroliga för sina föräldrars ekonomi, 24% är mycket eller ganska oroliga. Detta att jämfört med 9% av dem som inte är med i riskgruppen.

Oro för ekonomi:	Riskgrupp (%)	Icke-riskgrupp (%)
Inte alls eller inte särskilt	76	91
Ganska eller mycket	24	9
Totalt	100	100

Det finns ingen statistik säkerställd skillnad när det kommer till föräldrars sysselsättningsgrad, om man är i riskgrupp eller inte.

Funktionsnedsättning eller sjukdom

Totalt är det 105 ungdomar som uppger att de har någon sjukdom eller nedsatt funktion som gör att de har svårt att delta i olika aktiviteter, men det finns ingen indikation på att en högre andel av dem skulle vara inom riskgruppen än de som inte uppger att de har någon sjukdom eller nedsatt funktion.

Riskgruppens föreningsmedlemskap

Det visas ingen skillnad mellan de inom riskgruppen och de som inte är inom riskgruppen i föreningsmedlemskap.

Riskgruppens drog- och alkoholvanor

Som skrivet innan är det totalt 7,4% som minst en gång testat någon typ av narkotika. När vi tittar på skillnader mellan riskgrupps och icke-riskgrupps droganvändning finns det procentuella skillnader men de som någon gång testat någon typ av narkotika inom riskgruppen är för få till antalet för att kunna se några statistiska skillnader.

Det är samma svårighet att se skillnader mellan riskgrupps och icke-riskgrupps bruk av cigaretter, snus och stark-alkohol då det är för få individer som inom riskgruppen svarat att de brukar något av dessa.

Riskgruppen och nöjdhet i livet

Genomgående kan vi se att riskgruppen, alltså de som uppgett att de minst flera gånger i veckan lider av flera psykosomatiska besvär, är mindre nöjda med olika saker som finns i deras liv. Signifikant skillnad mellan riskgruppen och de som inte ingår i riskgruppen visas gällande skolan, familjen, ekonomi/pengar samt livet som helhet.

Nöjd med livet när det handlar om... (andelen som svarat mycket eller ganska nöjd)	Riskgrupp (%)	Icke-riskgrupp (%)	Totalt (%)
Skolan	56	84	83
Utbildningen	70	89	88
Kompisar	89	93	93
Familjen	76	93	92
Din ekonomi	63	76	75
Dina pengar	40	87	75
Fritiden	77	89	88
Livet som helhet	40	84	83

Utsatthet för mobbning

Det är totalt sett 76% som uppger att de inte blir utsatta för mobbning, trakasserier eller att de blivit utfrysta. Inom den grupp som inte ingår i riskgruppen är det 78% medan andelen sjunker till 44% inom riskgruppen. Det är alltså procentuellt fler ungdomar inom riskgruppen som uppger

att de kort- eller långvarigt blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller att de blivit utfrysta.

Utsatthet mobbning	Riskgrupp (%)	Icke-riskgrupp (%)	Totalt (%)
Ja, minst en gång under de senaste sex månaderna	56	22	24
Nej	44	78	76
Totalt	100 (n=36)	100 (n=771)	100 (n=807)

Samma tendens visas när ungdomarna fått svara på om de blivit orättvist behandlade på ett sätt så att de har mått dåligt. Totalt är det 62% som inte upplever detta, vilket speglas i gruppen som inte ingår i riskgruppen medan andelen sjunker till 22% inom riskgruppen. Det är procentuellt fler ungdomar inom riskgruppen som uppger att de flera gånger eller någon gång blivit orättvist behandlade på ett sätt så att de har mått dåligt.

Utsatthet orättvis behandling	Riskgrupp (%)	Icke-riskgrupp (%)	Totalt (%)
Ja, minst en gång under de senaste sex månaderna	78	36	38
Nej	22	64	62
Totalt	100 (n=36)	100 (n=764)	100 (n=800)

Förtroende för vuxna

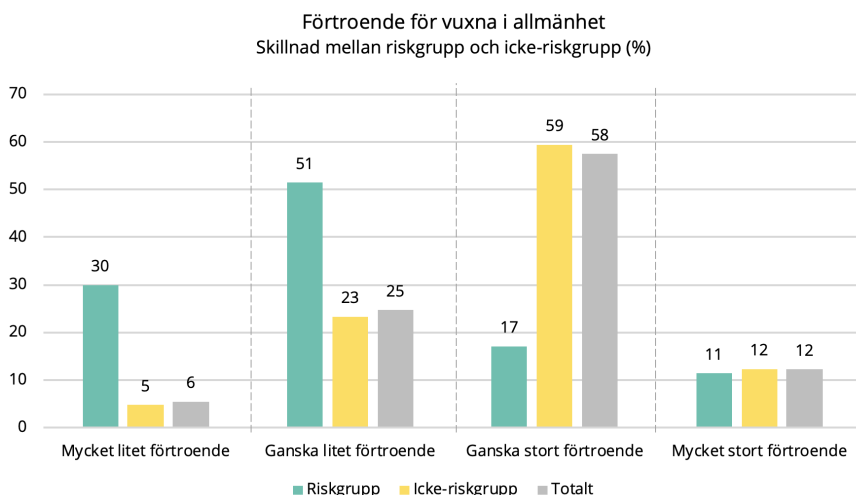
Totalt sett är det 70% av alla ungdomar som har mycket eller ganska stort förtroende för vuxna men det finns stora skillnader mellan vilket förtroende ungdomar inom riskgruppen har kontra de som inte ingår i riskgruppen. 72% av de som inte går i riskgruppen har mycket eller ganska stort förtroende för vuxna i allmänhet, jämfört med endast 29% av de ungdomar som ingår i riskgruppen. Ungdomar som ingår i riskgruppen har alltså ett betydligt lägre förtroende för vuxna än ungdomar som inte ingår i riskgruppen.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns vissa skillnader mellan ungdomar som lider av psykosomatiska besvär, och ingår i riskgruppen, och de som inte lika ofta lider av psykosomatiska besvär. Dessa skillnader belyses främst i att ungdomar som ingår i riskgruppen:

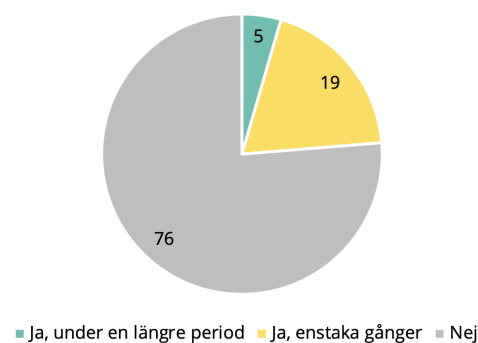
- Är mer oroliga för sina föräldrars ekonomi.
- Är betydligt mindre nöjda med livets olika delar, speciellt vad gäller skolan, familjen, ekonomi/pengar och livet som helhet.
- Har i högre grad blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller blivit utfrysta, samt att de i högre grad blivit orättvist behandlade.
- Har ett betydligt lägre förtroende för vuxna i allmänhet.

Förtroende för vuxna

Mobbning och utsatthet

Mobbning, trakasserier eller utfrysning

Mobbning och utsatthet

2018 uppper närmare en fjärdedel av Falu-ungdomarna att de blivit mobbade, trakasserade eller utfrysna under de senaste sex månaderna – 19% några enstaka gånger och 4,5% blivit utsatta under en längre period.

Det finns skillnader mellan killar och tjejer där 30% av tjejerna uppper att de har blivit mobbade, trakasserade eller utfrysna, vilket ska jämföras med 17% av killarna. Majoriteten av både killar och tjejer uppper att det har hänt enstaka gånger under de senaste sex månaderna.

Andelen ungdomar som blivit mobbade, trakasserade eller utfrysna ligger konstant mellan undersökningsåren 2015 och 2018.

Faluns siffror gällande andelen som har blivit mobbade, trakasserade eller utfrysna ligger precis i paritet med hur det ser ut nationellt, där 5% uppper att de under en längre period blivit utsatta samt 20% blivit utsatta några enstaka gånger.⁷¹

Bakgrund

Sett till födelse land finns det ingen skillnad mellan de ungdomar som långvarigt, kortvarigt eller inte alls blir utsatta för mobbning.

Socioekonomi

Gällande socioekonomi har vi tittat på två frågor där den ena frågan är i vilken grad ungdomen känner sig orolig för sina föräldrars ekonomi och den andra vilken sysselsättning ungdomen uppgett att deras föräldrar har.

Det finns en skillnad i hur oroliga utsatta ungdomar är för sina föräldrars ekonomi, jämfört med ungdomar som inte är utsatta. De som är långvarigt eller kortvarigt utsatta för mobbning, trakasserier eller har blivit utfrysna är i högre grad oroliga för sina föräldrars ekonomi, 16% är mycket eller ganska oroliga. Detta att jämfört med 8% av dem som inte är utsatta.

Oro för ekonomi:	Utsatta (%)	Icke-utsatta (%)
Inte alls	41	63
Inte särskilt	43	30
Ganska	11	7
Mycket	5	1
Totalt	100	100

Det finns ingen statistik säkerställd skillnad när det kommer till föräldrars sysselsättningsgrad, om man är en utsatt ungdom eller inte.

Funktionsnedsättning eller sjukdom

Totalt är det 105 ungdomar som uppper att de har någon sjukdom eller nedsatt funktion som gör att de har svårt att delta i olika aktiviteter. Av dessa uppper 9% att de under en längre period blivit utsatta för mobbning och 25% att de blivit utsatta enstaka gånger. Det är en färre andel ungdomar, som inte har någon sjukdom eller nedsatt funktion, som blivit utsatta för mobbning lång- eller kortvarigt. I gruppen som inte har någon typ av sjukdom eller nedsatt funktion uppper 3% att de under en längre period blivit utsatta för mobbning och 19% att de blivit utsatta enstaka gånger.

Sjukdom eller nedsatt funktion	Utsatta under en längre tid (%)	Utsatta enstaka gånger (%)	Icke-utsatta (%)	Totalt (%)
Ja	9	25	66	100 (n=105)
Nej	3	19	78	100 (n=658)
Vill ej svara	12	14	74	100 (=42)

⁷¹ Egen bearbetning av nationellt Lupp-resultat 2018

Mobbning och föreningsmedlemskap

Det visas ingen skillnad i föreningsmedlemskap mellan grupperna som blir utsatta och de som inte blir utsatta.

Mobbningens hälsokonsekvenser

Ungdomar som långvarigt eller kortvarigt utsatts för mobbning, trakasserier eller blivit utfrysade uppskattar sin hälsa som sämre än andra ungdomar och uppger i högre grad att de lider av olika hälsobesvär.

41% av de ungdomar som blivit utsatta för mobbning under en längre period uppger att de mår ganska eller mycket dåligt. Detta att jämföras med 19% av de som blivit utsatta enstaka gånger och 7% av de som inte alls blivit utsatta.

Självskattad hälsa	Utsatta under lång tid (%)	Utsatta enstaka gånger (%)	Ikke-utsatta (%)
Mycket eller ganska bra	29	60	77
Varken bra eller dåligt	30	21	16
Mycket eller ganska dåligt	41	19	7
	100	100	100

Det finns också en statistiskt säkerställd skillnad i olika typer av hälsobesvär såsom huvudvärk, ont i magen, nedstämdhet och sömnsvårigheter mellan grupperna. Genomgående uppger de ungdomar som blivit utsatta att de oftare upplever dessa typer av besvär. Diagrammet nedan visar andelen som upplever varje hälsobesvär flera gånger i veckan upp till i stort sett varje dag.

Mobbning och nöjdhet med livet

Genomgående kan vi se att ungdomar som långvarigt varit utsatta för mobbning är nöjda i betydligt lägre grad än andra. De uttrycker att starkare missnöje kring flera saker

i livet, störst skillnad visas gällande skolan, ekonomi/pengar, fritiden samt livet som helhet. Där skillnaden är minst när det gäller familjen.

Nöjd med livet när det handlar om... (andelen som svarat mycket eller ganska nöjd)	Utsatta under lång tid (%)	Utsatta enstaka gånger (%)	Ikke-utsatta (%)
Skolan	50	78	86
Utbildningen	56	83	92
Kompisar	67	88	96
Familjen	82	86	94
Din ekonomi	56	62	80
Dina pengar	56	77	89
Fritiden	60	86	91
Livet som helhet	42	75	87

Drog- och alkoholvanor

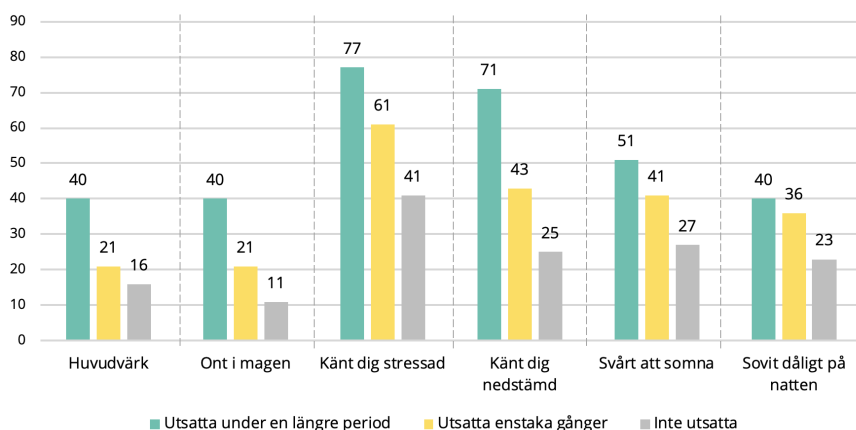
Som skrivet innan är det totalt 7,4% som minst en gång testat någon typ av narkotika. När vi tittar på skillnader mellan utsatta ungdomar och icke-utsatta ungdomar visas ingen skillnad i bruk. Det visas inte heller någon skillnad i bruk av cigaretter, snus och stark-alkohol.

Förtroende för vuxna

Totalt sett är det 70% av alla ungdomar som har mycket eller ganska stort förtroende för vuxna men det visas stora skillnader mellan gruppen som blivit utsatta och den grupp som inte blivit utsatta. 73% av de som inte blivit utsatta har mycket eller ganska stort förtroende för vuxna i allmänhet, jämfört med endast 64% av de ungdomar som enstaka gånger blivit utsatta för mobbning och 43% av de ungdomar som långvarigt blivit utsatta. Ungdomar som är eller har blivit mobbade har ett betydligt lägre förtroende för vuxna än icke-utsatta ungdomar.

Mobbningens hälsokonsekvenser

Utsatta ungdomars hälsobesvär
Andel (%)

Trygghet

Vi har även tittat på trygghet när det kommer till utsatta ungdomar. Detta för att lyfta de skillnader i upplevd trygghet som finns mellan de ungdomar som är utsatta och de som inte är utsatta. De ungdomar som blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta uppger att de mer sällan upplever trygghet på olika platser i samhället. Diagrammet nedan visar andelen ur respektive grupp som upplever att de alltid eller oftast känner sig trygga.

Sammanfattning

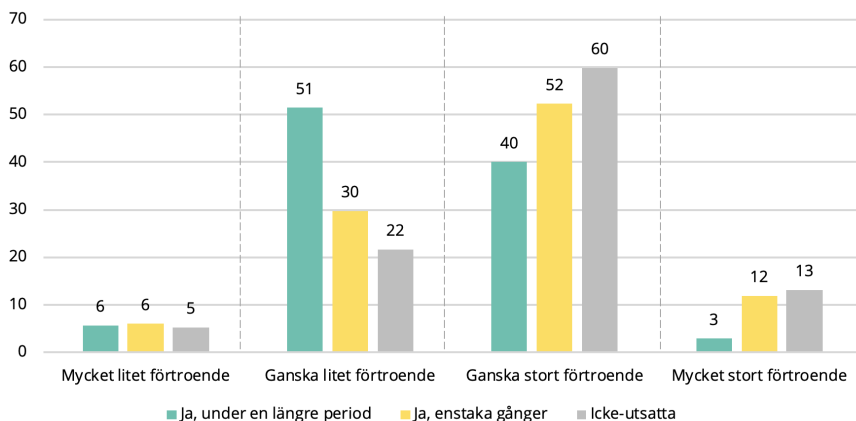
Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns vissa skillnader mellan ungdomar som är utsatta för mobbning,

trakasserier eller blir utfrysta och de ungdomarna inte blir utsatta. Dessa skillnader belyses främst i att ungdomar som är utsatta:

- Är mer oroliga för sina föräldrars ekonomi.
- Mår betydligt sämre än andra, och lider oftare av olika typer av hälsobesvär.
- Är betydligt mindre nöjda med livets olika delar, speciellt vad gäller skolan, ekonomi/pengar, fritiden och livet som helhet.
- Har ett betydligt lägre förtroende för vuxna i allmänhet.
- Känner sig i lägre grad trygga i samhällets olika sfärer såsom, hemmet, skolan, på stan, på bussar eller på internet.

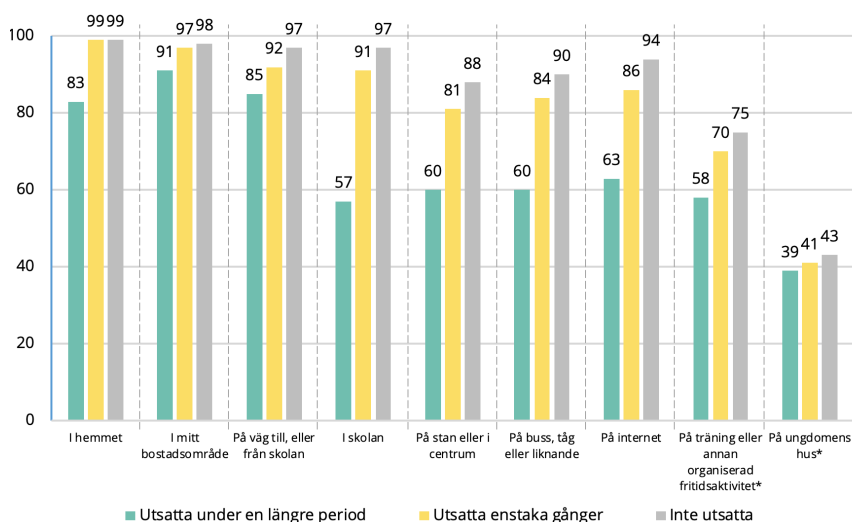
Förtroende för vuxna

Förtroende för vuxna i allmänhet
Skillnad mellan utsatta och icke-utsatta (%)

Trygghet

Utsatta ungdomars trygghet
Andel (%)

Referenser

B. Hibell et.al (2012) The 2011 ESPAD Report

Substance Use Among Students in 36 European Countries

Brå (2017)

Skolundersökning om brott 2017

CAN (2018)

Från Norrbotten till Skåne – ANDT-användning bland skolungdomar i länen 1978–2018

CAN (2017)

Ungdomars drickande förr och nu

www.iq.se/fakta-om-alkohol/ungdomars-drickande-forr-och-nu

Hämtad: 2019-03-21

CAN (2017)

Skolelevers drogvanor 2017

www.can.se/Publikationer/rapporter/skolelevers-drogvanor-2017/

Hämtad: 2019-04-02

Centrum för idrottsforskning (2016)

centrumforidrottsforskning.se/sv/regeringsuppdrag-uppfoljning-av-statens-idrottsstod/cifs-regeringsuppdrag/cifs-regeringsuppdrag-2016/

Hämtad: 2019-03-15

E. Amnå et. al. (2016)

Ungdomars politiska utveckling

Ekonomifakta

Ungdomsarbetslöshet

www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Arbetsloshet/Ungdomsarbetsloshet-per-manad/

Hämtad: 2019-03-13

F. Tipple & A. Carlander, SOM-institutet,

Göteborgs universitet (2017)

Svenska demokratitrender

F. Wallen, Ung Företagsamhet (2016)

Studie om företagande och UF på regionnivå

ungforetagsamhet.se/sites/ungforetagsamhet.new/files/studie_om_foretagande_och_uf_pa_regionniva_2.pdf

Hämtad: 2019-03-08

Folkhälsomyndigheten (2018)

Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Hämtad 2019-04-02

Folkhälsomyndigheten (2018)

Kortversion av Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

Folkhälsomyndigheten (2018)

Skilnader i positiv psykisk hälsa bland skolungdomar, Analys utifrån Liv och hälsa ung undersökningsåren 2014 och 2017

Friends (2015)

Ett trygghetslyft för skolan,

static.friends.se/wp-content/uploads/2015/04/Ett-trygghetslyft-f%C3%B6r-skolan.pdf

Hämtad: 2018-04-08

Friends (2019)

Om mobbning

friends.se/fakta-forskning/om-mobbning/

Hämtad: 2019-03-20

Friends (2017)

Friendsrapporten 2017

static.friends.se/wp-content/uploads/2017/08/Friendsrapporten_2017_webb.pdf

Hämtad: 2018-04-08

FYSS (2016)

www.fyss.se/wp-content/uploads/2017/09/FYSS-kapitel_FA_Stress_FINAL_2016-12.pdf

Hämtad: 2019-03-08

Gävle kommun (2017)

Trossen – deltagande arbetsplatser.

old.gavle.se/Naringsliv--arbete/samverkanskolaarbetsliv/Kom-med-i-vara-samverkansgrupper/Trossen/

Hämtad: 2018-04-04

Hiltunen, Linda (2017)

Lagom perfekt: erfarenheter av ohälsa bland unga tjejer och killar

Internetstiftelsen (2018)

Svenskarna och internet

Jordbruksverket, Bjelke (2013)

Allt om landet: Allt om att bo, leva och vara på landsbygden

Lennernäs, Maria, Livsmedelsverket (2011)

Lunch och lärande

Liu M, Wu L, Yao S. (2016)

Dose-response association of screen time-based sedentary behaviour in children and adolescents and depression: a meta-analysis of observational studies

MUCF (2017)

Bryt trenden – fler unga i politiken

MUCF (2019)

Det här kan du göra inom ungdomspolitik

www.mucf.se/det-har-kan-du-gora-inom-ungdomspolitik
Hämtad: 2019-03-28

MUCF (2007)

Ungdomar, fritid och hälsa. En forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer.

MUCF (2019)

Ung idag

www.ungidag.se/indikator/kultur_och_fritid/laeser-boecker
Hämtad: 2019-03-13

MUCF (2017)

Ungas etablering i arbets- och samhällslivet
Fokus 17:1

MUCF (2014)

Ungas fritid och organisering
Fokus 14

MUCF, Temagruppen unga i arbetslivet (2017)

Vägar och omvägar till arbetsmarknaden

N. Gustafsson & L. Höglund & Gustavsson, SOM-institutet, Göteborgs universitet (2011)

Sociala medier och politiskt engagemang

Pedagog Sundsvall (2018), SSA 2018

pedagogsundsvall.se/ssa2018/
Hämtad: 2018-04-04

Region Dalarna (2015)

Dalarna – Sveriges bästa ungdomsregion, Strategidokument

SCB (1999)

Från folkbrist till en åldrande befolkning – glimtar ur en unik befolkningsstatistik under 250 år. Fakta inför 2000-talet.

Stockholms stads idrottsförvaltning (2014)

Föreningsliv igår idag och i framtiden

Svenskt Näringsliv (2019)

Företagsamheten 2019 Dalarnas län

SVT (2018)

SVT Valu, Förtroende för politiker

www.svt.se/special/valu2018-fortroende-for-politiker/
Hämtad: 2019-04-02

SVT (2019)

Skavlan, intervju med psykiatrikern och överläkaren Anders Hansen
Hämtad 2019-04-02

Tillväxtverket (2017)

Entreprenörskapsbarometern 2016

tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer/publikationer-2016/2016-11-17-entreprenor-skaps-barometern-2016.html
Hämtad: 2018-04-12

Ung företagsamhet

Ung företagsamhet ger resultat

ungforetagsamhet.se/sites/ungforetagsamhet.new/files/ung_foretagsamhet_ger_resultat.pdf
Hämtad: 2018-04-06

Ung företagsamhet

Vår utbildning ger resultat

ungforetagsamhet.se/om-oss/var-utbildning-ger-resultat
Hämtad: 2019-03-08

UNIK (2019)

Ungdomsdialog – Din väg till inflytande i Västerås

www.ungdomsdialog.com/
Hämtad: 2019-04-02

Utbildningsdepartementet (2014)

Prop. 2013/14:191

Wilhsson, Marie (2017)

Ungdomars strävan mot att lyckas och nå framgång i livet – skolan som hälsofrämjande arena

1177 Vårdguiden (2018)

Sömnen är viktig för din hälsa

www.1177.se/liv--halsa/stresshantering-och-somn/somnen-ar-viktig-for-din-halsa/
Hämtad: 2019-04-02

